वैद्य दप्तरांतून निवडलेले कागद

खंड २

सन १७४०

संपादक—

शंकर लक्ष्मण वैद्य,

३७६ बुधवार पेठ, राममंदीर पुणें.

शके १८७०

अनुक्रमणिका

पुरस्कार १७४०

'वैद्यदप्तरांतून निवडलेले कागद' खंड २ रा हा प्रसिद्ध होत असलेला पाहून मंडळाला फार समाधान वाटत आहे. खंड ३ रा हाही याबरोबरच निघत आहे यामुळें समाधानांत आणखी भर. श्री. शंकरराव वैद्य यांनीं आपल्या घराण्याचे कागद मोठ्या कष्टानें आणि साक्षेपानें जमवून त्याच रीतीनें ते सर्व लावले व प्रसिद्धीसाठीं तयार करून ठेवले, याबद्दल त्यांचें घराणें ऋणी राहीलच पण महाराष्ट्रानेंहि राहिलें पाहिजे पाऊणशेंच्या घरांत व त्यांतून प्रकृतिमान व मनःस्वास्थ्य बेताचेंच, असें असूनही दादासाहेब वैद्यांनीं एवढा खटाटोप कशासाठीं केला व उरलेलें आयुष्य पूर्ण विश्रांतीत कां घालवीत नाहींत याचा सुविद्य विचारी जनतेनें काळजीपूर्वक अभ्यास केला पाहिजे व त्यांचें कार्य नीट रीतीनें कसें पुढें चालू राहील याचीहि चिंता वाहिली पाहिजे. असो. आम्ही प्रथम श्री. शंकररावजींचें अभिनंदन करून हा लहानसा पुरस्कार सादर करतों.

या खंडांत एकंदर ९४ पत्रें प्रसिद्ध केलीं आहेत. त्यांपैकीं पहिली १२ सोडून बाकीचीं सन १७४० मधलीं आहेत. श्री. वैद्यांनीं त्यांचें प्रस्तावनेंत चांगलें वर्गीकरण केलेंच आहे. बहुतेक पत्रें हिशेबाचीं व घरगुती व्यवहाराचीं आढळलीं तरी तीत किती-तरी तथ्य आहे. शिवकालीन हणमंते घराणें, ओरिसाचे सुभेदार शिवभट साठे यांचें घराणें, बाबूजी नाइकांचें घराणें यांसारख्या इतिहासप्रसिद्ध घराण्यांविषयीं, धोम वाणेरें, मेडद कासारी वगैरे स्थळांविषयीं; तसेंच कर्नाटकाच्या चंदासाहेबाची कैद, गोवळकोटचीं लढाई यांसारख्या महत्वाच्या घटना यांची नवीनच माहिती प्रस्तुत खंडावरून मिळणार आहे. सराफांना व अर्थशास्त्रज्ञाना जुन्या सराफी व्यवहाराचीं चांगली ओळख होईल. 'शनवार तेली' व 'सोमवार तेली' या तेल्यांच्या पोटजाती आहेत. पेठांशीं त्यांचा कांहीं संबंध नाहीं. बेनें-इस्राएल शनिवारीं धार्मिक कारणा-साठीं घाणा बंद ठेवतात म्हणून त्यांना 'शनवार तेली' म्हणतात, व तिळवण तेली किंवा मराठे तेली सोमवारीं घाणा बंद ठेवतात म्हणून त्यांना 'सोमवार तेली' असें नांव पडलें आहे.

ऐतिहासिक पत्रांचे प्रकाशनासंबंधीं अडचणी हा मंडळांत वाचलेला लेख उद्बोधक आहे. खंडाच्या प्रस्तावना वाचनीय आहेत.

श्री. शंकरराव यांना पुढचे खंड संपादण्यास दीर्घायुरारोग्य लाभो व असेच पुरस्कार लिहिण्याचे योग मंडळास येवोत अशी संशोधनेश्वराजवळ प्रार्थना आहे.

श्रावण शु॥ ८
शके १८७०

चिंतामण गणेश कर्वे
चिटणीस
भा. इ. सं. मंडळ.

खंड २ ची प्रस्तावना

मानवांनीं आपल्या आयुष्यांतील प्रत्येक क्षण निरर्थक न दवडतां तो कारणीं लावावा असा अर्थ ज्यांत अभिप्रेत आहे असा कवी वामन पंडित यांचा ॥ काळ चोर घिरट्या बहु घाली। पामरा तुज वशी निज आली ॥ जाग जाग स्वरूपीं लवलाहृया। जातसे वय अमोलिक वाया ॥ हा श्लोक वारंवार मनांत येऊन माझे उतार वयांतही वैद्य दप्तरांतील निवडलेल्या जुन्या ऐतिहासिक कागदांचा हा दुसरा खंड परमेश्वर कृपेनें बाहेर पडत आहे. पहिल्या बाजिरावांच्या कारकीर्दी अखेरचे निवडलेले कागद खंड पहिला व त्याची पुरवणी अशा दोन पुस्तकांत छापलेले आहेत; दफतरांतील कागद निवडण्याचें काम बहुतेक ब्रिटिश अमदानीतच केल्यामुळें कागदांचे खंड इसवी सन सालाप्रमाणेंच करणें सोईचें वाटलें. शालिवाहन शक किंवा राजशक या प्रमाणें करावे असें मनांत आलें नाहीं, असें नाहीं; पण कोणत्याही कागदाला इसवी-सनाप्रमाणें ही तारीख देणें भाग होते. कारण ऐतिहासिक संदर्भग्रंथ इसवी सन देऊनच लिहिलेले आहेत. तीनही शकाचा प्रारंभकाल एक नसल्यामुळें कोणत्याही शकांच्या खंडांत २ दुसऱ्या शकांचा समावेश करावा लागतो. एका इसवी सनांत जाने-वारी ते डिसेंबर अखेर २ फसली शक, २ शालिवाहन शक किंवा २ राजशक येतात. फसली शक अदमासें मे किंवा जून महिन्यांत असतो. तो मृगाला सुरू होतो. शालिवाहनाचा चैत्र अदमासें एप्रिलमध्यें येऊन, फाल्गुन मास मार्चमध्यें येतो. राजशक साधारणपणें मे किंवा जूनमध्यें येतो. फसली व राजशक ह्यांचे प्रारंभ कालांत फारसा फरक नसतो. इंग्रज सरकारनें मुलकी साल मार्चअखेर संपवून, वर्षारंभ एप्रिलमध्यें ठेवला होता. आपल्या शालिवाहन शकास अनुसरून असें केलें असावें असें वाटते. आतां ब्रिटिश आमदानी संपुष्टांत आल्यामुळें आपल्या शकाप्रमाणें कागद लावावे असें मनांत आलें. पण मला वेळ नसल्यामुळें तसें करणें शक्य दिसेना. म्हणून खंडाची वाटणी इसवी सन सालाप्रमाणें केलेली कायम करणें भाग पडलें. पुढील खंडाचा पुरवणी खंड न काढतां पूर्वीच्या कालांतील कागद खंडाच्या प्रारंभीं देण्याचा विचार केला आहे. कमी महत्वाचे कागद दप्तरांत आहेत, तें पाहून कोणास छापावेसे वाटल्यास माझी हरकत नाहीं. प्रत्येक पत्रावर मिती व तारीख दिली आहे.

ऐतिहासिक कागद म्हणजे केवळ लढाईचीं किंवा राज्यक्रांत्याचीं वर्णनें नसून त्यांत सामान्यतः कोणकोणत्या विषयांचा समावेश करावा लागतो हें कै. न्या. रानडे यांनीं रा. ब. वाड यांच्या पेशव्यांच्या रोजनिशांना जी प्रस्तावना लिहिली आहे, त्यांत दिले आहे. त्यातील विषयांचा तपशील माझ्या "ऐतिहासिक पत्रांचे प्रकाशनासंबंधीं अडचणी" ह्या निबंधांत परिच्छेद ९ मध्यें दिला आहे. ज्यांच्या कर्तबगारीनें मराठी राज्य इतके दिवस टिकून राहिलें होतें, त्यांच्या पत्रांना मीं विशेष महत्व दिलें आहे. सन १८१८ नंतर इंग्रजी आमदानींत त्यांच्या घराण्यांचा मागमूस होता, पण त्यांस महत्व मुळींच ठेवलें

नव्हतें. आपलें बूड कायम करण्या पुरतांच त्यांचा उपयोग इंग्रजांनीं करून घेतला, असें म्हणणें गैरवाजवी नाहीं. यांत संस्थानिक व सरंजामदार व सरदार यांचा समावेश होतो. हिंदु कायद्याप्रमाणें जिनगीच्या वाटण्या घराण्यापैकीं कोणीहि मृत मनुष्य झाला तर वारसा हक्काप्रमाणें होतात. वाटण्या एक पैपर्यंत झाल्यामुळें कित्येक कर्तबगार घराणीं दारिद्र्यावस्थेंस जाऊन धुळीस मिळालीं आहेत. त्यांतील हयात पुरुषांना आपल्या पूर्वजांच्या पराक्रमाची व योग्यतेची कल्पना कितपत आहे याची शंका येते. हल्लीं कांहीं घराण्यांचे इतिहास छापलेले असून कांहींचे छापण्यांत येत आहेत, यामुळें त्या घराण्यांतील पुरुषांच्या कर्तबगारीची व पराक्रमाची माहिती घेण्यास मार्ग झाला आहे. संस्थानिक किंवा सरंजामदार यांचा वारसा, हिंदुधर्मशास्त्राप्रमाणें न ठरवितां तो ठरविण्याचें इंग्रजांनीं आपल्या मर्जीवर ठेवले होतें.

वैद्य घराण्याचा संबंध किती निरनिराळ्या घराण्यांशीं होता हें दाखविण्याचा प्रयत्न करतांना त्यांच्या संपत्तीचाहि उल्लेख करावा लागला आहे, परंतु अशा घराण्यांना कर्ज देण्यांत वैद्यांचा काय उद्देश होता, याचा विचार केला असतां, मराठी राज्याच्या स्थापनेसाठीं वैद्यांनीं केलेला ' स्वार्थत्यागही दिसून आल्या खेरीज राहात नाहीं. त्यांनीं मोठमोठ्या सरदारांना पैसे पुरविलेच; पण त्या बरोबरच त्यांनीं त्यांचा आपल्यावरील विश्वासही इतका वाढविला कीं, कोणत्याही राजकीय बाबतींत सरदार–सरंजामदार त्यांचा सल्ला घेतल्याखेरीज रहात नसत. छत्रपती, पेशवे, आंग्रे, भोसले, सचीव, प्रतिनिधी, हणमंते, आमात्य व इतर सरदार यांना वैद्य हेच योग्य सल्लागार वाटत असत, असें त्यांचीं पत्रें वाचलीं असतां दिसून येतें. सावकारी पेशापेक्षां त्यांच्या सल्लागारीसच विशेषेकरून महत्व देण्यांत येत असे, म्हणून त्यांना कोणीं ' नाईक ' म्हणत नसत.

या खंडांतील कागदांचें वर्गीकरण विषयांचें व व्यक्तींचें महत्व लक्षांत घेऊन केलें आहे व त्यास अनुसरून प्रस्तावनेंत त्यांची माहिती देऊन ती लिहिण्याचा प्रयत्न केला आहे. ही प्रस्तावना वाचल्याखेरीज कागदांचें महत्व कळणार नाहीं. म्हणून वाचकांनीं कागद वाचण्यापूर्वीं प्रस्तावना वाचावी, अशी विनंति आहे. केवळ कागदांचेंच वाचन केल्यास तें नीरस व व्यर्थ होईल म्हणून ही सूचना केली आहे. विषय व व्यक्ती यांच्या संबंधाचे जे कागद आहेत. त्यांचें नंबर प्रस्तावनेंत एकत्र दिले असल्यानें ते कागद त्या नंबराच्या क्रमानें वाचले असतां विषय व व्यक्ती यांच्याबद्दल माहिती होण्यास अडचण पडणार नाहीं.

वर्गीकरण–१ सनदा व आज्ञापत्रें. २ पत्रें (अ) वैद्यांस आलेलीं (ब) वैद्यांनीं लिहिलेलीं (क) इतरांनीं एकमेकांस लिहिलेलीं. ३ हिशेब. ४ पावत्या. ५ याद्याः– कापडाच्या, दागिन्याच्या, कर्जदारांच्या वगैरे. ६ लढाया. ७ देवालयें व धार्मिक कृत्यें. ८ वैद्यांचे मुक्काम. ९ महत्वाचीं कर्तबगार माणसेंः– छत्रपती, अष्टप्रधान, सरदार, सरंजामदार, मुत्सद्दी, इनामदार, वतनदार, सल्लागार, सुभेदार, कारकून, वकील वगैरे.

१ सनदा व आज्ञापत्रेंः—सनद यांचा अर्थ 'अधिकारपत्र' किंवा ' देहेनगीपत्र ' या शब्दांनीं जरी होत असला तरी तो त्याहीपेक्षां व्यापक असल्यानें त्याचें स्पष्टीकरण

करणें जरूर असून इष्टही आहे. छत्रपती शिवाजी महाराजाना अष्टप्रधान नेमावे लागले, याचें कारण पाहूं गेलें असतां असें दिसून येतें कीं, राज्यकारभार चालविण्यास लागणाऱ्या मनुष्यबलाची व ज्ञानबलाची त्यांनीं योग्य तजवीज केली आहे. कोणाला लढाईचें, तर कोणास फडणविशीचें, कोणाला न्यायाचें, तर कोणास चिटणिशीचें अगर मुजुमदारीचें वगैरे कामें करतां येतील हें पाहून योग्य मनुष्यांची निवड केली आहे व अंगीं असलेलें बुद्धिचातुर्य दाखविण्यासाठीं राष्ट्रोपयोगीं कामें करण्यास वाव देऊन त्या त्या कामाची जबाबदारी त्यांच्यावर सोंपविली. कोणास गांवाचें उत्पन्न इनाम करून दिलें; व कोणास खजिन्यांतून नक्त नेमणूक करून दिली. कांहीं बाबतींत धार्मिक बुद्धीनेंही देवस्थानास किंवा ब्राम्हणास कांहीं गांवें व जमिनी इनाम करून दिलेल्या आहेत. या संबंधानें जीं पत्रें त्यांनीं करून दिलीं त्यासच 'इनाम पत्र' हें नांव आहे. कांहीं इनामें राज्यांतील कामें, हुकुम होतील त्याप्रमाणें करण्यास तयार राहाण्यासाठीं व कांहीं लोकांस राज्यकारभाराची जबाबदारी पार पाडण्यासाठीं वतनें दिलीं आहेत. यांत इनामदार, सरंजामदार व वतनदार यांचा समावेश होतो. कामगिरी करून यजमानांस खूष करणाऱ्या कांहीं लोकांस सबंद गांवें दिल्याचें व कांहींना फक्त जमिनी दिल्याचें आढळून येतें. अशा इनामदारांना इनामाबद्दल सरकारची नोकरी करावयाची नसते. सरंजामदार व वतनदार यांना नोकरी करावी लागते, म्हणून त्यांना दिलेल्या देणग्या सरकारच्या मर्जीवर चालू राहातात. दोघांनांही राजनिष्ठ राहाणें जरूर असतें. आतां वतनें कम्यूट म्हणजे खालसा झालीं आहेत. वतनदारांस कांहीं प्रमाणांत नक्त नेमणूक देतात.

'आज्ञापत्रें' हीं महाराजांनीच सनदांची अमलबजावणी करण्याकरितां काढलेलीं पत्रेंअसतात. 'आज्ञापत्र' ही खरी सनद नव्हे. ज्यांस इनाम देणगी द्यावयाची त्यांच्या नांवें छत्रपतींनीं लिहून दिलेलें जें पत्र ती मूळ 'सनद' होय. तिची व आज्ञापत्राची भाषा थोडी निराळी असते. ज्यास इनामपत्र द्यावयाचें त्याच्या मूळ सनदेंत 'मोकासा इनाम दिला असे' या वाक्यापुढें पुढील मजकूर असतो. 'तरी तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें अनभऊन सुखरूप राहणें.' व शेवटीं 'पा। हुजूर मोर्तब असे' हीं वाक्यें असतात. आज्ञापत्रांत पुढील निराळा मजकूर अमलबजावणी कामगारांस लिहिलेला असतो 'तर तुम्हीं मौजे मजकुरास ताकीद करून यास व यांच्या पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें याजकडे इनाम चालवणें, या पत्राची नकल करून घेऊन हें पत्र भोगवटयास, त्यास परतोन देणें. जाणीजे.' व शेवटीं तारीख देऊन 'पा। हुजूर' लिहिलेलें असतें. अधिकाऱ्यांस आज्ञापत्रें काढतांना वर्तमान व भावी कारकून (लेखक) यांचाही समावेश केलेला असतो. म्हणून अशी सनद 'यावच्चंद्र दिवाकरौ' आहे असें म्हणावें लागेल. धुळ्याचे रा. भास्कर वामन भट यांनीं "महाराष्ट्रांतील ऐतिहासिक पुरुषांच्या मुद्रांचें प्रदर्शन" असा लेख 'इतिहास व ऐतिहासिक' मासिकांत नं. २८ ते ३१ च्या जोड अंकांत लिहिला आहे. त्यांतील या संबंधाच्या मजकुरानें माझ्या वरील मतास पुष्टी मिळते. शिक्का व मोर्तब यांत श्रीकाराच्या एका बाजूस चंद्र व दुसरे बाजूस सूर्य हेंच दर्शवितात. ही आज्ञापत्राची भाषा फार व्यापक आहे. गांवचे पाटील कुलकर्णी, देशमूख, देशपांडे यांस हीं आज्ञापत्रें याच मजकुराचीं काढलेलीं असतात. कांहीं आज्ञापत्रांत 'नूतन पत्राचा प्रतिवर्षीं आक्षेप न करणें' असाही मजकूर असतो.

सनदा व आज्ञापत्रें यांना 'राजपत्रें' म्हणत, असें दफतरांतील सनदांच्या फेरिस्तांच्या कागदांतील यादीवरून दिसतें. हीं राजपत्रें निरनिराळ्या अंमलदारांच्या कचेरींतून तयार होत. मुख्य सनद व मुकदमाचें आज्ञापत्र फडनिशी कचेरींतूब व बाकीचीं राजपत्रें चिटणिशी कचेरींतून निघत. फडणिसाकडे वसुलाचें काम असल्यामुळें त्याचेकडून वसुलाशीं संबंध असणारीं फक्त हीं दोन राजपत्रें तयार होत असत, असें दिसतें.

सनदा संबंधीं पुष्कळ लिहिण्यासारखें आहे. यासंबंधानें जास्त माहिती विशिष्ठ सनदा संबंधीं लिहितांना वेळोवेळीं दिली जाईल. सनदा अष्टप्रधानांपैकीं कोण व कशा लिहितात या बद्दलची माहिती, व्हर्नाक्युलर ट्रान्सलेशन सोसायटीचे विद्यमानें कै. दत्तोपंत पारसनीस 'भारत वर्ष' नांवाचें मासिक काढीत असत, त्यांतील पुस्तक २ अंक २ मध्यें 'मराठी दफतर' म्हणून एक प्रकरण आहे, त्यांत सविस्तर दिली आहे. ती वाचकांनीं जरूर वाचावी.

भास्करभट वैद्यांना कोकणांत नरघण, कासारी वैद्यलागवन वाटद, रीळ व सांडेलागवन या ठिकाणीं इनाम जमिनी दिलेल्या होत्या. ब्रिटिश अमल सुरू झाल्यावर सनदेंत लिहिलेल्या जमिनी निश्चित करणें कठिणझाल्यामुळेंइंग्रज सरकारानें त्या जमिनीच्या उत्पन्नाइतकी नक्त नेमणूक त्यांच्या वारसास खजिन्यांतून देण्याचें ठरविलें. यासच 'इतलाख इनाम' म्हणतात. ही नेमणूक अजून वैद्य घराण्याच्या एका शाखेकडे चालू आहे.

कोर्टदरबारांत सनदा व आज्ञापत्रें यांत भेद करीत नाहींत, सर्वच सनदा समजतात. शाहूमहाराजांच्या आज्ञापत्राच्या शेवटीं 'लेखनालंकार' असा शब्द असून त्यापुढें मोर्तब (समाप्तिमुद्रा) असते. सनदापत्रावर महाराजांची स्वाक्षरी नसते. प्रारंभीं प्रतिनिधी व पंत प्रधान यांचें शिक्के असून शेवटीं जो मोर्तब असतो त्यांत 'मोर्तबसुद' अशीं अक्षरें असतात आणि त्याच्याखालीं 'रुजू सुरू निवीस' 'संमत सुमंत' 'संमत मंत्री' 'संमत सरकार' असें लिहून बाजूस फसली सालाची मिती दिलेली असते आणि याच्याही खालीं 'बारसुद' 'सुरू सुद' 'बार' 'बार' 'बार' असें लिहिलेलें असतें. सरकारच्या कोणत्याही सनदेवर सचिवांची 'रुजू सुरूनिवीस' व 'सुरु सुदबार' हीं अक्षरें असावयाचीं. (भिडेकृत 'अष्टप्रधानांचा इतिहास' पान ३०३ पहा.) 'राजाज्ञा' हें पद नवीनच राजारामाच्या कारकीर्दींत निर्माण झालें. तेव्हांपासून 'संमत सरकार' असें सनदापत्रावर लिहूं लागले. 'तेरीख' व 'बार' हे फडणीस लिहीत व याखालीं ४ वेळां लिहिलेला 'बार' हा शब्द चौघा अष्टप्रधानांचा असावा असें वाटतें. त्यांच्या कचेरींत या सनदांची बारनिशी होत असावी. 'सुरुनिवीस' म्हणजे 'सचीव' याच्यामागें 'रुजू' शब्द कां व 'सुमंत' 'सरकार' व 'मंत्री' यांच्यामागें 'समत' शब्द कां याचें कारण समजत नाहीं. 'रुजू' व 'संमत' याचा अर्थ एकच असावा असें वाटतें.

आज्ञापत्रांत 'मुकदम' शब्दाऐवजीं 'मुकदमानी' असा शब्द येतो. तो महाराष्ट्र कोशांत मुकदमाचे अनेकवचन असें दिलें आहे. पण मला तो शब्द एकवचनीच वाटतो. रा. शंकरराव जोशी (इतिहास संशोधक) यांनीं शिवकालीन वतनदारांबद्दल लेख लिहिला आहे. त्यांत या शब्दाचे निरनिराळे अर्थ दिले आहेत, पण गांवातील वतनदार 'मुकादम' कोण हें त्यावरून निश्चित होत नाहीं. ब्रिटिश अमल सुरू झाल्यावर जी वतनदारांची यादी तयार झालीं आहे, त्यांत 'मुकादम' दिलेला नाहीं. पण आमच्या कागदांत १८१९ सालच्या बावधन ता. वाई येथील पाटील किंवा कुलकर्णी यांच्या नांवें सरकारी पत्र न लिहितां मुकादमांस लिहिलेलें आहे. हा गांवचा अधिकारी केव्हां कमी झाला, हें कळत नाहीं. माझ्या कागदांत मुकादमाला लिहिलेलीं सनदेसंबंधीं आज्ञापत्रें पुष्कळ आहेत व कांहीं मुकादमांस याद्या लिहिलेल्या नानासाहेब पेशवे यांच्या कारकीर्दीतील आहेत. त्यांत पाटील व कुलकर्णी यास पाठवून द्यावे असा मजकूर मोकदमास लिहिला आहे. खंड १ पत्र नं. १२ मध्यें छत्रपतीनीं कासारी गावची जमीन वैद्याकडे चालविण्यासाठीं जें आज्ञापत्र काढलें आहे तें तारीख १७-११-२६ चें असून त्यांत 'मोकदमानी' असा शब्द आहे. बाबूजी नाईक बारामतीकर यांचे पूर्वज कृष्णाजी ना। बिन केशव ना। जोशी यास पिंपरी गांवची इनामाची सनद सन १७२४ मध्यें मिळाली. त्याबद्दल बाजीराव पेशवे यांनीं मोकदमास जें आज्ञापत्र काढलें आहे त्यांत 'मोकदमानी' असा शब्द वापरला आहे. सन १७४४ मधील कांहीं थोड्या पत्रांत 'मोकदम' असाच शब्द आढळतो. यावरून 'मोकदम' व 'मोकदमानी' या दोन्ही शब्दांचे अर्थांत फरक नाहीं हें उघड आहे. 'पाटील' व 'कुलकर्णी' या व्यतिरिक्त पूर्वी 'मुकादम' हा गांवचा वतनदार होता असें म्हणावें लागतें. 'मुकादमानी' हा निरनिराळ्या वतनदारांतील मुख्य, असा अर्थ कोणी करतात. पण कोठें तितक्या वतनदारांना निरनिराळीं आज्ञापत्रें काढलेलीं दिसून येत नाहींत. याबद्दल जास्त संशोधन होणें जरूर आहे.

सनदेवरील किंवा आज्ञापत्रावरील शिक्के किंवा मोर्तब यांच्या मजकुरांतील भाषा अशुद्ध असते. हा कारागिराचा दोष आहे. अधिकारी माणसाचें भाषाज्ञान कमी होतें असें अनुमान काढणें चुकीचें होईल.

महाराजांचे अक्षर राजपत्रावर जरीं नसलें तरी त्यांनीं सनदेशिवाय इतर खाजगी मजकुराचीं किंवा हुकूमवजा जीं पत्रें लिहिलेलीं आहेत त्यावर पत्राच्या शेवटीं त्यांचें अक्षर दिसून येतें. अक्षराचें वळण व भाषा पाहून त्यांचें पत्र ठरवितां येते. 'बहुत काय लिहिन' 'प्रमान देन' ही शब्दरचना त्यांत दिसून येतें. अशीं जीं पत्रें सांपडलीं, त्यांतील बरींच छापण्यासाठीं निवडलीं आहेत.

पूर्वी जीं पत्रें लिहिण्यांत येत असत, त्यावर लेखकाची सही नसे. श्रीकाराच्यापुढें घराण्याच्या पूज्य देवतेचें नांव, उदाहरणार्थ 'रामचंद्र' 'भवानीं' 'शंकर' 'गजानन,' असें लिहावयाचें व पत्राच्या शेवटीं 'बहुत काये लिहिणें हे विनंती' असा किंवा यापेक्षां जास्त मजकूर त्यानें स्वतः लिहावयाचा, अशी पद्धत सरसहा दिसून येते.

लेखकाच्या अक्षराच्या वळणावरून तें पत्र कोणीं लिहिलें हें ठरवितां येतें. कांहीं पत्रें आरंभापासून शेवटपर्यंत लेखकानें स्वतः लिहिलेलीं आहेत. 'शाहू छत्रपतींच्या सनदापत्रांतील विशेष' असा निबंध भा. इ. सं. मंडळाच्या वार्षिक संमेलनांत तारीख २५-५-४६ रोजीं मी वाचला होता. त्यांतील कांहीं मजकूर वर घ्यावा लागला आहे.

नं. ३० हें आज्ञापत्र बाणेरें गांव तिमाजी रघुनाथ हणमंते यास इनाम दिलेला श्री देव चिंचवड यांचे वहिवाटीस होता, तो राजाराम छत्रपतींनीं भुजबलराव सेना सप्तहजारी याजकडे जरी दिला होता तरी तो काढून देवाकडे चालविण्याबद्दल रामचंद्र नीळकंठ अमात्य यांनीं पुणे प्रांताचे सुमेदार नरहरी आपदेव यास ६-२-१६९९ रोजीं काढलें. जयसिंगराव जाधव सेनापति यांनीं त्याच आशयाचे आज्ञापत्र बाणेऱ्याच्या मोकदमास ता. १०-१२-१७०० रोजीं काढलें आहे. जयसिंग हें धनाजीचेंच नांव होतें. (नं. ३१) जाधवरावाचा हुकुम अमलांत यावा म्हणून शंकराजी नारायण सचीव यांनीं जाधवरावाचा दिवाण गोविंद हरी यास पत्र ता. २६-१२-१७०० चें लिहिलें आहे. (नं. ३२). चंद्रसेन जाधव यांनीं म्हसाजी फडतरे यास ३०-१-१७०९ रोजीं पत्र लिहून त्यांत बाणेरे गांवच्या वसुलास त्यांनी हरकत करूं नये म्हणून लिहिलें आहे.

आपाजी सोमवंशी सरलस्कर यांनीं भिमथडीतालुक्यांतील मेडत गावता. २७।८।४० रोजीं वैद्यास इनाम करून दिला (नं. ६३) हा तालुका सोमवंशीकडे महाराजांनीं सरंजामी मुलुख म्हणून दिलेला होता. यामुळें त्यावर त्यांची हुकमत होती. त्यांनीं १।१०।१७४९ रोजीं हा गांव वैद्याकडून काढून घेऊन त्या ऐवजीं त्यास 'बऱ्हाणपूर' गांव दिला व त्या प्रमाणें त्या प्रांताचे सुभेदार खंडो आपाजी व गांवचे मोकदम यांस त्यांनीं आज्ञापत्रें काढलीं आहेत (नं. ७१, ७७) इतक्या लवकर हा गांव हातचा जात असल्यामूळें आपला तोटा किती आहे हें वैद्यांचे कारकून व कमाविसदार धोंडो अनंत जोग व शिवराम तुकदेव करमरकर यांनीं यजमानास एका पत्रांत सविस्तर कळविलें आहे (नं. ८०) पत्र वाचनीय आहे. हे दोन्ही गाव सध्यां वैद्याकडे नाहींत. सोमवंशी सरलस्कर घराण्याची माहिती वैद्य दप्तर पुरवणी खंड १ च्या प्रस्तावनेंत पान १०।११ मध्यें दिली आहे. ही सरलस्करी शाहूमहाराजांचे मृत्यूनंतर निंबाळकर घराण्याकडे गेलीं.

मेडद गांव वैद्याकडून परत घेतल्यावर पुढें बाबूजी ना बारामतीकर जोशी यांजकडे तो गेला. त्यांच्या वंशजाच्या वाटणीमध्यें हा गांव ज्याकडे गेला त्यास 'मेडतकर' असें म्हणूं लागलें. इंदापुराकडील 'बावडा' गांव ज्याकडे गेला त्यास 'बावडेकर' म्हणूं लागलें. बारामतीची मिळकत जोशी घराकण्याडे आतां नाहीं त्यांच्या तेथील भव्य वाड्यांत हल्लीं मुन्सफ कोर्ट व मामलेदार कचेरी आहे. पुण्यांत शनिवार वाड्यापुढील जो मोठा वाडा मेडतकर व बावडेकरांचा समजला जातो, तो जोशांचाच आहे.

कासारी ता. रत्नागिरी हा गांव भास्करभट वैद्यानां महाराजांनीं १७२६ सालीं इनाम करून दिला. या गांवची मोजणी धोंडो विश्वनाथ जोग व गोविंद हरी जोग

यानी केली, त्या गांवची लागवड १७४० सालीं अंताजीपंत गद्रे यांनीं केली, पण राघोबा दरवे अर्धेल घेऊन गेले, ही हकीगत थोरात यांनीं वैद्यांना कळविली आहे (नं. ४२). वैद्य हे तिकडून तांदूळ वाई सातान्याकडे आणीत, असें या पत्रावरून दिसतें या गावच्या वसुलासंबंधीं हकीगत राघोबा दरवे यानी वैद्याना कळविली आहे (नं. ९०). दरवे याच्या पत्राच्या शेवटीं 'विनंति लक्ष' असें लिहिलेलें असतें याचा अर्थही विचारणीय लाहे.

पत्रें-(अ) त्रिवर्ग वैद्यबंधूना आलेलीं व त्यांनी दुसऱ्यांस लिहिलेलीं सुमारें १५।२० पत्रें आहेत. यांत बाजिराव बल्लाळ याचें कार्कीर्दीतीलच ८।९ पत्रें आहेत. नं ५ च्या पत्राचा लेखक शंकराजी बलाळ हा कोण हें समजत नाही. हें पत्र माचा महिमतगडाहून लिहिलें असून त्यांत तेथील सुभेदार कृष्णाजी वामन खरे, व यमाजी शिवदेव मुतालीक हे छत्रपतीचा अमल कसा झिटकारतात, याचें वर्णन कडक भाषेंत आहे. कोकणचा मुलुख खरोखर अंग्र्यांचा. त्यांच्या पेक्षां हेंच लोक कसे डोईजड झाले आहेत त्यास ताळघावर आणण्यास काय करणें जरूर आहे हें लेखकानें सुचविले आहे. हा काल गोवलकोटच्या लढाईचा आहे. त्यावेळीं भास्करभट वैद्यांच्या सांगण्यावरून शंकराजी बलाळ महिमत गडास गेला होता. या पत्रांत नवीन अपरिचित शब्द आहेत. पत्र नं ६ हे विश्वनाथजोशी चिपळूणकरांनीं नागपूराहून पाठविलें आहे. त्यांत रघूजी भोसले यांनीं दिलेल्या रकमा लवकरच पाठविणें, असें लिहिलें आहे. हा उल्लेख नं. ५ मध्येंही आहे. हा वैद्यांचा विश्वासूक कारकून असावा. नं. ७ हें पत्र १७३८ मधील असून वैद्यांचा कारकून शंकराजी कानो यानें पाठविलें आहे. यांचीं पत्रें खंड १ मध्ये असून त्यानें वैद्यांना यांत वसुलाची हकीगत लिहिली आहे. तो वऱ्हाड नागपूरकडे ही गेलेला आहे. महादाजी गदाधर आमात्याचा लासुर्णें गांव वैद्याकडें गहाण होता, त्याचे वसुलीसाठीं हवाला पाठविण्यांत आले होते. पत्रांतील 'सनद' याचा अर्थ 'हुकूम' असा आहे. नं ८ हें पत्र कृष्णाजी तानदेव साठे यांनीं भास्करभट वैद्यास लिहिलें आहे. त्यांतील मजकूर विशेष महत्वाचा नाहीं पण बुरंबाडचा हा राहणारा असून वैद्यांचा तेथील जोशाकडे नात्याचा संबंध होता. यामुळें वैद्य कोकणांत गेले म्हणजे तेथें जात. साठे कुल-वृत्तांत व सरदेसाई कुल वृत्तांत यांत या गावाबद्दल माहिती आहे. साठे हे तेथील महाजन होत. वाईचे धर्मपुरींतील साठे हे जरी सुसेरीचे आहेत. तरी त्यांचा मूळपुरुष कृष्णाजी तानभट बुरंबाडचा होता. (साठे कुल वृत्तांत पान ११४व११८) शिवभट साठे याच कुलांतील असावा. २५।१०।१७६४ च्या हिशेबाच्या कागदांत शिवभटाबद्दल सूचक माहिती आहे. त्यांतच मुकुंद तानदेवाचा उल्लेख आहे. तो कृष्णाजी तानदेवाचा भाऊ असावा. नं. १२।१३।१५चीं पत्रें कृष्णाजी हरी साठे यांनीं लिहिलीं असून त्यांत रामचंद्र गोपाळ शेणवी, हरभट केळकर, बाबुराव कोनेर कोलटकर, शंकरभट (?), नानाजी ना। जोशी, महादाजी ना। निंबाळकर यांजकडील पैसे वसूल, होत नसून केसोपंत वैद्य हे रु. २५००० मागतात, त्याची तजवीज सदाशिव ना। रास्ते यांचे कडून आलेले ७००० देऊन आपण बाकीचे भरतीस घालीत असाल तर द्यावे, असें सुचविलें आहे.

केसोपंत हा बहिरंभट वैद्याचा मुलगा, विश्वनाथ भटाचा चुलत चुलत भाऊ, जवळचा नातलग त्यांच्या पेक्षां वयानें वडील होता. याप्रत्राचें महत्व त्यांत उल्लेखिलेल्या व्यक्तीमुळें आहे. लेखक साठे हे मोठे सावकार होते व त्यांचा वैद्यांशीं नात्याचा संबंध झालेला आहे. कृष्णाजी हरीची मुलगी बाबुराव वैद्यांची स्त्री पुढें झाली. तसेंच नारायणराव पेशव्याची बायको पार्वतीबाई ही त्यांची दुसरी मुलगी होय. कोलटकर, जोशी, रास्ते, रामचंद्र महादेव परांजपे, जानू चिंबलकर ह्यांची मोठी सावकारी होती. नानाजी नाईक जोशी हे बाबूजी ना जोशांचेच जवळचे नातलग होत. सदाशिव ना रास्ते हे भिकाजी ना रास्त्याचेच बंधू होत. शेणवी याचाही पैशाच्या व्यवहारांत उल्लेख आहे. पुंडलिक ना रास्ते यांच्याशीं वैद्यांचा देवधवीचा व्यवहार झाल्याचा उल्लेख पुष्कळ कागदपत्रांत आहे. पण रास्ते घराण्याच्या इतिहासांत याचा संबंध कोठें लागत नाहीं. (नं. १३) हें पत्र लक्ष्मण बल्लाळ जोशी (वैद्याचा कारकून) यास कृष्णाजी हरींनीं लिहिलें आहे. त्यांत त्यांच्या नं. १५ च्या पत्रांतील देवघेवीचा मजकूर आहे. यांत इंग्रजी लोखंडाचा उल्लेख आहे. यावरून इंग्लंडांतून तेव्हांपासून लोखंड येत असावे नं. १६ व १७ हीं पत्रें नारोबा ना रत्नपारखी यांनीं वैद्यांस मोघमच गरज भागवावी म्हणुन लिहिलें आहे. बहुधा पैशाबा हीं पत्रें असावीं. रत्नपारखीचा उल्लेख पुष्कळ कागदपत्रांत देवघेवीबद्दल आहे. ते श्रीकारापुढे 'भवानीशंकर' लिहितात. नं. १५ वें पत्र रामाजी ना वाकडे यांचें असून त्यांनीं सौ. राधाबाई इजला रु. २८७५॥ वैद्याकडून देवविले आहेत यांतील सौ. राधाबाई ही पंत सचीवांची संबंधी असावी; पण संबंध कळत नाहीं. तिनें रु. ५०० पोचल्याची पावती ७-११-३९ रोजीं वैद्यास दिलेली नं. ११ चे पत्रांत आहे. वाकडे व वैद्य यांचे पैशाचे व्यवहार कसें चालत याचें हें पत्र द्योतक आहे. हे वाकडे वाईचे राहणारे होत.

नं. ५९ हें पत्र रामचंद्र गोपाळ करकरे (वैद्याचा दिवाण) याचें असून त्यांत पैशाच्या वसूलीचा तपशील आहे. नं १५ च्या कृष्णाजी हरी साठे यांच्या पत्रांतील बराचसा मजकूर यांत आहे. त्यांत बापूभट पैठणकर व काशिबा ना बरडे या दोन व्यक्ती जास्त आल्या आहेत. १७४१ च्या खतावणींतून यांचीं नांवें आलेलीं आहेत नं. ८७, ८९, व ९३ हीं पत्रें राघो हरी दरवे याचीं पैशाच्या मागणीबद्दल आहेत हा बंदरावर व्यापार करीत असे, म्हणून त्यास पैसे वरचेवर लागत. नांदिवड्यास हे कुटुंब अजून आहे. पत्राच्या शेंवटीं 'लक्ष्' शब्द आहे श्रीकारांपुढें 'कराटेश्वर' लिहिलेलें आहे 'कराटेश्वर' हे शंकराचे देवालय जयगडबंदर व नांदिवडे या पासून सुमारें एक मैलावर समुद्रकाठीं आहे हें फार रमणीय असून देवालयाच्या खालून गोड्या पाण्याचा झरा ऊर्फ गंगा वाहते व खाऱ्यापाण्याच्या समुद्राच्या लाटा त्यास येऊन भिडतात. हें देवालय वैद्यानीं बांधल्याचा उल्लेख कागदपत्रांत आहे. वैद्यांचा देवावर श्रावण महिन्यांत रुद्राभिषेक असतो व देवापुढें नंदादीप असतो. नं. ५६ हें महादाजी अनंत गोडबोले यांचें पैशाच्या वसुलीबद्दलचें पत्र आहे.

(ब) आतां वैद्यांनी लिहिलेल्या पत्रांत कांहीं महत्वाचीं आहेत. नं. ४ हे पत्र गोवळकोटच्या सन १७३५ मध्यें झालेल्या लढाईचें आहें. पण पहिला बंद न मिळाल्यामुळें ते बरोबर लागत नाहीं. त्यांत नागोजीराव घाटगे, दुर्गोजी भोईटे, संताजी जाधव रामाजी महादेव बिवलकर, बाबाजी म्हसके, या लढवय्या लोकांची व कांहीं सावकारांचीं नांवें असून अपरिचित शब्द आहेत नं. २३ हें पत्र संभाजी अंग्रे यांस लिहिलें असून यांत चिमाजी अप्पाचा उल्लेख आहे; पण पत्र अपुरें आहे. पत्राचे मागील बाजूस रत्नाकर विठ्ठल याचा हरभऱ्याचा हिशोब लिहिला असून साल आर्बैन दिलें आहे त्यावरून तारीख लावतां आली. नं. १४ चे पत्रांत कृष्णाजी हरी साठे यांस पेशाच्या व्यवहारा बा। माहिती विचारली आहे. त्यांचें उत्तर त्यांनी नं. १५ च्यां पत्रांत दिलें आहे. यांत हैबतराव सुभेदार, महादाजी ना। सहस्रबुद्धे, गोविंद ना। दातार व परशुराम ना। अनगळ, या नव्या व्यक्तींचा उल्लेख आहे. पुरवणी वै. द. खंड १ च्या सूचीत ४ अनगळ दिले आहेत त्यांत परशुराम हें नांव नाहीं. नं. २५ हें पत्र बापूजी गणेश जोग यास संगमेश्वरच्या तांदुळाबद्दल असून बंदूक व पिस्तुलें मागितली आहेत. यावरून नांदिवड्यास पूर्वी हीं अस्त्रें तयार होत असावीत. नं. २६ हें पत्र बाळंभटांनीं विश्वनाथभटास मानाजी पवार दुर्गोजी भोईटे, व नरसी सामराज यांजकडील कर्ज वसूल करण्याबद्दल लिहिलें आहे. हें सर्व लोक लढवय्ये गोवळकोट च्या लढाईत होते.

(क) इतर पत्रांत पत्र १ असून त्यांतील विशेष असा आहें कीं, प्राणी हें घराणें २०० वर्षापूर्वी सासवडचे रहिवासी असून त्यांचा नात्याचा संबंध रामचंद्रपंत करकरे याशीं होता. करकरे व प्राणी हे कऱ्हाडे आहेत. मातुश्रीच्या अस्थि इतक्या लांबवर वाई ओलांडून धोमास कां पाठवाव्या हें कळत नाहीं. सासवडाहून आळंदीस जवळ नेऊन पवित्र इंद्रायणी नदींत त्या टाकतां आल्या असत्या. दुसरी गोष्ठ अशी कीं प्राणी यास सुतक असल्यामुळें 'कृतानेक' या शब्दा पुढे 'नमस्कार' हा शब्द लिहिला नाहीं. ही धार्मिक वृत्ति अजूनही पाळण्या सारखी आहे. धोंडो पंत विठ्ठल गणेश यांचे काका मेढयास होते. तेव्हां तेथें ही प्राणी घराणें असण्याचा संभव आहे. नं. ३४, ३५, ३७, ३८ व ३९ हीं पत्रें हणमंते व श्री. देव चिंचवड यांचे मध्ये पेशाच्या देवघेवीचा झालेला पत्रव्यवहारांचीं आहेत. हणमंत्या बरोबर देव किती सचोटीनें वागलें हें यावरून समजणार आहे.

२ हिशेब नं १० मध्यें मोठमोठ्या लोकांचे दिवाण ऊर्फ दिमत यांचीं नांवें आहेत. हीं ७ नांवें एका कागदांत आहेत अशी क्वचित् सांपडतात. चि. भिकूस जोडा ८२ खर्च पडला आहे यावरून भिकंभट यावेळी जन्मलेला होता. त्याची मुन्ज १७४६ मध्यें झाली. हरबाजी ना। कोण कळत नाहीं. नं. ७२ हा कृष्णाजी हरी साठे यांचा हिशोब आहे. यांतील व्यक्ति महत्वाच्या असून त्यांचे पेशाचे व्यवहार मोठ्या रकमांचे आहेत. नं. ७९ हा हिशोब यशवंतराव महादेव पोतनिसांचा श्री. छत्रपतींच्या देण्याचा आहे. पोतनिसांचे खासनवीस असेंहि आडनांव आहे. हें घराणें शिवाजी

महाराजापासून मराठी राज्यास उपयोगी पडलेले आहेत. हल्लीं हे घराणें सरंजामदार असून इनामदारही आहे. हिशोबांतील रकमा मननीय असून लिहिण्याची पद्धत ही अनुकरणीय आहे. **रघुनाथ भट पटवर्धनाकडून** रु. ७३० **संभाजी आंग्याचे** चिठीवरून जमा आहेत. हा **पटवर्धन** नागपूरकर भोसल्यास सेनासाहेब सुभेगिरी मिळवून देण्यास फार उपयोगीं पडला आहे याचें उपनांव **झिंप्रे** असेंही आहे. यांतील '**अकबरी**' मोहराबद्दल वर्णन कोशांत किंवा नानासो चाफेकर यांच्या पुस्तकांत मिळत नाहीं. नं. ८३ चे पत्रांत **वैद्यांना अग्नीचे** कुरणांपैकी ३००० गवत दिल्याबद्दल **पोतनिसांनीं मल्हारजी** कुरण्यास लिहिलें आहे. यांच्या श्रीकारापुढें 'रामोजयति' आहे. नं. ८५ हा **सदाशिव गोविंद बाळ** चा हिशोब आहे. पूर्वी हें घराणें सुखवस्तु असावें व यांचा **कृष्णाजी नाा जोशी सातारकराचा** संबंध असावा. नं. ८६ हा **राणोजी** भोसल्यास दिलेल्या कर्जाचा हिशोब असून यांत निरनिराळ्या गोसाव्यास दिलेल्या रकमा आहेत. त्यांत कांहीं **पुरी** व **गीर** ही आहेत. उ. निर्मलगीर, रामपुरी इ. पुरवणी खंडामध्ये ६ **गोसाव्याची** नांवें आली आहेत. त्यापेक्षां हीं जास्त आहेत. नं. ३३ मध्यें श्रीदेव चिंचवड कडून तिमाजी **रघुनाथ** हणमंते यांची आई आमा यास पोंच झालेल्या रु. ६७१६।।- रकमचा हिशोब आहे.

४ पावत्या:-नं. ११, ३३, ४८, ५४, ५५ ह्या पावत्या आहेत. दुसऱ्या पत्रांत ह्या पैशाबद्दल उल्लेख आहे त्यास बळकटी दाखल हे कागद छापिले आहेत. **सिलिमकर** व **कोकाटे** यांस अनुक्रमें ५ व २ रु. देण्यास **सचिवांना** अडचण पडावी हें आश्चर्य आहे. यावरून त्यांची त्याकाळची हलाखी व्यक्त होते. न. २ व ३ मध्यें नालबंदीचे पैसे रघूजीनीं आपल्या नोकरास वैद्याकडून देविले, त्याच्या पावत्या आहेत. नं. ११ मधील सौ. राधाबाईचा सचिवाशी संबंध समजत नाहीं.

५ याद्या:—नं. ९ मध्यें शिमग्याचें पोस्ट वैद्य छत्रपतींच्या कोणत्या नोकरास देत. त्याची यादी आहे. पोस्ट शब्द फार जुना दिसतो. नं. ४७ ही वैद्यांच्या येणें रकमेची याद आहे. यांतील व्यक्ती पूर्वी येऊन गेलेल्या आहेत. रकमांचे आकडे मोठे असल्यामुळें ही याद मुद्दाम दिली आहे. या कागदाचे आरंभीं यादीला झडती असें म्हटले आहे. या महिन्याचे बोटखतावरून यांतील नांवें व तारीख हीं मुकरर होत आहेत. दोन्ही कागदावरून काहीं लोकांचीं पूर्ण नांवें व आडनांवें निश्चित करतां आली. नं. ४३, ४४, ५२, ६१ या कापडाच्या याद्या वैद्यांच्या जामदार खान्यांतील आहेत. कपडे कोणाकडून मिळाले व कोणास दिले याचा यांत खुलासा असून बरीच कपड्यांचीं नांवें अपरिचित आहेत. नं. ४४ व ६१ ही जामदार खान्यांतील सिलक बंदाचीं दोन निरनिराळीं पानें आहेत. यांत कापडांचा लिहिलेला जमाखर्च पाहण्याजोगा आहे. नं. ७४ ही यादी **वैद्यांनी संभाजी** अंग्रे यास घेऊन दिलेल्या कापडाची आहे **यशवंतराव पोतनीस, अंताजी विश्वनाथ घाणेकर** यास सणगे खर्च पडलीं आहेत. हीं महत्वाचीं माणसें आहेत.

या शिवाय आणखी दागिन्यांच्या याद्या आहेत, नं. २२ च्या कागदांत सोन्याचे व जवाहीर दागिने व मोत्यांचे दागिने दिले असून त्यांचें वर्णन ही दिलें आहे. त्या काळीं बायकांच्या अंगावर कोणते दागिने घालीत हें यावरून कळतें. यावेळीं वैद्य घराण्यांत कोणाचे तरी लग्न असावें, असें दागिन्याचे प्रकारावरून व वर्णनावरून अनुमान निघतें. तें कोणाचें होतें तें मला ठरवितां आलें नाहीं काहीं दागिने अपरिचित आहेत पूर्वीच्या कागदांत जिनसाच्या संख्येचा आकडा देऊन शिवाय अक्षरीं आकडा देण्याची चाल होती. नं. २७ ही यादी फार महत्वाची आहे. यांत १७४१ ते १७४५ पर्यंत ५ वर्षांत कोणत्या कर्जदार लोकांनीं कर्ज नेलें, तें काय दरानें व कधीं नेलें, त्याची फेड कशी व केंव्हां केली, खतें परत नेलीं किंवा नाहीं, यांचा तपशील सालावार दिला आहे. १७४० सालांत १०० रु. व त्याहून जास्त रु. कर्ज काढणारी माणसें पुढें दिल्याप्रमाणें आहेत. **धोंडो महादेव** रु. ३६८, **सातापा मारूलकर** रु. १००, **नागोजीराव पाटणकर** रु. ४००, **कृष्णाजी महादेव रानडे** रु. १००, **संभाजी अंग्रे** रु. ३२०. रु. १००, हून कमी कर्ज नेणारीं माणसें ही आहेत, पण तीं कमी दर्जाचीं नव्हतीं असें दिसून येईल. शके १६६७ (स. १७४५) मध्यें **बाबूराव भोसले** यास रु. १२००, दिल्याचा उल्लेख असून त्याचे पुढें ब्राह्मण असें म्हटलें आहे. **भोसले** आडनांव ब्राम्हणांत होतें कीं काय? **चंदाखानास** सोडण्यासाठीं **रघुजीस** दिलेल्या रकमांचाही तपशील यांत आहे म्हणून या यादीचें महत्व जास्त आहे. त्र्यंबक विश्वनाथ केतकर यास १७४४ मध्यें रु. ५०० दिल्याचा उल्लेख आहे. ही यादी दरसाल वाढतच गेली आहे असें दिसून येईल. नं. ४८ ही कर्जदारांकडून येण्याच्या रकमेची यादी आहे.

नं. २८ पत्रांत १७४० पासून १७५४ पर्यंत वैद्य घराण्यांत घेतलेल्या सोन्याचें वजन, दर व एकंदर किंमत दिली आहे. ती रु १८४७६८=॥ आहे. १७५३ मध्यें ४ सोन्याचीं कडीं घेतलेलीं कोणास दिलीं किंवा घेतलीं याची माहिती दिली आहे. १ कडे **बाळंभटाची** बायको गं. भा. **सरस्वतीबाई** इचेकरितां, २ रें **विश्वनाथ भटाची** बायको सौ. **उमाबाई** इचेकरतां. ३ रें **तुळोजी अंग्र्याचे** नांवें **दाजी त्र्यंबकास** देण्याकरतां व ४ थें **रघूजी भोसले** यांच्या नांवें वऱ्हाडच्या सरसुभ्यास देणेकरतां असा तपशील आहे. या कागदावरून त्यावेळच्या सोन्याचें वजन लिहिण्याच्या पद्धतीची माहिती होते. टीपेंत याचा खुलासा उदाहरण घेऊन केला आहे. वजनेंमापें सध्यां बदलल्यामुळें ही माहिती महत्वाची आहे.

नं. २९ मध्यें विकत घेतलेलें सोनें कोणाच्या दागिन्याकरतां खर्च केलें त्याचें नांव, वजन व किंमत दिली आहे. याशिवाय आणखी सोन्याच्या तपशिलाची माहिती देणारे कागद पुष्कळ आहेत ते छापले नाहींत. त्यावरून कोण बायका सुवासिनी व विधवा होत्या, कोणाचें लग्न कोणत्या सालीं झालें व्रतें कोणाचें झालें याचाही खुलासा होतो.

नं. ४०, ४१ हे कागद **गुराप्पा सोनारा**कडून कोणचे दागिनें करविले, हे जरी दाखवितात तरी त्यांत नवीन नाणें ‘ **रयाल** ’ हें दिलें आहे. या नाण्याबद्दल

संशोधन होणें जरूर आहे. हे दागिनें भास्करभट **छत्रपती** बरोबर **मिरजेच्या** स्वारींत होते, तेव्हां **म्हासाळ** मुकामीं असतांना केले आहेत. पुरवणी खंड १ मध्यें **बाळंभटाचा म्हासाळ** येथें मुक्काम असतांना झालेल्या खर्चाचे हिशोब दिले आहेत.

नं. ५३ हें पत्र **तुळोजी** अंग्रे यांचें विश्वनाथभटास सोनाराकडून दागिने करविण्याबद्दल आहे. त्यांत गुजऱ्या हा दागिना आहे. **कोकणापेक्षां वाई-साताऱ्या.** कडील सोनार कसबी असावे. गुजरी हा पायातील बायकांचा रुप्याचा दागिना आहे

६ लढाया- नं. ४५ व ४६ हीं पत्रें मला नीट लावतां आलीं नाहींत. पहिलें पत्र कोकणांतील गडबडी संबंधीं असून ते **विश्वनाथ भटांनीं जयगडाहून** स्वतः लिहिलें आहे. **केसोपंत** हा **केसो त्र्यंबक अंग्र्या** कडील कारकून असावा त्यानें **महाड** घेतल्याचें लिहिलें आहे. दुसरे पत्रांत **अप्पाजी बावाचा** मुक्काम **तापीवर** दिला आहे व तेथें **पेशवे** आल्याचा व भोइटे ह्यांचे जासूदही आल्याचा उल्लेख आहे. हा काय प्रसंग समजत नाहीं. नं २३ च्या पत्रावरून **संभाजी अंग्रे** यानें **कुलाबा** घेतला नाहीं असें दिसते. नं. ४ मध्यें गोवळकोटच्या लढाईसाठीं केलेल्या तयारीची माहिती बंद २ मध्यें दिली आहे. नं. ५ मध्यें ही या लढाईचा उल्लेख आहे.

देवालयें व धार्मिक कृत्यें:--

वैद्यांनीं देवालयें **कोकणांत** बरींच बांधलीं वैद्यांचे वडील **रघुनाथ भट** यांनीं **लावगनास लक्ष्मीनारायणाचें** देऊळ व **जयगडीं कऱ्हाटेश्वरांचें** देवालय बांधून त्यांची स्थापना केल्याचा उल्लेख आहे (नं. ४९ ५०, ५१ व ८४). या संबंधाचीं पत्रें **नारो रघुनाथ थोरात** यांचे हातचीं आहेत. या पत्रांतून नवीन शब्द आलेले आहेत यांत '**हत्तीचें ओझें कोण उठवील**' ही म्हण आली आहे. देवळाच्या बांधणी संबंधीं **नांदिवड्याचे कृष्णंभट** काळे यांचें पत्र आहे. त्यांत देवळाच्या निर-निराळया भागाची अपरिचित नांवें आलीं आहेत (नं. ४९) नं. ८६ मधील **रत्नाकर विठ्ठलाचा सातारा** शहराशीं कसा संबंध येतो हें देतानां मंगळवारांतील काळया रामाचे सेवेसाठीं **छत्रपतींनीं** ज्या सनदा दिल्या आहेत त्यावरून देवालया-संबंधीं खालील गोष्ट विशेष वाटली, म्हणून देत आहे:-

आईसाहे व, प्रतापसिंह महाराज याकडून ज्या सनदा श्री **रामाच्या** सेवेसाठीं **गुजरास** मिळाल्या आहेत, त्यांत श्री देवाच्या गाईच्या चाऱ्यासाठीं **मौजे दरेखुर्द** येथील कुरण दिल्याचा उल्लेख आहे. यावरून देवाच्या सेवेकरतां गाईची तजवीज करून तिच्या बांधण्यासाठीं व चाऱ्यासाठीं तजवीज करीत असत, असें दिसून येतें. देऊळ बांधतांना गाईसाठीं गोठाही बांधीत असत असें अनुमान काढण्यास हरकत नाहीं. देवळांतील देवाच्या जागेंत गोठ्याचा ही समावेश होत असला पाहिजे. ही एक देवालयांसंबधीं महत्वाची गोष्ट लक्षांत ठेवण्यासारखी आहे. कुरणाची सनद देतांना 'देवाच्या गाई' व 'आपल्या गाई' असा उल्लेख त्यांत केला आहे. या वरून

देवाच्या गाई निराळ्या होत्या असें स्पष्ट होतें. त्या गाईचें दूध देवाच्या नैवेद्यास पवित्र मानण्यात येत असल्यामुळें अशी सोय असावी असें म्हणण्यास हरकत नाहीं.

वैद्यांचे मुक्काम:- **वैद्य** तिघे बंधू **छत्रपतीजवळ** सल्लागार असल्यामुळें त्यांचे मुक्काम कळले तर पुष्कळ **घडामोडी** कळण्याचा संभव आहे. जमाखर्चावरून ते कळूं शकतील, पण मला ते पाहण्यास वेळ नसल्यामुळें पत्रें वाचतांना जे समजले, तेवढेच दिले आहेत (नं. १८, २१) ता. ३०।१२।३९ व ३।२।४० चे **बाळंभटांचे** मुक्काम यांत असून, दोघा भावांच्या **पुण्यास** गेल्यावर ३।२।४० नंतर झालेल्या हालचाली दिल्या आहेत.

९ **सरंजामदार व सरदार वगैरेंचीं कांहीं पत्रें:—**

(अ) **भोसले:—**नं. २४ हें पत्र **नारो अनंत गद्रे** यांनीं वैद्य बंधूस लिहिलें असून त्यांत **कानोजीस** सनदा झाल्याचा मजकूर आहे. **कानोजीचें** व **छत्रपतीचे** वाकडे होतें, त्यास पकडण्याचा प्रयत्न केला होता. अशा स्थितींत त्याला पुन: कामावर घेणें संभवनीय नव्हते. तो पळून गेल्यावर त्याचें काम **रघूजीस** दिलें होतें. वैद्यास **वऱ्हाडातील राहाटगांवचा** मोकासा **भोसल्यांनीं** दिला होता तो वसूल करण्या-संबंधानें अडथळे येऊं नयेत म्हणून **रायाजी भोसल्याचें** पत्र **कराजी भोसल्यास** मागितलें होतें. **राहाटगांवांशीं** या भोसल्यांचा संबंध कसा येतो व **कान्होजीस** पुन: **सेनासाहेबसुभा** नेमला कीं काय या गोष्टींचें संशोधन होणें जरूर आहे. **कानोजी** महाराजांस संतुष्ट ठेवण्याचा प्रयत्न करीत होता, असें काळेकृत नागपूर प्रांताच्या इति-हासांत आहे. पत्र नं. ७५ व ७६ ह्यांत **राणोजी भोसले** यांनीं **रत्नाकर विठ्ठल** व **वैद्य**बंधू यांजकडे **वऱ्हाड**चा मामला कर्जफेडीसाठीं गाहाण दिला होता, त्यासंबंधानें दोघांचे जे करार झाले त्याचा मजकूर यांत आहे. **रत्नाकर**पंत यांचें नांव नं ४ मध्यें आलें आहे. तो **रत्नाकर विठ्ठलच** असावा. याची वैद्यांशीं फार देवघेव असावी. हा **साताऱ्चा** रहिवासी होता. **गोपाळदास जगदीशशेट गुजर** यास मंगळवार पेठेंतील आपल्या घराजवळ बांधलेल्या **काळ्यारामाचे** पूजेअर्चेसाठीं **छत्रपतींनीं** मौजे **दरेखुर्द** येथें एक इनाम जमीन दिली होती. त्यास दिलेल्या ता. १४-३-१७९४ च्या इनामपत्रांत जमिनीची चतु:सीमा देतांना उत्तरेस **रत्नाकर विठ्ठल** याची जमीन दिली आहे. यावरून त्याचा **साताऱ्यांशीं** पूर्वापार संबंध दिसतो. **वैद्य** हे पूर्वी **साताऱ्यासच** राहत असत. म्हणून दोघांचा जुना पुराणा देवघेवीचा संबंध असणें शक्य आहे. नं. ८६ यांत **राणोजी भोसल्यानें** जें कर्ज काढलें त्याचा हिशोब आहे. त्यांत **गोसाव्यांचे** दोन **नांव** प्रकार **पुरी** व **गीर** असे दिलें आहेत त्या दोघांशीही त्याचा व्यवहार होता. पुरवणी खंडामध्यें ६ गोसाव्यांचीं नांवे आलीं आहेत. नं. ८८ हें **राणोजीनें रत्नाकर विठ्ठल** व **वैद्य** यांस लिहिलेलें पत्र असून त्यावर त्याचा शिक्का व मोर्तबही आहेत. त्यांत **रघूजी भोसले** यांनीं **विठोबा नाा वाकडे** व **कोनेरराम कोल्हटकर** यांजकडून **शिवरामगीर** यांस रु ३३७५ दिल्याचा उल्लेख आहे. गोसावी हे देवघेवीचा मोठा धंदाच करीत.

(आ) **अंग्रे**:— नं. २३, ५३, ६२ व ७४ ह्या पत्रांत **अंग्र्यांचा** संबंध आला आहे. नं. २३ वरून **कुलाबा** अंग्र्याने घेतला नाहीं असें दिसतें. नं. ६२ हें पत्र फार महत्वाचें आहें. हें पत्र **संभाजीनें शाहूमहाराजांस** लिहिलें आहे. यावर शिक्का व मोर्तब आहे. **मानाजी** व **संभाजी** यांमधील कलह मिटविण्यासाठीं **छत्रपतींनीं** दोघांस **सातान्यास** बोलावले होते. **मानाजी** घाटावर आल्याचें कळलें तरच आपण येतो असें **संभाजी** लिहितो. यावरून त्याचा आग्रही स्वभाव व्यक्त होतो. तसेंच शाहू **छत्रपतींची** वृत्ति तंटे मिटविण्याकडे असे. हें ही यावरून दिसून येतें. बाकीचीं पत्रें इतर मजकुराची असल्यामुळें त्यांचा उल्लेख इतर विषयांत होऊन गेला आहे. त्यांस राजकीय महत्व नाहीं. तथापि, हीं पत्रें **संभाजी** व **तुळोजी अंग्रे** यांचा **वैद्यांवर** विशेष विश्वास व निकट संबंध दर्शवितात. नं. ५ मध्यें अंग्रे हे मवास (लुटारूंचे नायक) झालें, असें म्हटले आहे.

(इ) **सोमवंशीः**- यांचा २ पत्रांत उल्लेख आहे. नं. ४७ वरून इतकेच निघते कीं, आपाजीकडून **वैद्यांचें** कर्ज येणें होतें. कारण ती येण्याची यादच आहे. त्यांचा दिमत **बाबूराव रघुनाथ** याचाही त्यांत उल्लेख आहे. नं. ४८ हे **प्रतापजीस** पावतीवजा **वैद्यबंधूंचें** पत्र आहे. हें पत्र शेवटीं नं ४८ घालून छापलें आहे. **बीड आंबडचा** बाबतीचा वसूल **पंतसचिवांकडून** मिळाल्याच उल्लेख यांत आहे. **वैद्य, सदाशिव दिक्षित** व **पंतसचिव** यांचा **प्रतापजीशीं** २४००० चा काय संबंध पोचतो ह्याचें संशोधन होणें जरूर आहे.

(ई) **पेशवे**— नं. २० मध्यें **पेशव्यांस वैद्यांनीं** ५०००० रु. दरमहा द. शें. १८२ व्याज ठरवून दिल्याचा उल्लेख आहे. हें **कृष्णाजी हरी साठ्यांचें** पत्र असावें. **पेशव्यांस** जास्त रक्कम पाहिजे होती ती **महादोबा ना रामले** व **वल्लभसुंदर** याजकडून देण्याची तजवीज केलेली दिसते. यांतील **राजपुरीवाला** व **वल्लभसुंदर** या व्यक्ती कोण हे मला समजलें नाहीं. हा संशोधनाचा प्रश्न आहे.

(उ) **हणमंतेः**- यांचेबद्दल नं. ३० ते ३९ च्या पत्रावर टीप दिली आहे, त्यावरून माहिती होईल.

(ऊ) **प्रतिनिधी**- नं.५८ मध्यें **जगजीवन परशुराम** ऊ. **दादोबा** यांनीं **कृष्णाजी ना जोशी** बारामतीकर यास **कोल्हटकराकडून** ३००० देविले. ते **वैद्यांनीं शेवड्यांकडून** दविले आहेत. श्रीकारापुढें ‘आई आदी पुरुष’ अक्षरें आहेत.

(ऋ) **पंत सचीवः**—**छत्रपतींच्या** सांगण्यावरून **पंतांनीं** मौजे **जांभळी** व **मोहरी बुद्रुक** तर्फ **गुंजण मावळ** या गांवच्या इनामाच्या सनदा वैद्य बंधूस दिल्यात्याबद्दल ‘सनदा’ या सदराखालीं माहिती दिली आहे. या शिवाय नं. ५४, ५५, ६०, ७८, ८१, ८२ व ९१ हे कागद केवळ निरनिराळया लोकास पैसे देण्याबद्दल वैद्य बंधूंना चिटचा **चिमणाजी नारायण सचिवांनीं** दिल्या असून ते पोचल्याबद्दल पावत्या आहेत. पण त्यावरून असें दिसतें कीं, **कर्डेराजगांव** व बीडआंबड यांचा मामला **पंतांनीं वैद्याकडे** गहाण ठेऊन कर्ज काढलें होतें. गहणाचे हप्ते टरविले होते. पंतांनीं त्यापैकीं हे पैसे त्यांज—

करून देवविले होते. नं. ६० मध्यें **विश्वनाथ जोशी** (चिपळूणकर) यांस रु. ९९० **त्र्यंबकराव माणकेश्वर** याच्या मार्फत देविले आहेत. नं. ८१ मध्यें **मदनसिंग भोसल्याची** पावती ३०॥- ची आहे. पुढे ४-५-४१ च्या पत्रांत त्याला पैसे देण्याब॥ मजकूर आहे. याचें नांव नागपूरचे **भोसल्याचे** हिशोबांत आहे. दोघे एक कसे ? ह्या माणसाचा पंतांशीं देण्या घेण्याचा काय संबंध होता समजत नाहीं. नं. ९२ मध्यें **अंताजी ना॥ भिडे** यांचे कर्जफेडीसाठीं रु. १२०० देविले आहेत. ह्या भिड्यांचे वंशजास अजून भोर संस्थानांत इनाम गाव चालू आहे. भिडे व **सदाशिवभट दिक्षित** यांचा विशेष संबंध असावा. नं. ११ मधील सौ. राधाबाईचा व सचिवाचा संबंध काय कळत नाहीं. **वैद्यांनीं बाजीराव बल्लाळ** पेशव्यांच्या कारकीर्दीपासून **पंतांना** कर्ज दिलें होतें. त्याचा हिशेब करून वैद्यांचे पैसे पंताकडे सुमारे २ लाख निघाले त्याचें मागणें करण्यासाठीं जो हिशोबाचा कागद तयार केला त्याचा तपशील कागदपत्रांत आहे. तो कागद सबंद वाचला असतां वैद्यांच्या व्यवहाराची पूर्ण कल्पना येणार आहे. **चिट्या, हुंड्या वेचन** वगैरे व्यवहार कसें होत याचाही या कागदावरून बोध होतो.

(ऋ) **गोविंद सामराजः— सचिवांनीं** वैद्यांना **जांभळीं** व **महुरीबु॥** गावच्या सनदा दिल्यानंतर त्यांचे बजावणीसाठीं **गोविंद सामराज** नामजाद सुभेदार प्रांत मावळ म्हणून आज्ञापत्रें काढलीं आहेत. या शिवाय यांनीं **वैद्य यांस** कर्जाबद्दल लिहिलेलीं नं. ६९, व ७० हीं पत्रें आहेत त्यांनीं **ग्वाल्हेरनरवर** व **शहबाद** येथील मामलत घेतली होती त्यासाठीं अगोदर पैसे भरण्यासठीं वैद्यांकडे पैसे मागितले होते. ह्या कुटुम्बास प्रां मावळचाची सुभेदारी कशी मिळाली, या-बद्दल माहिती यांच्या वंशजांनीं इंग्रज सरकारकडे उत्पन्न चालविण्याबद्दल कैफियत दिली होती, त्यांत आहे ती पे. द. भाग ४४ पान ११ वर छापली आहे त्यांत वंशावळ चुकीची आहें. त्यांत गोविंद याचा मुलगा रामचंद्र दिला आहे. पण आमच्या १७४१ मधील पत्रांवरून तो भाऊच होता असें म्हणतां येईल. कैफियतींतील वंशावळी व माहितीही विश्वसनीय नसते. ती केवळ उत्पन्न मिळविण्यासाठीं तिखटमीठ लावून लिहिणें सहाजिक आहे.

आभार प्रदर्शन.

खंड दोन व तीन.

[दोन्ही खंड एकाच वेळीं प्रसिद्ध होत असलेमुळें खंड २ व ३ चे आभार प्रदर्शन २ मध्यें केलें आहे.]

खंड २ ची प्रस्तावना बरीच मोठी झाल्यामुळें कांहीं महत्वाच्या कर्तबगार पुरुषांबद्दल कागदांत आलेला उल्लेख देऊन त्याबद्दल ऐतिहासिक माहिती देणेचें रहित करावें लागलें. तथापि यांत गाळलेल्या व्यक्तीबद्दल पुढील खंडांतील कागदांत त्याचा उल्लेख आल्यामुळें त्यांच्या प्रस्तावनेंत त्याबद्दल माहिती दिली आहे.

माझ्या दप्तरांतील ऐतिहासिक कागद छापण्यांस शके १८६६ मधें म्हणजे ४ वर्षांपूर्वी सुरवात केली. त्यावेळीं मी वृद्ध होतो. आतां तर ७७ वें वर्ष लागलें आहे. यामुळें जास्तच क्षीणता आली आहे. पहिली २ पुस्तकें लागोपाठ छापली. आणखी कागद निवडून पेशवाई अखेर ते छापून काढण्याचा संकल्प केला होता. पण छपाईच्या अडचणी फार वाढत गेल्यामुळें संकल्पित कार्य सोडण्याचा प्रसंग येतो असें वाटूं लागलें. चिरंजीव बाबुराव यांनी प्रतिकूल परिस्थितींतही तें कार्य हातीं घेऊन आणखी २ खंड छापून प्रसिद्ध करण्याचा योग आणला आहे. त्यांनीं या कामीं लक्ष घातलें असून १७४३ ते १७४९ अखेर सुमारें ३०० चे वर पृष्ठांचा ४था खंड दिपवाळींत प्रसिद्ध करणेची उमेद धरली असून ४ सालांतील पत्रांची छपाई सुरू झाली आहे.

गेल्या ४ सालांत सालवार तारखांच्या क्रमानें कागद लाऊन व नकलून तयार केलें, व त्यांची पुडकी तयार केली. हिशोबाचे कागदही सालवार लावून ठेविलें आहेत. त्यांचा उपयोग ज्या सरदार व सावकार घराण्याशीं वैद्यांचा, राजकीय, सामाजिक, आर्थिक वै नात्याचा संबंध आला त्यांच्या पत्रांच्या निश्चित तारखा ठरविण्यांत येतील. मला हिशोबी कागदांचे या दृष्टीने फार महत्व वाटलें. घराण्यांचे इतिहास ज्यांनी गेल्या ४ सालांत लिहिले त्यांस माझ्या कागदांचा उपयोग झाला व त्याचा उल्लेख त्यांनी आपल्या पुस्तकांत केला आहे.पुढें आणखी कोणी घराण्याचे इतिहास लिहितील त्यांसही कागद दाखविण्यांस केव्हांही मी तयार आहें. विश्वविद्यालयाचे पी.एच्.डी.पदवीसाठीं विशेष व्यक्ती संबंधी किंवा काळासंबंधी ज्यांनी ऐतिहासिक प्रबंध घेतला त्यांनी माझे कागद पाहून त्यांच्या नकला करून घेतल्या. पेठे, आंग्रे चंदाखान, थोरले माधवराव, रघुजी भोसले, घोरपडे यांचे बद्दलचे कागद अशा प्रकारचे होत.

काहीं व्यक्तींच्या अक्षरांसाठीं पत्रांचे फोटोही नेण्यांत आले आहेत. रा. **यशवंत रावजी फर्के** यांनीं पत्राचा मजकूर वाचणें, तारखा लावणें, व पत्रांची निवड करणें याबद्दल निरपेक्ष बुद्धीनें मदत केली आहे व करीत आहेत. तसेच ४ पुस्तकांच्या पत्रांची सूची रा. कृष्णरावजी पेंडसे यांनीं विन तक्रार करून दिली. तसेच पुढेही करण्यास ते मागें पुढें पाहणार नाहींत अशी मला खात्री वाटते. या दोघांचे मला कसे आभार मानावेत हें कळत नाहीं. याशिवाय आणखी कांहीं व्यक्तींची मला कमीअधिक प्रमाणानें मदत झाली आहे, त्यांचा स्थल-संकोचास्तव नामनिर्देश न करतां त्यांचे मनःपूर्वक आभार मानतों. खंड २ हा साताऱ्याच्या आनंद प्रेसमध्यें छापला आहे. त्याचे व्यवस्थापक रा. रा. अनंतराव कुलकर्णी यांनीं इतर जबाबदाऱ्या संभाळून तो छापून दिला याबद्दल त्यांचे आभार मानले पाहिजेत.

खंड ३ रा राजगुरू प्रेसचे रा. गानू यांनीं छापण्याची तयारी दाखविल्यामुळें खंड २ बरोबर तो प्रसिद्ध करतां आला याबद्दल त्यांना मी आभारी आहे. भा. इ. सं. मंडळाचे चिटणीस रा. चिंतोपंत कर्वे यांनीं संस्थेचा 'पुरस्कार' लिहून दिलेला छापण्यांत आला आहे. त्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे. माझ्या दफतरांतील कागदांचा हिंदुस्थानच्या इतिहासांत भर घालण्यास उपयोग करण्यांत आला तर माझ्या श्रमाचें चीज झालें असें मला वाटेल यांत शंका नाहीं.

श्रावण वद्य १४
शके १८७०

शंकर लक्ष्मण वैद्य

ऐतिहासिक पत्रांचे प्रकाशनासंबंधीं अडचणी

लेखक:— **शं. ल. वैद्य**, ३७६ बुधवार पेठ, पुणें, यांनी "भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणें, या संस्थेच्या वाढदिवसप्रसंगीं तारीख १९–६–४७ गुरुवार रोजीं मंडळाच्या सभेपुढें वाचलेला निबंध."

मुख्य मुद्दे:— मोडी लिपीचे परिचयाची आवश्यकता— जुने ऐतिहासिक पत्रसंग्रह ज्यांचेजवळ अद्याप आहेत ते प्रकाशित व्हावेत अशा इच्छेचें पत्रसंग्राहकांचें सहेतुक औदासिन्य—'जुन्या कागदपत्रांतील जमाखर्ची कागदांचें ऐतिहासिक महत्त्व— जुने कागद संग्रहित झाल्यास त्यांची कालानुक्रमे करावयाची जुळवणी— ऐतिहासिक उपयुक्तीची अगर अनुपयुक्तीची छाननी करणें— युक्तायुक्तता ठरविणेचे बाबतींत "इतिहास" या शब्दाचे अर्थाची व्याप्ति मनांत नीट बिंबलेली असण्याची जरूरी— जुने कागदांची चाळणा सुरू असतां व्यक्ति, स्थळें व घटना, त्यांचे परस्परांशीं संबंध, व त्यांची पूर्वपीठिका इतर ग्रंथांच्या संदर्भावरून मनांत नीट ठसलेली असण्याची जरूरी— जुने कागदांची चाळणा सुरू असतांना त्यांतील मजकूर व त्याचा कांहीं भाग, तत्कालीन ऐतिहासिक घटना, व प्रश्न (सामाजिक, आर्थिक, जातीय, धार्मिक, शासनिक, राजकीय वगैरे) कोणत्या विशिष्ट अंगाशीं संबद्ध आहेत हें ठरविण्यास मन समतोल ठेवून तत्काळ त्या त्या योग्य सदरांत ते ते प्रश्न विभागण्याची कुवत असणेची आवश्यकता. ऐतिहासिक जुन्या कागपत्रांच्या प्राथमिक अभ्यासकांस जुन्या कागदांचें वाचन व वर्गीकरण करण्याच्या कार्यांत उपरिनिर्दिष्ट गोष्टींची नड भासू नये व तशी नड भासल्यास ती दूर करण्याचा प्रयत्न हातीं घेणेची वेळ आतां आली आहे.

माझ्या निबंधाचा विषय 'जुने ऐतिहासिक कागद मिळवून त्यांची जुळवणी करण्यास व प्रकाशनास येणाऱ्या अडचणी' असा आहे. याचे दोन मुख्य भाग पडतात १ जुने ऐतिहासिक कागद मिळविणें व २ ते मिळाल्यावर लावणें म्हणजे छापण्यासाठीं तयार करणें. या दोन्ही गोष्टी करण्याचे कामीं मला ज्या अडचणी आल्या त्या मी सांगणार आहें. **कागद जुने** कोणते हेंही समजलें पाहिजे. हे कागद बहुधा जुन्नरी असून मोडी लिपींत लिहिलेले असतात. त्यांचा काल इंग्रजी अमल सुरू होण्यापूर्वीचा म्हणजे १८१८ पूर्वीचा असेल व त्यांत मराठी राज्यांतील घडामोडींची माहिती असेल तर त्यांचें महत्त्व ऐतिहासिकदृष्ट्या फार असतें. असे कागद कोठें आहेत व **ते कसे मिळवावेत** याची माहिती कै. राजवाडे यांनीं 'मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें' छापतांना ज्या प्रस्तावना लिहिल्या आहेत त्यांत उत्कृष्ट दिली आहे. तसेंच ते कागद मिळविण्यास काय अडचणी येतात याचा स्वानुभव त्यांनीं त्यांत दिला आहे. त्यांच्या व माझ्या अडचणी बऱ्याच एकच असणार हें उघड आहे. या अडचणी देण्याचें मनांत येण्याचें कारण अलीकडे शाळेंत शिकविला जाणारा इतिहास एकतर्फी इंग्रजांची स्तुति करणारा, केवळ लढाईचेंच वर्णन देणारा, इंग्रजांच्या बाजूनें लिहिलेला, असत्य, निराधार गोष्टींचें निवेदन करणारा आहे असें म्हणणारे लोक फार आढळून येतात व त्यामुळें **खरा इतिहास** तयार करण्यासाठीं आतुरता दाखविणारे लोक वाढूं लागले आहेत असें वाटतें.

खरा इतिहास समजण्यास जुन्या अस्सल कागदपत्रांचा संग्रह करणें जरूर आहे, असें तेही म्हणतात. असे कागद पेशवे-दप्तरांत, मुंबई सरकारच्या दफ्तरखान्यांत, डेक्कनकॉलेजांत, भा. इ. सं. मंडळाचे दफ्तरखान्यांत, धुळ्याचे राजवाडे-मंदिरांत, (राजवाडे, पारसनीस, चांदोरकर वगैरे संशोधकांनीं जमा करुन दिलेले) आहेत. त्यांतील कांहीं छापून वरील संशोधकांनीं प्रसिद्ध केलेले आहेत व अजून त्यांतील कागद तपासून प्रसिद्ध करण्याजोगे निवडून काढण्याचें काम नवीन संशोधक करीत आहेत. हें काम फार मोठें आहे. प्रकाशनाचें, संशोधनाचें व कागद मिळविण्याचें जें काम झालें आहे, तें कागदांच्या संख्येच्या मानानें फार थोडें आहे. या कागदांत वेळ घालविणें म्हणजे मेलेलीं मढीं उकरून काढणें आहे असें म्हणणारे लोक नाहींत असें नाहीं. पण नुकतीच येथें '**इतिहासशिक्षणसमिति**' स्थापण्यांत आली असून खरा इतिहास विद्यार्थ्यांस शिकविला पाहिजे असें जोरानें प्रतिपादन करणारे शिक्षक समितीच्या सभेंत आपण पाहतों. खरा इतिहास जुन्या कागदपत्रांचे संशोधनांशिवाय निघत नसतो, ही गोष्ट सर्वमान्य आहे. **न्या. मू. कै. रानडे** यांनीं, कै. वाड यांनीं पेशवे-दफ्तरांतील ऐतिहासिक कागद निवडून रोजनिशांचे जे कांहीं भाग छापविले त्यांस **प्रस्तावनाही** लिहिली आहे. ती वाचली असतां या जुन्या कागदांचें ऐतिहासिकदृष्ट्या विविध तऱ्हेचें महत्त्व सहज कळून येणार आहे. तसेंच जमविलेल्या कागदांच्या सहाय्यानें व इतर पुस्तकें वाचून त्यांनीं 'Rise of the Maratha Power' या पुस्तकाचा इंग्रजींत पहिला भाग छापून काढला व दुसरा भागही प्रसिद्ध होण्यास हरकत नव्हती; पण पुस्तक लिहिण्याचें काम चाललें असतांना जुनें नवीन कागद उपलब्ध होऊन त्यांत नवीन माहिती उपलब्ध होऊं लागल्यामुळें आपलीं '**ऐतिहासिक अनुमानें**' खोटीं ठरतील असें वाटून त्यांनीं दुसरा भाग प्रसिद्ध करण्याचें रहित केलें. यामुळें त्यांच्यासारख्या गाढ विद्वानास **जुन्या ऐतिहासिक कागदांचें महत्त्व** पटून त्यांनीं जास्त कागद मिळवून त्यांचें संशोधन करण्याची आवश्यकता व्यक्त केली. ही अवश्यकता व्यक्त झाल्यावर जरी अर्धशतक होत आलें तरी ती अजून नाहींशी झाली नाहीं, असें मला वाटतें. **कागद मिळविणारे** व त्याचें **संशोधन करणारे** यांची उणीव फार आहे. लोकांच्याजवळ कागद असून ते मिळविले जात नाहींत ही आश्चर्याची गोष्ट आहे. कांहीं लोकांचीं जुनीं दफतरें **कसरीनें खाल्ल्यामुळें, भाऊबंदकीमुळें** व स्वतः निरुपयोगी समजून **वाण्यास विकल्यानें** किंवा त्यांची अडगळ नाहींशी करण्यासाठीं तीं **जाळून टाकल्यामुळें** किंवा **नदींत फेकून दिल्यामुळें** नाहींशीं झालीं आहेत ही गोष्ट खोटी नाहीं. श्रीमंत सरदार घराण्यांचीं दफतरें सरकारानें कांहीं राजकीय उद्देशानें जप्त करून नेलीं होतीं, पण त्यांतील त्या वेळच्या अमलदारांनीं आपल्या बुद्धीनें त्यांतील कांहीं कागद निवडून पेशवे-दफतरांत ठेविले आहेत. कांहीं परत केलेलीं दफतरें अशा घराण्यांत अजून आहेत हें मीं आमच्या घराण्यांतील दफतरांची जी हकीकत वैद्य-दप्तर खंड १ च्या पान २२ मध्यें दिली आहे, त्यावरून कळून येईल. पूर्वींच्या सरदार, सरंजामदार व सावकारी करणाऱ्या घराण्यांच्या वंशजाजवळ अशीं दफतरें सांपडण्याचा अजूनही पुष्कळ संभव आहे. जुने कागद दाखविण्यास ५०।६० वर्षांपूर्वीं लोक साशंक असत. त्यांत कांहीं उत्पन्नाचे कागद असल्यास पुढेंमागें कोणीतरी आपल्या घराण्यांतील पुरुष त्याचा उपयोग उत्पन्न मिळविण्यास किंवा घालविण्यास करील असें विचार मनांत येऊन लोक कागद जवळ असून दाखवीत नसत किंवा कागद नाहींत असें स्पष्ट म्हणत; पण आतां तशी स्थिति राहिली

नाहीं. अजूनही एखादा संशोधक कागद दाखवा असें म्हणूं लागला, तर कित्येक लोक असें सांगतात कीं, दफतरांत पत्रें नाहींत, नुसते जमाखर्चाचे कागद आहेत, त्याचा तुम्हांस काय उपयोग? पुष्कळांना जमाखर्चाचे कागद निरुपयोगी वाटतात; पण खरी वस्तुस्थिति अशी आहे कीं, जमाखर्चांत कांहीं गोष्टी इतक्या विस्तृत व निश्चित दिलेल्या असतात कीं, त्यामुळें कागदांतील मजकूर चांगला स्पष्ट होतो. असे कागद कोणाजवळ संग्रहीं आहेत हें कळणें कठीण आहे. कारण मजजवळ जुने ऐतिहासिक कागद आहेत असें सांगण्यास येणारीं माणसें, त्याचें महत्त्व न कळल्यामुळें, फारच थोडीं आढळतात. घरोघर हिंडून विमा कंपन्यांचे एजंट जसें चिकाटीनें विम्याचे फॉर्म भरून घेतात तसें हें कागदाच्या संग्रहाचीं ठिकाणें ठरविण्याचें काम हौसेनें करणारीं माणसें जेव्हां तयार होतील, तेव्हां कागदाचे ढीगच्या ढीग इतके जमा होतील कीं, ते आपल्या मंडळासारखीं १०१५ घरें जेव्हां मिळतील तेव्हां त्यांत कसेबसें ठेवतां येतील. साताऱ्यांत **पूर्व पेशवाईतील** अजून जुनीं घराणीं व त्यांचीं घरें आहेत. त्यांत माळ्यावर धुराळा खात पडलेलीं, कोणीं न पाहिलेलीं, दफतरेंही सांपडण्याचा संभव आहे. **उत्तर पेशवाईतील** प्रसिद्ध घराणीं पुण्यांत आहेत त्यांच्या घरींही कागद असले पाहिजेत. हौसेनें कागद जमा करण्याचें काम चिकाटीनें करणारी सेना तयार झाली पाहिजे. मग कागदाचीं ठिकाणें सहज कळून येतील व कागद जमा होतील.

२. माझ्या विषयाच्या पहिल्या भागाबद्दल मला स्वतःला कागद मिळविण्यासाठीं थोडे फार श्रम करावे लागले, तरी ते राजवाडे, पारसनीस वगैरे संशोधकांपेक्षां कमीच, यांत शंका नाहीं. मला माझ्या घरचीं व भाऊबंदाकडील जुन्या कागदांचीं एकंदर २०१२५ पोतीं भरतील इतकीं दफतरें मिळालीं, तीं कशीं मिळालीं याची सविस्तर माहिती माझ्या दफतराच्या प्रसिद्ध केलेल्या कागदांच्या खंड १ मधील पुस्तकांत पान २१, २२ व २३ वर दिली आहे. ती वाचण्यांत किंवा सांगण्यांत मी वेळ घालवीत नाहीं. माझ्याजवळील कागद इतके विपुल आहेत कीं, ते वाचून लावण्यास माझें उर्वरित आयुष्य पुरेल असें वाटत नाहीं. मीं जुने कागद मिळविण्यासंबंधाचा संशोधकांचा अनुभव वर दिला आहे. आणखी कागद कोठें मिळतात कीं काय याबद्दल चौकशी करण्याचा मला एक नादच लागला आहे, यामुळें तोही अनुभव मला आलेला आहे. माझ्या घरचींच जुनीं दफतरें सोडून कागद पाहतांना माझ्या नाकातोंडांत राजवाड्याप्रमाणें धुराळा गेलेला आहे. तो धुराळा खाऊन काम करण्यास तयार होणारे इतिहासप्रेमी अभ्यासक उपलब्ध होणें फार कठिण झालें आहे.

३. आतां **कागद मिळाल्यावर ते लावण्यास** म्हणजे छापण्यासाठीं तयार करण्यास लागणारे गुण अंगांत असावयास किंवा यावयास पाहिजेत. त्यांपैकीं मुख्य पहिला गुण म्हणजे **मोडींत लिहिलेले कागद वाचण्याची कला** होय. मोडी वाचावयास कोणीं कागद आणून दिला तर तो बरोबर वाचून दाखविणें ही एक मला एखाद्या उत्तम कारागिराच्या कलेसारखी कलाच वाटूं लागली आहे. ही कला मंडळाचे अध्यक्ष म. म. पोतदार यांस चांगली अवगत झाली आहे असा त्यांचा लांबवर लौकिक आहे. मला मोडी पत्रें नातेवाइकांकडून आलेलीं वाचण्याची आवड असे, व स्वतः मोडींत पत्रें व जमाखर्च लिहिण्याची संवय असे. तेव्हां कागदांत काय मजकूर आहे व तो ऐतिहासिक अगर घरगुती माहितीचा आहे एवढें ठरविण्यास ही कला माझ्यांत पुरेशी होती. माझ्या लहानपणीं शाळेंतच मोडी वाचन व लेखन मला चांगलें शिकविण्यांत आलें होतें. तो आवश्यक विषय होता. व्ह. फा. परीक्षेंत मोडीवाचनाची तोंडी परीक्षा घेण्यास मामलेदार कचेरींतून फाइली

आणीत असत. मी बरींच वर्षे परीक्षकही होतो. आतां व्ह. फा. परीक्षेला ह्या विषयाची तोंडी परीक्षाच नाहीं, या ज्ञानाशिवाय परीक्षा पास होतां येतें. याचा इतका वाईट परिणाम झाला आहे कीं, आमच्या सारख्यांस मोडींत पत्रें लिहिण्याची बंदीच झाल्यासारखी झाली आहे. कारण ज्यांना पत्र पाठवावयाचें त्यांस मोडी वाचतां येईनासें झालें आहे. कोर्टात अर्ज करावयाचा तर तो जज्जसाहेबास दुसऱ्याकडून वाचून घेण्याचा प्रसंग येतो. तो कारकुनानें नीट वाचला तर ठीक, नाहीं तर त्याचा भलताच परिणाम होतो. मोडींत पत्र लिहिण्यानें वेळ वाचतो. मोडी पत्रें लावण्याचा नाद लागला म्हणजे संदर्भानें शब्द किंवा अक्षरें ठरविण्यांत एक प्रकारें आनंद होऊन मानसिक शक्तीची वाढ होते, ही गोष्ट मोडी जुनीं पत्रें लावतांना चांगलीच कळून येते. ह्या मुलांच्या मानसिक शक्तीच्या वाढीचा फायदा शाळेच्या विषयांतून मोडीवाचन व लेखन काढल्यामुळें अजीबात नाहींसा झाला आहे. प्रस्तुत इतिहाससंशोधनाच्या मार्गांत मोडीचें अज्ञान ही एक मोठीच धोंड आहे, असें कोणीही म्हणेल. 'इतिहास-शिक्षण-समितीं'त जुने मोडी कागद वाचणारे शेंकडा ५० तरी असतील किंवा नाहीं याची शंका आहे. खरा इतिहास बनविण्याचें या समितीचें ध्येय असेल तर त्यांनीं प्रथमतः मोडी कागद वाचण्याचा वर्ग काढून त्यांत तरबेज झालें पाहिजे. मंडळाचे अध्यक्ष म. म. दत्तोपंत हेच त्या समितीचे अध्यक्ष आहेत. त्यांना इ. सं. मंडळास उर्जित अवस्था खरोखर आणावयाची असेल तर सर्व उद्योग बंद ठेवून सध्याच्या सरकारकडून मोडीवाचन हा विषय आवश्यक करून घेतला पाहिजे. पूर्वी हा विषय शाळेंतून काढूं नये व कोर्टकचेऱ्यांतून मोडी लिपी बंद करूं नये, म्हणून जशी जोराची चळवळ झाली, तशी आतां तो विषय शाळांतून आवश्यक केला पाहिजे म्हणून करणें जरूर आहे. ही चळवळ जर लवकर सुरू केली नाहीं तर खरा इतिहास कागदपत्रांतून तयार करण्यासाठीं आमची संस्था स्थापन झाली आहे ही पोकळ बडबड आहे असें म्हणण्यची पाळी येईल. माझे कागद लावण्यास मला मदत करण्यास नव्या पिढींतील मनुष्य मोडी वाचनाच्या अज्ञानामुळें निरुपयोगी ठरतो. कागदाची मराठी नक्कल करण्यास आपण जेव्हां कागद वाचून एखाद्यास लिहिण्यास सांगावें तेव्हां आपला वेळ मोडून नक्कल तयार होते. मोडीचें महत्त्व इतिहाससंशोधनाचे कामीं किती आहे हें माझ्यापेक्षां आपले अध्यक्ष जास्त खुलवून सांगतील.

४. मला मोडीवाचनाची अडचण जुने कागद लावतांना प्रथमतः थोडी भासली; पण पुढें माझे सहकारी रा. यशवंतराव फफे यांच्या साहाय्यानें ती बहुतेक नाहींशी झाली असें म्हणतां येईल. त्यानंतर शाळेंत हिंदुस्थानचा इतिहास जरी शिकलों होतों तरी मध्यंतरीं २५।३० वर्षें कॉलेजांतील व नोकरींतील व्यासंग अगदींच निराळा पडल्यामुळें पुनः **ऐतिहासिक पुस्तकें वाचणें भाग पडलें.** त्यांपैकीं मुख्य रा. ब. सरदेसाई यांच्या रियासतीचीं पुस्तकें वाचलीं. त्या पुस्तकांस सूची दिल्या आहेत ही गोष्ट चांगली आहे; पण पुस्तकांत **विशेषनामें-नांवें व स्थळें मोठ्या टाईपांत** न दिल्यामुळें पुस्तकांचा उपयोग करण्यास वेळापव्यय होतो. धाडांच्या डायऱ्या, पारसनिसांचीं पुस्तकें, राजवाड्यांचीं 'इतिहासाचीं साधनें' वगैरे बहुतेक पुस्तकांस सूची तर नाहींतच व मोठा टाईपही विशेषनामांस वापरलेला नाहीं. कोणी इतिहासप्रेमी (रा. वेलणकर किंवा रा. गणपुले किंवा रा. आगाशे) भेटले तर त्यांस मी म्हणेन कीं, तुम्हांस कांहीं देणगी देणें असेल तर ज्या ऐतिहासिक पुस्तकांना सूची नसतील त्यांस त्या तयार करण्याच्या अटीवर मंडळाला पैसे द्या, नुसती मोघम रक्कम देऊं नका. सूची तयार करतांना केवळ नांवेंच घेतात. आडनांवावरूनही सूची पाहिजे.

यामुळें एकेक नांव दोनदां सूचींत येईल. पण अशी सूची झाली तर संशोधकांचा किती-तरी वेळ वांचेल !

५. ऐतिहासिक पुस्तकांतून **वंशावळी** दिल्या आहेत. पण त्या उपयोगी पडण्यास व्यक्तीचा जन्म व मृत्यु यांच्या निश्चित तारखा व स्त्रीचें नांव हीं त्यांखालीं देण्यांत यावीं. वंशावळ देण्याची सध्यांची पद्धत गौण वाटल्यावरून रा. ब. सरदेसाई ऐतिहासिक घराण्याच्या वंशावळीचें स्वतंत्र पुस्तक तयार करीत आहेत व त्यांत वरील सूचना अमलांत आणणार आहेत. अशा सुधारलेल्या वंशावळीमुळें कोणत्या काळीं व्यक्ति हयात होती हें कळतें. स्त्रियांच्या नांवांपुढें कंसांत तिच्या माहेरचें आडनांव किंवा जमल्यास वडिलांचें सबंध नांव द्यावें. माझ्या कुलाची माझ्या पुस्तकांत मीं जी वंशावळ दिली आहे व देणार आहें ती अशीच आहे.

६. कागद लावतांना **साधनग्रंथांची उणीव पडते.** त्यासाठीं पुण्यांतील संशोधकास मंडळाच्या किंवा केसरी-ग्रंथालयाच्या पुस्तकालयाचा तेथें जाऊन उपयोग करतां येईल. कागद निवडून छापण्यासाठीं तयार करण्यास मी काय करतों हें वै. द. खंड १ च्या २४ व्या पानांत दिलें आहे. कागदास **तारखा निश्चित लावण्याचें** मुख्य काम नवीन संशोधकास प्रथमतः कठिण जातें. कारण बहुतेक कागदांत **फसली सन** व **मुसलमानी तारीख व महिना** दिलेला असतो. म्हणून संशोधकानें जंत्री वापरून फसली तारीख, महिना व सन पाहून शक, मिति व इंग्रजी तारीख व सन काढण्याचा अभ्यास केला पाहिजे. तो करण्यास कंटाळा आला तर हें काम बरोबर होणार नाहीं. अशासारखा कागदास लावण्यास मला कोणी न मिळाल्यामुळें मोठी अडचण भासली. होतकरू अभ्यासकास ह्या गोष्टीचा कंटाळा वाटून तो हा उद्योग सोडतो असा माझा समज आहे.

७. ऐतिहासिक कागद **निवडून** छापण्यासाठीं तयार करण्यास **मराठींत नकल** सुवाच्य व शुद्ध करणारीं चांगलीं माणसें मिळत नाहींत. मूळ कागदांतील शब्दप्रयोग जसेच्या तसेच नकलणें, शुद्ध लिहिणें याकडे नकला करणाराचें लक्ष बरोबर जात नाहीं. यामुळें नकला मूळ कागदांशीं ताडून पाहणें जरूर होतें. हें काम करण्यास तज्ज्ञ मनुष्य रा. फके यांच्याशिवाय मला कोणी मिळालाच नाहीं. कागदाच्या अशा अशुद्ध नकला मला पैसे देऊन करून घ्याव्या लागल्या.

८. असल कांहीं पत्रांवर **मोतब व शिक्के** असतात ते वाचण्यासही मला रा. फफे यांचीच मदत झाली. तसेंच **जुने मराठी शब्द, जुन्या धार्मिक व सामाजिक चाली, मुसलमानांचीं नांवें, स्थलांचीं जुनीं व नवीं नांवें** हीं ठरविण्याची मला बरीच अडचण भासली व भासत आहे.

९. कागद वाचून समजल्यावर हा **छापण्यास घ्यावा किंवा नाहीं** याबद्दल **निवड** करतांना मी पुष्कळ वेळां बुचकळ्यांत पडत असें.

माझीं पहिले बाजीरावांच्या कारकीर्दींतील कागदांचीं दोन पुस्तकें छापून झालीं. त्यावर मासिकांतून व वर्तमानपत्रांतून साधकबाधक टीका आली आहे. पत्रांची **निवड** करतांना न्या. मू. रानडे यांनीं वाडांच्या पेशव्यांच्या डायऱ्यांच्या पुस्तकाला प्रस्तावना म्हणून जो स्वतंत्र लेख लिहिला आहे त्यांत ऐतिहासिक पत्रांचे प्रकार दिले आहेत. इतिहास म्हणजे लढायांचीं वर्णनें, राज्यक्रांत्यांचीं वर्णनें असा सामान्य लोकांचा चुकीचा समज आहे. पुढील विषयांचा न्यायमूर्तींनीं त्यांत समावेश केला आहे: १ लोकस्थिति, २ समजुती, ३ राहणी, ४ भरभराट, ५ सुखोपभोग, ६ चालीरीती, ७ नीति, ८ राज्यपद्धति,

९ जमीनधारा, १० वसुली, ११ किल्ले, १२ कर, १३ अखबारी, १४ खंडणी, १५ सायरबाबी, १६ फौजउभारणी, १७ नोकरांचे पगार व करार, १८ बंदरसंरक्षण, १९ कर्जउभारणी, २० न्यायखातें, २१ फौजदारी खातें, २२ टपाल, २३ नाणीं, २४ तुरुंग, २५ सनदापत्रें, २६ धार्मिक देणग्या, २७ पेन्शनें, २८ इमारत खातें, २९ जमाखर्चपद्धति, ३० औषधपाणी, ३१ स्वच्छता, ३२ आयात व निर्गत व्यापार, ३३ विद्याखातें, ३४ समाजिक सुधारणा, ३५ शेतकी, ३६ भाषापद्धति वगैरे.

माझ्या कागदाची निवड बहुतेक या विषयांस धरून केली आहे. माझ्या दोन पुस्तकांवर कागदांच्या निवडीसंबंधीं टीका आली आहे ती वाचून मला वाईल वाटलें नाहीं. कारण मीं उद्देशाशिवाय कागदाची निवड केलीच नाहीं. टीका करणाऱ्यांस उद्देश न कळल्यानें त्यांनीं तशी टीका केली आहे. जुन्या कागदांचें महत्त्व आपल्या अध्यक्षांस चांगलें कळतें. माझ्या कागदांत कांहीं निरुपयोगी कागद काढले होते ते मी जाळून टाकणार होतों. रा. दत्तोपंत मला म्हणाले, ते मला द्या म्हणून मी त्यांना २ खोकीं भरून कागद दिले आहेत. त्यांतही त्यांस कांहीं उपयुक्त कागद सांपडतील. नाहीं कोणीं म्हणावें ?

१०. कागदाच्या व छपाईच्या महागाईमुळ सध्यां प्रकाशनास मोठीच अडचण उत्पन्न झाली आहे हें सांगणें नको.

No. 1] श्री अ. आषाढ व. ५।१६५५

जून २१।१७३३

तीर्थस्वरूप राजश्री **रामचंद्रपंत करकरे** काका दि। **विश्वनाथ वैद्य** वडिलांचे सेवेसी.

अपत्ये समान **विठल गणेश प्राणी** कृतानेक [1] विनंती ता॥ अधिक आषाढ वद्य ५ मुकाम **सासवड** आम्हाकडील वर्तमान तरी तीर्थरूप मातुश्री बाई वद्य तृतीयेस मंगळवारी देवआज्ञा जाहाली. त्यांच्या अस्ति **अनंतभट तेलंग** ब्राम्हण याजबरोबर **धोमास** कृष्णेंत टाकावयासि पाठविल्या आहेत. त्यास बरोबर येथून माणस द्यावा तरी माणस नाहीं. यारतव वडिलास लिहिलें आहे. तरी आपण **धोमा**पावेतों येक माणस देऊन श्रीकृष्णेंत टाकवाव्या. **धोमांत** कोणी आपला ब्राह्मण असेल त्याजकरीव संकल्पयुक्त टाकवाव्या. सेवेसी कळावे. तीर्थस्वरूप रा। **धोंडोपंत** काका यास पत्र लिहिलें आहे. तें मेढ्यास पावतें करावें. बहुत काय लिहिणें कृपा करावी हे विज्ञापना.

धोमांत श्रीकृष्णेंत टाकावयासी तेथें खर्च रुपया दोन रुपये लागले तरी आपण द्यावे. मी मग रु॥ पाठवून देईन. **धोमांत** आपले स्नेही ब्राह्मण आहेत त्यास लेहून तेथें विधिपुरस्कर टाकवाव्या, हे विज्ञापना. मातुश्रींचें सार्थक जाहलें; परंतु ईश्वरें आम्हांस नाहींसारिखी केली. आज पाच सात महिने बरें वाटत नव्हतें. त्याच वेथेनें देवआज्ञा जाहाली. उपाये बहुत केला; परंतु इलाज चालिला नाहीं. **मेढ्याचें** पत्र पावतें करावें. हे विज्ञापना.

Ramchandra Gopal Karkare is asked by Vithal Ganesh Prani of Saswad to help Anant Bhat Telang to take to Dhom the bones of his dead mother in order to merge them down into the river Krishnabai.

No. 2] श्री २९ जमादिलावल

कार्तिक शु. १।१६५५

आक्टो. १६।१७३४

श्रीमंत **सेनासाहेब सुभा**

कबज वसूल बो **बाबाजी भालेराऊ** नौकर सरकार दिमत **राणोजी गोरे** सु॥ सन खमस सलासीन मया आलफ. कारणें कबज लिहून दिधली

[1] सुतक असल्यामुळें नमस्कार लिहिला नाहीं.

यैसीजे, आपणास सरकारांतून नालबंदी[1] देविली बमारफात[2] रा **विश्वनाथ वैद्य.** रु॥ १०० सेंभर आपण भरून पावलों. हे कबज लेहून दिधले सही.

बि॥ **आपाजी भीमराऊ** ता छ २९ माहे जमादिलावल

नि॥ कट्यार

A receipt given by a servant Babaji Bhalerao of Ranoji Gore to Raghuji Bhosle for a sum of Rs. 100 paid to him as Nalabandi through Vishwanathbhat Vaidya.

No. 3] श्री का. शु. ११।१६५६
आक्टो. १६।१७३४

कबज वसूल बा **दुर्गोजी** वा॥ **आकोजी घोरपडे** नौकर सरकार श्रीमंत **सेना साहेब सुभा** सु। सन खमस सलासीन मया अलफ कारणें कबज लेहून दिधली यैसी जे, आपणास नालबंदी श्वाराबद्दल देविली. मो रु॥ १६०० सोलासे. सदरहू रुपये बमारफात राश्री **विश्वनाथ वैद्य** रुपये भरून पावलों. हें कबज लेहून दिधलें सही छ २९ माहे जमादिलावल

बि॥ **आपाजी भीमराऊ**

नि॥ कट्यार

A receipt of Rs. 1600 for Nalbundi paid by Vishwanathbhat Vaidya to Durgoji Valad Akoji Ghorpade, a servant of Senasaheb Subha.

No. 4] आश्वीन १६५७
सपटंबर १७३५

पहिला बंद गहाळ

२

उपरी—यैसें बोलिले. यानंतर वरकड राउतास व जमानास ताकीद वरचेवर होतच आहे. त्यास तुम्हाकडे कोण गेले, कोण राहिले तें लेहून पाठवणें व ताकीद कोणकोणास करवावी, तेथें हातचिठ्या कोणकोणास काये पाहिजेत, तो मसुदा करवून पाठवणें. काल संध्याकाळीं रा **नागोबाची** व वरकडाचीं पत्रें आलीं,

---

१ युद्धतयारीसाठीं दिलेले द्रव्य. २ हस्ते, मारफत.

त्यावरून रा **देवराव** यांनीं सांगितलें जे, शनवारीं जमाव **चिपळुणास** गेला मग **नागोबाने** निवड करून **भास्करबावास** समागमें घेऊन व राजश्री **रामाजीपंत** यैसे **काळिस्तेवर** गेले. **गोवलांतील** किलेदार मेला, त्या मोबदला दुसरा मराठा किलेदार आला आहे. यांणीं जाऊन आगाज[1] केले, त्यांनींही आंतून तोफा सोडल्या. हाली झाड तोडावयास लागले आहेत, यैसें सांगितलें. मग मजकडे पुसिलें जे, हें आहे कैसें? यानंतर मी येकांतीं सांगितलें जे, खाले जातांच बावांनीं चारसें माणूस घेऊन **काळिस्तेवर** गेले. कामकाजास लागले आहेत. लोकांची भर थोडी; त्यांहीमध्यें **जाधव, भोइटे** निघोन येताहेत, हें सांगितलें. नंतर तमाम लोकांस ताकिदी जाहाल्या. **जाधव, भोइटे** यांस हातचिठ्या पाठविल्या; आण **सचिवपंता**कडील जमाव पुसावेया लागले. मागती म्हणावेया लागले जे. **चिटकोबा** येथें काय करणार? याणेंच जावें. लोक कोणी जुडत नाहीं. मी सांगतच होतो जे तुझें जाणेचें काम नव्हे. हे लोक लबाड. कोणी सांगितले न आइके. सेवट तेंच जाहालें. आण भ्रमामध्यें पडला आहे. याप्रकारें फिकिर बहुत करितात. सवेंच मजकडे मागती पुसो लागले जे, राजकारण आणलें होतें तो विचार कैसा आहे? त्यास आपण उत्तर दिलें जें, आलें होतें खरेंच; परंतु किलेदार मेला तेथें घालमेल जाहाली असेल. त्याही-मध्यें ज्याकडू (न) राजकारण आलें. त्यास बोलाऊ पाठविला होता तो येऊन भेटलेनंतर होईल मजकूर तो लिहितील. दुसरें **महारा(जां)नीं** सांगितलें आहे जे, आपले जों कामकाज होई तों मुलुकामध्यें उपद्रव न करावा. सध्यां **आंगरेचें** वैमानस होऊन कामास धका बसेल, याविसी पत्र ही लिहविले असे. तुम्ही आपलें वर्तमान व मुजरद माणूस आम्हाकडे यावें यैसा पाठवित जाणे. बहुत काये लि॥

३

पुरवणी तीर्थरूप राजश्री दादा वडिलांचे सेवेसी.

विनांति उपरी—घरचें वर्तमान तर सर्व सुखरूप आहेत. नवी जर्दी घोडीस गलेस कांहीं दुख जाहलें. औषध उपाव करितो. बरी होईल. बागेमध्यें खालील विहिरीस पाणी लागलें. आणिखी फोडावी लागती त्यास धोंडा लागला; परंतु फोडवितो. रा **नागोजीराव पाटणकर** या कडील बेलदार दोन आले; परंतु माणसें न

[1] गवगवा, बोभाटा.

आलीं. दीपवाली जाहालेनंतर सूत्री लागेल. भटाकडून अद्याप पैका आला नाहीं. दीड हजार रुपयेची चिठी **विश्वनाथ जोसी चिपळूणकर** यांची दिली. ते प्रतिपदेस रुपये देतील. रा। **रत्नाकरपंत** दोन हजार रुपयेस कूल बरें आहे. आपा दरम्यानें आहे. लौवकर देणें, नाहींतर मग बावांचा बोल लागेल. यैसें म्हणतो. त्यास तुम्हाकडील उतर न आलें. मागती त्यांणीं आग्रहसा केला तर यांपैकीं येक हजार रुपये त्यांचे निसबतीनें देविती. बंदुकी विसी मागा येक दोन वेला लिहिलें, त्याचा शोध केला. त्यास **अनतोजी राणा** याजकडेच आहे. **संकराजीच्या** भावाजवळ दिली नाहीं. तुम्ही वरचेवर पत्रें पाठविणें. रजै पाठवावी, त्यास माणूस मुजरद नाहीं. मागाहून पाठविती. बहुत काये लिहिणें हे विनंती. **विठल भिकाजी** याचा परामृश करणें हे विनंती.

हे।। सेवक **नारो भिकाजी** कृतानेक सा। नमस्कार विनंती उपरी. सेवेमध्यें येकनिष्ठ राजश्री **विश्वनाथबावांचे** आज्ञेंत आहे. चिरंजीव **विठोबाचा** परामर्ष करणार स्वाम वडील आहेत. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

The first paper is missing. The remaining two give the details of previous preparations & movements of the armies for the invasion of Gowalkot.

No. 5]

श्री

छ २२ साबान
पौष व ९।१६५७
डिसें. २६।१७३५

वेदमुहूर्ती राजश्री **विश्वनाथ भट वैद्य** स्वामीचे सेवेसी

विनंती **शंकराजी बल्लाळ** सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ता। छ २२ शाबान पावेतों मु।। **माची महिमतगड** वर्तमान येथास्थित आसे. विशेष राजश्री **भास्कर बाबांनीं** आम्हांस **महिमतगडास** रवाना केलें. येथें राहोंन खालिशाचा अमल वसूल घ्यावा, त्यावरून **महिमत**गडास आलों. येथील पूर्वीचें वर्तमान **गणोजी पवार** याब।। सविस्तर लिहून आपणाकडे पाठविलें होतें. त्यास आलीकडील वर्तमान राजश्री **यमाजी पंतास** येथील हवालदार सुभेदार यांणीं पत्रें लि।। होतीं. त्यांणीं जाब पाठविले कीं त्यास गडावरी आगर [1]घेरियांत राहों न देणें. आमल चालोंन देणें, उटवून खालीवर ते घालवणें. यैसीं पत्रें आलीं त्यांस सुभेदार यांणीं आम्हांसी कजिया लाविला आहे.

---

१ किल्याच्या भोवतालच्या प्रदेशांत.

आंगरियाहून **आगऱ्या**अधिक **येमाजीपंत** निर्माण जाले; महाराजांचे हुकुमास मनाचिठी **येमाजीपंताची**; नदीचें पाणी उफराटें चालिलें; महाराजांचा हुकूम न मानीत. आंगरे मवास[1] जाले, त्यापेक्षां **सातारियांत** घरांतच हुकूम मोडूं लागले; आतां काय राहिलें? नाना प्रकारच्या बकव्या[2] करितात. **कृष्णाजी वामन** सुभेदार याजवळ **बाजी बल्लाळ** कारभारी आहे. तो म्हणतो राजा कोठें आहे? हातचिठ्या घरोघर जाल्या आहेत; कोण मानितो? **गोवळकोट** राजा घेईल तेव्हां हाबसीपटी राजा घेईल यैसें म्हणतो; आणि **आंगरिया** हाबसीपटी याचे मामालियांत घेतो त्याचें कांहींच नव्हे. हुजूरच्या आमलास खळेल करितात; आंगरियाकडे कागद लिहितात, यांचा आंमल चालों न देणें, वरातदार मुलकांत जातील ते धरून नेणें. राजयानें काये करणें आहे? असे फितवे करितात. आम्हांस कांहीं मामल्याचें सुख दुःख फारसें नाहीं.. परंतु आधीं हें कर्म करूं नये. महाराजांचा खालिशा आमल मुलकांत सनदा पत्रांचा (चा)लिला. महाराजांचे सिके महालोमहाल गडकिल्यांस लागले. आणि ते सिके महाराजांचे न चालत; बकव्या करितात. **आंगरिया** मवास असो; परंतु दरबारचे कारकून चालों नेदीत. आम्ही केवळ नामर्द जालों. तुम्ही नामर्द जालेस. यैसे तुमचे वस्तु नव्हे. तरी कशास **महाराजांचे** सिकयाचा बभ्रा करीत होतेस? याउपरी आंगरियाकडील दावा कबूल केला, परंतु महाराजांस सविस्तर वर्तमान विदित करून सुभेदारानें चिठी अमान्य केली आहे, याचें पारपत्य कराल तरीच मामला सुरळीत होईल. यामुळें हा मामलाच अगदीं त्यांनीं टाकिला तरी कबूल करावा. येथील रु॥ जे जिलेदारास पावतात ते महाराजांचे पोत्यास ठेऊन पेस्तर सालचे लावितों. जिलेकडील रु॥ व खालिशाकडील रु॥ मस्ताच महाराजांचे पोता लावितों. सालमजकूर तो सारा वसूल झाडेनिसीं त्यांणीं घेतला. ये गोष्टीची बोली महाराजांजवळ विदित करणें आम्हांस बोलवाल तरी येतों. येक निस्टा याचा करावा लागतो. महाराजांस विज्ञाप्त लिहिली आहे; व मुजरद **भिमाजी रंगनाथ** पाठविले आहेत. सविस्तर विदित करून पारपत्य × × उतर पाठवावें. नाहीं तर राजेयाचे सिक्क्याकरितां आम्ही परिछिन येथें मरतों. कळलें असावें हे विनंती.

Shankaraji Ballal writes to Viswanath bhat from Mahematgad the difficulties of collecting the revenue created by Yemajipant who defies the orders of Chhatrapati. He is encouraged by Subhedar Krishnaji Vaman & his administrator Baji Ballal.

१ लुटारूंचा नायक. २ गोंधळ.

No. 6] श्री चैत्र शु. ७।१६५८
मार्च ८।१७३६

वेदमूर्ती राजश्री **बाळंभट** व ता। राजश्री **विश्वनाथ(भ)ट** स्वामीचे सेवेसी. याप्रति **विश्वनाथ जोशी** नमस्कार विनंती उपरी येथील क्षेम ता। चैत्र सुध सप्तमी जाणून स्वकीये कुशल लिहीत गेलें पाहिजे. आमचे वर्तमान आपले कृपेकरून सुखरूप आसो विशेष. श्रीमंत राजश्री **रघोजीबावांनी** थोडा बहुत यैवज देविला आहे. तो मागाहून सत्वर पाठऊं. सदैव पत्र पाठवून परामृष करित गेलें पाहिजे. बहुत काये लिहिणें कृपा लोभ असों देणें हे विनंती.

Vishwanath Joshi probably Chiplunkar writes to Vaidya brothers that Raghuji Bhosle paid some amount which will be sent shortly, His name is mentioned in the letter of September 1935.

No. 7] श्री अ. आश्वीन व. १।१६६०
सप्टंबर १७ रविवार १७३८

पा। आश्विन वद्य ५ अधिक

श्रीमंत राजश्री **बावा** स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक **संकराजी कानो** सिरसाष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील वर्तमान ता।। अधिक आश्विन वद्यी प्रतिपदा रविवारपर्यंत समस्त सुखरूप आहेत. वरकड वर्तमान राजश्री × × × कोकणांत गेले. **जांभलीस तुलबाजी मोरे** पाठविले होते. ते रसद रु।। १०० एकसें आणिले. त्यां(त) खरे ८५ पंचाशी बटीयाचे १५ पंधरा त्या(स) बटा एक रुपया पडतो. ते रुपये **दामले** याचे दुकानीं मांडून ठेविले आहेत. राबते महार दोन व पायपोसाचा जोडा एक व पाटील कुलकर्णी पेरणी जाहालियावरी येतो म्हणून लि।। तो कागद व जीनस स्वामीकडे पाठविला: आहे. **संभाजी राणा** यास पाठवणें म्हणोन लि।।, तरी त्याचा शोध केला. परंतु कोठे न सापडे. **पुणे**याकडे गेला यैसे बोलतात. पहिले पत्र आले होतें, पंचवीस रु।। घेणें. त्यावरून एक मोहोर व अंगावरील सकलात यैसे घेतलेवरी बाकी पैका मेलवावया गेला.

तो × × एक महिना पाहतो. **आपाजी पंता**पाशी सांगितले आहे. त्यास पुसणें तो सांगेल. त्याप्रमाणें बेगमी केली पाहिजे. कोकणांतील पत्रें लवकर पाठवणें. **जनार्दन देवाचें** पत्र घेणें जे, राजश्री **बाबाकडे** गांव दिला असे, यैसें घेणें. त्यासी गावकरांनीं इरेस घातले असे. आपणास कळावे म्हणून लि।।. माझी चिंता असो दिली पाहिजे हे विज्ञापना.

लासुर्णे येथील देखरेख करणें म्हणून आज्ञा करितां आपली सनद पाठवणे जे याचे रुजूवातेनें कामकाज करणें. यैसें पत्र.

Sankaraji Kano writes to Vishwanath bhat an account of his work. He was a clerk in the employ of Vaidyas. Tulbaji More, Ganeshpant Damle, Sumbhaji Rana, & Janardan Deo are mentioned in letter No. 51 of supplement to Vol 1.

No. 8] श्री श. १६६०
स. १७३८

श्रीमंत राजश्री भास्करबावा स्वामींचे सेवेसी

पोष्य कृष्णाजी तानदेव साठे माहाजन बुरुंबाड कृतानेक सा। नमस्कार विनंती उपरी श्वामीनें रो माहादे श्री याजबो पत्र ग्रामस्थास पा। ते पावले. अर्थ कलला.
× × × स्त अवघे जयगड × × × न आलिया उपरी
× × × × चे मते काय × × × × स लिहितील. सर्व × ×
× × आहेत या उपरी धंद्या × × × आपणास विनंती केली होती त्यास रा। × × भट मामा तेथें गेले आहेत. त्या बराबरी सांगोन पाठवावे चिरंजीव पाठविला जाईल. सर्व प्रकारें सांभाळ श्वामीस करणे लागेल. विशेष काय लिहावे सुज्ञ आहा. कृपा निरंतर वर्धमा(न) कीजे हे विनंती.

Krishaji Tanadeo Sathe Mahajan of Burambad writes to Bhaskarbhat Vaidya requesting to give some employment.

No. 9] श्री तिसा सलासीन
फाल्गुन शु. १६६०
मार्च सन १७३९

यादी मोईन[१] पोस्त[२] सिमगा सु॥ तिसा सलासैन मया आलफ आदा

.।. रा। नानाकडील खिजमतगार.

.॥. रा। पंतसचिव चोपदार

रा। पंतसचीव याजकडील

१ खिजमतगार.

---

१ ठराव. २ बक्षीस.

·।।· वली महमद
१ भोई
रा स्वामीकडील
२ खिजमतगार
२ चोपदार
·।।· हुकेबारदार
१ जामदार

The names of servants of Peshwe, Sachiv & Shahu to whom Vaidyas gave tips for Shimga.

No. 10]　　श्री　　श्रावण व. १३।१६६१
ऑगस्ट २०।१७३९

हिसेब नि।। हरबाजी नाईक सु।। आर्बैन मया आ (ल) फ
इ।। ता। श्रावण वद्य त्रयोदसी जमाखर्च रा।

जमा श्रावण मास रुपे.	खर्च रुपे
१२ गु।। संकरापा नाईक आ। मि। श्रावण वध्य ६	६।।= खातूप गु।। सिदराम मुजुमला
२ गु।। मिराखान दि।। आंगरे मि। श्रावण सुध १४	८= खा। जोडा भिकूस
१६७।। गु।। तोरापा नाईक आ। श्रावण वध्य २	४ दि। तुलाजी आंगरे ता। २ धाकोजी २ लाडकोजी ४
१५ गुजारत बाबूराव रघूनाथ दि।। सरलस्कर मि। वद्य ४	१२ बा। रामजी चवाण चार बा। आ।।
१६० गु।। गोविंद राउ सितोले मि। वध्य ७	३।। श्रावणीस खर्च
३०। गु। यादव गिरमाजी मि। वध्य १०	२ देणें बाबुराव बाटदकर देवरुखे बातूप आ।।२ यो।
३८६।।।	७ सदासिव तांबट
	२५ मोरोपंत दामले मि। वद्य प्रतिपदा संभराचे भरतीस

३ **रामराव सोंमवंसी** कर्ज रुये
२५ पैकी दिल्हे.

१०० **आप्पाजी भिकाजी** दि॥
रत्नसाल मि॥ वद्य ३

४ **बाबूराव रघुनाथ** दि॥ **सरलस्कर**

|||- घरांत खर्च दक्षणा बाइकाकडे
चतुर्थीस

·||· **उमाबाई**

ϐ- हजामत **विश्वनाथभट वैद्य**

१ **कृष्णाजी पाटील ब्राह्मणपुरकर**

६ϐ- सौ। **उमाबाईकडे** मि। वद्य ६

२ सोमवारीं दक्षणा

·||· सौ। **उमाबाई**

ϐ- लक्ष्मुमी

१ϐ= धर्मादाये दिखीत आ। २

·|· **सखूबाई**

ϐ- भिकूबास

२

१ **महादे (व) भट अग्निहोत्री**
निवंडीकर

२५ **मोरोपंत दामले** मि। वद्य अष्टमी

||= माला बांधावयास ता॥ **अक्ल**
महमद.

ϐ- रेसीम गिरीकडे

१५० **सकराजी प्रभु** दि॥ **रत्नपारखी**

ϐ||· भाजी व सुया

ϐ- **सखूबाई** दक्षणा कृष्णे (स)

ϐ||· भाजी मेथी

८~ मध मुलाकडे
सौ। उमाबाई श्रावण वद्य ११
येका(द)सी
८॥· हजामती पोरगे २
८।॥· हजामत बालंभट
८= सौ। उमाबाई
८। खा। बाळ्या सौ। सरस्वतीबाई
सोनें व(ज)न पावणेसात मासे
गुंज उणे ये।रु।

३५४८=।

३६२।=॥
बाकी रु॥ २४।~॥

This is an account submitted by Harbaji Naik. It contains names of managers i. e. दिमन of wellknown persons.

No. 11] श्री कार्तिक वद्य ३।१६६१
नोवेंबर ७।१७३२

राजश्री **विश्वनाथ भट** वैद्य यांस

सौ. राधाबाई नमस्कार विनंती उपरी श्रीमंत राजश्री **पंतानीं** तुम्हाकडून रुपये ५०० पांचशे देवीले ते आम्हांस पावले. कार्तिक वद्य त्रितीया

This is a receipt of Rs. 500 given by Soubhagyawati Radhabai a relative of PantSachiv of Bhor, to Vishwanathbhat.

No. 12] श्री **पौष शु. ४।१६६१ रविवार**
डिसेंबर २३।१७३९

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री **विश्वनाथबावा वैद्य**
स्वामींचे सेवेसी

पो **कृष्णाजी हरी साठे** कृतानेक सा। नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन करीत असावें. विशेष. आपण पत्र **फिरंगोजी**

वा। पाठविलें तें पावलें. लि॥ वर्तमान कळलें. त्यास राजश्री **रामचंद्र गोपाळ सेणवी** तो येथें दोन रोज तुमचीं पत्रें आलियात्रर होते. त्यास त्यांनीं श्रीमंत........ .... **पंतास** उतर लेहून पा॥ होतें. त्याचा जाब आलियावर फडशा होईल म्हणोन आम्हांस सांगोन लस्करांत गेले. त्यावर राजश्री **पुंडलिक नाईक रास्ते** यांचे गुमास्ते यांनीं त्यांजकडे पत्रें पाठविलीं होतीं. ते आलियावर जाबसाल सांग्येतोंवर **फिरंगूस** ठेऊन घेणें, म्हणोन त्यांणीं सांगितलें. त्यावरून ठेऊन घेतला. त्यास आज पौष शुद्ध ४ रविवारीं त्यांचा जाबसाल आला. त्यामध्यें रा. **पुंडलिक नाईक** यांणीं लिहिलें आहे कीं, आम्हीं येथें राजश्री **वैद्य**बावाजवळ करार केला आहे कीं, दाहा हजार येथें वाईतच द्यावे; बाकी पंधरा हजार रु॥ तुमचे कुळाकडून येतील तैसे तैसे **कृष्णाजी हरीचे** दुकानीं भरणें; यैसें त्यांणीं आपले गुमास्ते यास लेहून पाठविलें. तेंच बाजिनस पत्र त्यांणीं आम्हांस दाखविलें, आणि सांगितलें जे, पंधरा हजार रु॥ आंमचे येतील तसतसें महिना पंधरा रोजामध्यें देऊं. ते घेऊन जमा करावे, आणि कबज द्यावें. याप्रा॥ त्यांणीं सांगितलें, त्यावरून **फिरंगूस** आपणांकडे पाठविलें आहे. रा॥ **नानाजी ना॥** यांचे घरीं एक रोज बैसविला होता. आम्हीही फार तगादा केला. आपलें पत्रही निकडीचेंच होतें. परंतु (अपूर्ण)

Krishnaji Hari Sathe a banker informs Vishwanathbhat that the money due from Ramachandra Gopal Senavi & Pundlik Naik Rast can not be recovered just now & their letters are sent for persusal.

No. 13] श्री पौष शु. ४।१६६२
डिसेंबर २३। १७४०

पुरवणी रा॥ **लक्ष्मणपंतास** नमस्कार. **पुंडलीक ना॥** मार्फातीची हुंडी आद्याप आली नाहीं. आली म्हणजे रु॥ देतो. **सिवराम तुकदेव** यास रु॥ ५००० पाच हजार दिल्हे. खत त्याचें देईल तें मागाहून पाठऊन देतो. **चिंबलकराचा** ठिकाण लाऊन रु॥ देईल तर घेतो. **विसोबा नाईक सहस्त्रबुद्धे** याज बा॥ रुपये १७२६ आध्याप न आले. त्याचे येथें कोणीच नाहीं. **सातारियास** ते गेले आहेत. तेथें शोध करून रु॥ फडशा करून घेणें. यानंतर पंधरासे रु॥ हुंडी पाठविली. **जिवापा नाईकावर** ते रु॥ आर्कटी रु॥ घेतले. कळलें पाहिजे. बहुत काये लि॥

उबरे याचे चुनखड्याविसी ताकीद पा॥ आहे. घेणें, व **सिवराम तुकदेव** याचें

खत ही हालींच पा। आहे, तें घेणें. कळलें पाहिजे. रुा ५००० बिनसूट आठ आणे प्रो लेहून घेऊन पा। आहे, हे विनंति. गुराखी यास रुा १ दिल्हा आहे, तो आमचे नावें हिसेबी लिहून ठेवणें आम्ही तुमचा जमा केला असे. लोखंड इंग्रेजी–लोखंड रुा ११ घेऊन पाठविलें आहे. कळलें पाहिजे. चंबू २ मार्थे पा। आहेत. घेणें. लोखंड घेऊन ठेविलें आहे. कोणा बा। मागाहून पाठवितो. हे विनंति. हाली पाठविलें नाहीं. हे विनंती.

A supplementary letter to Laxman Ballal Joshi. He expects money from Pundalik Naik Raste. Rs. 5000 are paid to Shivram Tukadeo. His deed for the sum will be sent afterwards. Money from Chimbalkar & that from Visoba Naik Sahasrabudhe are not received yet. Jiwappa Naik paid the money. English-make iron is bought & will be sent with some person afterwards.

No. 14] श्री १६६१ १७३९

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री

कृष्णाजीपंत साठे स्वामी गोसावी यासि.

पो **विश्वनाथभट वैद्य** कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल जाणौन स्वकीये कुशल लेखन करीत असिलें पाहिजे. यानंतर तुम्ही पत्र पाठविलें तें पावलें. राजश्री **पुंडलिक नाईक रास्ते** याची चिटी पाठविली होती ती फिरली. ती माघारी पाठविली. ती पावली. राजश्री **परशराम ना। आनगल** यांची वीस हजाराची हुंडी होती, त्यास आरकट न घेतां आठ दिल्हे. त्यापैकी **माहादोबा ना।** दामले यांनीं अटीचे रुा दाहा हजार दिल्हे. बाकी तुम्ही दिल्हेत, म्हणोन लि।, तें कलो आलें. राजश्री **आपाजी ना।** दि **नानाजी ना। जोशी** यांणीं पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं सविस्तर वर्तमान कलो आलें. त्यांणीं रा। **हैबतराव सुभेदार** याकडून पेशजी साडे सा हजार रुा आम्हांस देविले होते, त्यापैकी सा हजार सुभेदार यांणीं आम्हांस दिल्हे होते. पाचसे दिल्हे न होते. त्याविसी त्यांसही लिहिलें होतें. त्यास त्याहीं प्रत्योत्तर दिल्हें नाहीं. आम्हांस **आपानें** लिहिले होतें कीं, **नानाजी** ना। याचें पत्र तुम्हांस आलें आहे, तें व **हैबतराव** यांचा जाब पाठवून देणें, म्हणजे व्याजसुधां रुा। देऊं. त्यांस पत्रें पाठविलीं आहेत व हिशेबही करून पाठविला आहे, तरी हिसेबाप्रा। रुा। देतील तर घेणें. नाहीं तर **जोसी** यासि आपाचें पत्र घेऊन पाठवून

देणें कीं, आम्ही रु. दिल्हे नाहींत. तुम्ही वाहून देणें. पैसें घेऊन पाठवावे व **हैबतराव** याचें पत्र **नानाजी ना** यासी घेऊन हाली पाठविलें आहे व **नानाजी ना** याचें पत्र **नारो अनंत** याचे नावाचें पा आहे. यैसीं तीनीं पत्रें व हिसेब यैसें माघारे पाठऊन घ्यावें. रुा हिसेबाप्रा देतील तर, हिसेब कागदपत्र त्यास द्यावें. राजश्री **माहादाजी बलाळ सहस्त्रबुधे** याकडे आमचा यैवज येणें, त्यापैकीं राजश्री **गोविंद ना दातार** याकडून रुा ३००० तीन हजार आम्हास देविले. त्यास **नाइकाचें** पत्र आम्हास आलें कीं, सांगाल तिकडे जमा करून देऊं, त्यास आमचें व **दातारांचें** खातें आहे. त्यांस लिहिलें आहे कीं, तुम्हांस गरज ल्यसेल तर ठेवणें, नाहीं तर तुमच्या दुकानीं जमा करून देणें. त्यास त्यांणीं ठेविलें तर ठेवितील, नाहीतर ते तुम्हांकडे जमा करून देतील. तर सदरहू तीन हजार रुा जमा करून द्यावें, मिती आम्हास लिहोन पाठवावी. त्ये मितीचा जमाखर्च करू.

Vishwanathbhat writes to Krishnaji Hari Sathe that (1) Pundalik Naik Raste's chiti (note) to pay money is refused & hence returned (2) Parasharam Naik Angal was to be paid 20000, but he was not willing to take Arcot coin, hence he was paid Ati coin (3) Mahadoba Damle paid Rs. 10000 & you paid the remaining (4) Nanaji Naik Joshi paid 6 thousands through Haibatrao (5) Mahadaji Ballal Sahasrabudhe paid Rs. 3000 through Govind Naik Datar.

No. 15]

१६६१
१७३९

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री **विश्वनाथ बाबा**

स्वामीचे सेवेसी

पो **कृष्णाजी हरी** कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वानंदलेखन करीत असावें. विशेष. आपण पत्र **देवजी जासुदा** बा पो तें पावलें. लिा मजकूर कळो आला. त्यास **वा हरभट केळकर** यांजकडे पाचसात वेळा शाहाणे माणूस पाठविलें, त्यास ते म्हणतात कीं, यैवज येईल तेव्हां देऊं. तूर्त यैवज नाहीं. वर्षापुढें व्याज देऊं, यैसें सांगतात. ते थोर ब्राह्मण. त्याजवळ अधिकोतर बोलतां नये. आमचा उपाये काय ? राा **बाबूराव कोनेर** यांणीं तो च्यार वेळ तुम्हास उत्तरें लिा. ते कांहीं रुा येकंदर देत नाहीं. बेमुर्वत घेणेंच तर **सखोजास्** पाठऊन द्यावा. दारीं बसऊन घेऊं. केवळ आम्ही माणूस बसविल्यास वाईट दिसतें. यास्तव लिा आहे. त्याप्रोच **नानाजी ना जोशी** देऊंदिलाऊ करितात; परंतु देत नाहीं. विना खरमरा

गडी **सखोजी** किंवा कोणी दुसरा देसचाच मराठा येईल, तेव्हां हे रुा देतील. आम्ही माणसें दारीं बसवावीं तरी अमलसें विपर्यास प्रकार दिसतो. यास्तव येक गडी च्यार रोजाचे अवकाशें पाठऊन द्यावा. वो राजश्री **शंकर भटानीं** रुा दिल्हे. मितीवार हिसेबच आलाहिदा उतरून बंदावर पाठविला आहे. तो रुजू घालून जमाखर्च करावयाचा असेल तो करावा. यानंतर राजश्री **केसोपंत वैद्य** आम्हास म्हणाले कीं, आम्हास पंचवीस हजार रुा गरज आहे. वाईहून पत्र आणवा म्हणाल तर आणूं. किंवा तुम्हीच घ्याल तर देणें त्यास आम्हीं सांगितलें कीं, यैवज देतो. मग जिकडे लावणें तिकडे लावा. त्यास रा **सदाशिव ना रास्ते** यांणीं सात हजार रुा तुम्हाबदल भारिले. त्यास तुमचें पत्र होतें कीं, आमचे दुकानीं भरावें. त्या पत्रावरून रुा घेऊन जमा केले. ते परभारे रा **केसोपंतास** दिल्हे आहेत. बाकी ही पंचविसाचे भरीचा ऐवज दो चौ रोजा देणार. त्यास तुम्ही आमचे जमा धरून त्यांचे नावें लिहित असाल तर जमाखर्च करून आम्हास लेहून पाठवावें, व त्यासही एक पत्र लिा जे, तुम्ही रुाविसी रा. **कृष्णाजीपंतास** हटकिलें त्यावरून आम्हीं तुम्हास रुा त्याकरवीं पंचवीस देविले आहेत. घेऊन जमा करणें, यैसें लेहून पाठवावें आणि तुम्ही जमाखर्च करणार नसिला तर तैसेंच लेहून पाठवावें. यैवजाची गरज असिली तर अगोदर आठ चार (रोज) लेहून पाठऊन मग चिटी करावी. वरकड सविस्तर वृत्त येथास्थित असे. दरबारचेंही सविस्तर वृत्त येथास्तित असे. अधिकोत्तर ल्याहावें यैसें नाहीं. यानंतर रा **माहादाजी ना निंबालकर** यांचा मजकूर. त्यांस मुजरद आमचा संकरूच लस्करांत पाा आहे. त्याबाा त्यांचा हिसेब व तुमचें पत्र व रो **दिनकरपंत** यांचें पत्र यैसें दिल्हें आहे. बेमुरवत दारीं बसोन फडशा करून घेणें, यैसें सांगितलें आहे. रो **दिनकरपंत** लस्करांतून आठ रोज फिरोन आले होते. त्यांस ही हें वर्तमान सांगितलें. त्यांणीं कबूल केलें आहे कीं, मी लस्करांत जातो आणि बेमुरवत रुा त्याकरवीं देवितो. त्याजबल **निंबालकराचा** हिसेब होता. तो देखील काढऊन लस्करांत न्यावयास बाा न्यावयाचा करार केला. तेही लस्करांत गेले आहेत. **संकरूही** शाणा गडीच आहे. आठ रोज लस्करांत रवाना करून जाले आहेत. तिकडील जाबसाल आलियावर पाठऊन देऊं. वरकड सविस्तर येथास्तित असे. बहुत काये लिहिणें. कृपा निरंतर लोभ असो दीजे हे विनंती.

Krishnaji Hari Sathe writes to Vishwanathbhat in detail an account of the realisation & disbursement of money from different persons such as:— Harbhat Kelkar, Baburao Koner, Nanaji Naik Joshi, Shankarbhat, Kesopant Vaidya, Sadashiv naik Raste, Mahadaji Naik Nimbalkar, Dinkar Mahadeo etc.

No. 16] श्रीभवानीशंकर १६६१ १७३९

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री
विश्वनाथभटबावा स्वामींचे सेवेसी

सेवक **नारोबा नाईक रत्नपारखी** कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करीत गेलें पाहिजे. यानंतर आम्ही **वाईस** आलों होतों तेव्हां तुम्ही कामकाजाचा मजकूर आम्हासी बोलिला जे, कांहीं कार्यभाग करूं. तरी आम्हासी जें बोलिलां तो मजकूर खरा असेल तरी आम्हास लेहून पाठवणें. तुम्ही जें बोलिलां त्याप्रमाणें तुमचा मजकूर करून देऊं. मग तुम्हापासून कार्यभाग करून घेऊं. कार्याचा मजकूर कोठपावेतो होईल तो लेहून पाठवणें. तुमचे उत्तर आल्यासारिखे कोण्हास पाठऊन देऊं. बहुत काये लिहिणें उत्तर लौकर पाठाविलें पाहिजे. कृपा लोभ असो दीजे हे विनंती.

Naroba Naik Ratnaparkhi requests Vishwanath Bhat to pay him money as settled at Wai.

No. 17] श्रीभवानीशंकर १६६१ १७३९

राजश्री **बाळंभट बावा** स्वामींचे सेवेसी

सेवक **नारोबा नाईक रत्नपारखी** सा। नमस्कार विनंती उपरी आपणास पत्र पाठाविलें याचे उत्तर निराकरण केलें तरी अनमान कोणता ? गाहाण असतां अनमान काय? तरी तुमचा व आमचा पडदा फिटला म्हणून आणखी **कृष्णाजी नाईक** पाठविले आहेत. तरी हरप्रेत्न करून कार्य केलें पाहिजे. अनमान सहसा न कीजे. कितेक वर्तमान **कृष्णाजी नाईक** सांगतां विदित होईल. बहुत काये लिहिणें. कृपा असों दीजे हे विनंती.

Naroba Naik Ratnaparkhi requests Balambhat Vaidya to pay him money with Krishnaji Naik.

No. 18] पौष शु. १२।१६६९ डिसेंबर ३०।१७३९

उचापती गु।। **सतापा मारुलकर** सु।। आर्बैन मया आलफ पौष मास सवाल (या यादींत घेतलेल्या सामानाचें तारीखवार कोष्टक दिलें आहे, त्यावरून **वैद्यांचे** मुक्काम

कोठें व कोणत्या दिवशीं होते, तेवढ्या पुरती माहिती खालीं दिली आहे)

पौष शु. १२ रविवार—**खेडबावसी**

,, व. १ गुरुवार—**डेऱ्यास**

,, व. ३ शनिवार—**मेढें**

,, व. ४ रविवार—**केळघर**

In this, are given the haults of Vaidyas, found in a yadi of the Shop keeper, named Satappa Marulkar, of articles bought from him in the Month of Poush.

No. 19] श्री **माघ शु. १०।१६६१**
जाने. २७।१७४०

राजश्री **विस्वनाथभट वइद्य** स्वामी गोसावी यासि.

सेवक **रामाजी नाईक वाकडे** नमस्कार. विनंती उपरी. आमचे यैवजीं **सौ मातुश्री राधाबाई** यास रुपये २५७५।। पच्यवीसशे साडे पच्याहातर देणें. मिती माघ सुध १०

Ramaji Naik Wakade's letter to Vishwanath Bhat to pay Rs. 2575-8 to Soubhagyawati Radhabai.

No. 20] **माघ व. १२।१६६१ बुधवार**
फेब्रु. १३।१७४०

(पहिला बंद नाहीं)

२

ही पारपत्य सत्वरच होईल बहुतेक तों जालेंच आहे. यानंतर **राजपुरीवाला** याचाही वकील श्रीमंताकडे **नगरास** गेला जे, आपणास कांहीं सरंजाम चालीस हजार पावेतो ध्यावा, वगैरे कांहीं आडी आहेत त्या कबूल कराव्या, म्हणजे **जंजिरा** देतों यैसें बाजारी वर्तमान आहे. तहकिकांत नाहीं. तहकीक कागदच आले असेत. वरकड सर्व यथास्थित असे. अधिकोत्तर ल्याहावे यैसें नाहीं. यैवज पोत्यास येणेप्रा भरला. आधीं **रायानी** येक सा ८ सिरस्ता प्रो व्याज देऊं, पुरवेल तरी यैवज भरणें, नाहींतर आम्ही घेत नाहीं. त्याप्रों कबूल करून भरणा चालीस लाविला.

२४००० माघ वा १० सोमवारीं
२६००० माघ वा ११ मंगलवारीं
५००००

येकूण पन्नास हजार आम्हीं भरिले. बाकी भरणा राहिला तो **माहादोबा नाईक दामले** यांजकडील पंचवीस पो काल मंगळवारीं सा हजार आले आहेत. बाकी आज उद्यां आले म्हणजे पुरऊन देवितों. पंचवीस **वलभ सुंदर** याजवर चिटी पा, तो यैवज माघ वद्य १३ गुरुवारीं उदैक देतो म्हणोन कबूल केलें आहे. ते घेऊन देतों. **घाणेकर** यांची चिटी किती रा करावयाची, तें रा लेहून पाठवावें. नवा रोजाचे मुदतीची चिटी करणें. कळावें. **माहादोबा नाईक** यांस पंचविसाची चिटी, जे भरणा करून देणें म्हणोन पाठऊन द्यावी. कळलें पाहिजे. बहुत काये लिहिणें कृपा लोभ असो दीजे. व्याजाची परवानगी घेऊन हिसेब करविला. रा १४१७९ चौदा हजार येकसे येकुण्यासी जाले आहेत. ते या भरणेयांत देतात किंवा काय करितात, हा जाबसाल अद्याप उगवला नाहीं. आज उगवून घेतों. कलावें. तुम्हीं हिसेब केला तो चुकला आहे येक मिती. लाख रा व्याजती धरीली, ते मिती जाली. कसराजिकडे पौर्णिमाच लागू सरकारांतून जाली.

Money was advanced to Peshwa Bajirao who agreed to pay interest at one Re two annas per cent per mensem.

No. 21] माघ व. २ ते फा. शु. ३।१६६१
फेब्रु. ३ ते १८।१७४०

बाळंभटांच्या खाजगत खर्चाच्या टिपणावरून त्यांचे मुकाम खालीं दिले आहेत.

रविवार	छ १५	जिल्काद	माघ वद्य	२,	फेब्रु	३।१७४०	जेजूरी
सोमवार	,, १६	,,	,,	३,	,,	४ ,,	,,
मंगळवार	,, १७	,,	,,	४,	,,	५ ,,	सासवड येथें सोपानकाकांचे उत्सवास मुक्काम
बुधवार	,, १८	,,	,,	५,	,,	६ ,,	
बुधवार	,, २५	,,	,,	१२,	,,	१३ ,,	
मंगलवार	,, २	जिल्हेज	फा. शु.	४,	,,	१९ ,,	कपडे
बुधवार	,, ३	,,	,, ,,	५,	,,	२० ,,	शिवापूर
गुरुवार	,, ४	,,	,, ,,	६,	,,	२१ ,,	,,
शुक्रवार	,, ५	,,	,, ,,	७,	,,	२२ ,,	शिरवळ
शनिवार	,, ६	,,	,, ,,	८,	,,	२३ ,,	वेळें
रविवार	,, ७	,,	,, ,,	९,	,,	२४ ,,	भोइंज
सोमवार	,, ८	,,	,, ,,	१०,	,,	२५ ,,	लिंब
मंगलवार	,, ९	,,	,, ,,	११,	,,	२६ ,,	,,

These are the haults of Balambhat extracted from daily accounts.

No. 22]

फा. शु. १।१६६१
फे. १७।१७४०

(आरंभींचा मजकूर फाटला आहे.)

× × × × ×

फाल्गुन मास शु॥ १ सन आर्बैन.

सोने दागिने व रुपेचे.

१ माल पुतल्याची, पुतल्या सुमारी[1] ३४
व येक मोहोर
१ कमरपटा १ येक
२ साखली पाचेच्या कारल्यासुधां रुजु
माल फलमाची[2] असे
१ गोट सुमार ४ च्यार
१ तोडे २ दोन, कड्या (सु)मार २३
१ पाटल्या जोड १ येक
० बाकी जोड १ येक १ सरकारांत
सोन्याचे भरतीस
१ जवे जोड १ येक
१ ठुशा दागिना समंध
१ वज्रटीका
१ राकडी येक
१ केतक
१ चंद्रकोर
१ केवड
१ वेणीचे नग ९ नऊ व गोंडे २
येकूण दागिने १० दाहा.
१ जोडवी जोड २ पो खर्च १ बाकी
० सरी १ सरकारांत सोन्याचे भरतीस
२ सले

जवाहीर दागिने

१ नथ, थोरलीं मोत्यें सुमारें ५ व
लालड्या २ व लहान मोत्यें ५ ये॥
० तनमणी मोत्यें
१ तनमणी दागिना येक
५ तुऱ्याचीं मोत्यें पांच
१५ पानड्यांस मोत्यें पंधरा
४ मच्यें च्यार
१२० सर आठ, दर सरास मोत्यें
१५ प्रमाणें मोत्यें येकशेवीस
५ हिरे मधील
५ हिरे पानड्याचे
८ चुण्या[3] हिऱ्याच्या
१ पेट्या दागिना
६४ मोत्यें चौसष्ट
३३ हिरे सोमाशासुधां[4]
१ काप मोत्याचे, मोत्यें सुरवेलसुध्धा १३२
१ मोत्याच्या घोसबाळ्या
मोत्यें सुमारीं ४० चाळीस
१ बाळ्या हिऱ्याच्या
२ हिरे, ४६ मोत्यें शेचालिस

---

१ निश्चित २ फलम नाण्याची (३ रु. किंमतीचें) ३ लहान माणक्या ४ कडेस लावलेल्या पेट्या

१ मूद	२ आंगठ्या, तीन
× × × × ×	१ हिऱ्याची एक
ताईत सोन्याचा	१ पाचेच्या २ पौ खर्च १ बाकी
६	२
नवे केले पौ	१ कनठी रुद्राक्षाची
१ साखळ्या	
२ जोडवी जोड दोन	
सरस्वतीबाईच्या पायांतील	
१ करगोटा	
१ हासली	

These are the ornaments of gold, silver & diamonds in the family given with their description.

No. 23]　　　　श्री　　　　चैत्र व. ६।१६६१
एप्रिल ६।१७४०

राजश्री **संभाजी आंगरे** सरखेल गोसावी यासी

द सकलगुणालंकरण अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य

स्नेो **बालंभट** व **विश्वनाथभट वैद्य** कृतानेक आसीर्वाद विनंती येथील क्षेम ता। छ १९ मोहरम पावेतों जाणून स्वकीये कुशल लेखन करावयासी आज्ञा केली पाहिजे. यानंतर तुम्ही पत्र पाठविलें तें पावलें. लिहिलें वर्तमान कळों आलें. राजश्री **स्वामीचें** पत्र होतें तें रुजू केलें. यैसीयासी **कुलाबा** फत्ते जाहला नाहीं, हें वृत्त कळों आलें. तुम्ही **पुण्याहून** राजश्री **चिमाजी** (अपूर्ण)

श्री

हिसेब सु॥ आर्बैन नि॥ **रत्नाकर विठल** दर रा। हरभेंर ८॥'। प्रो रा। १०० यो हरभेर २॥२८१

२८४८२ मु॥ **सातारा** बाकी येणे हरभरे कैली बारुल ।२॥।२

This incomplete letter of Vaidya brothers to Sambhaji Angre gives a news that Kulaba was not captured by Angre. The account of gram of Ratnakar Vithal is worth studying.

No. 24]

१६६२
१७४० ?

पुरवणी राजेश्री **विसाजी रघुनाथ वैद्य** वकील
स्वामीचे सेवेसी.

आज्ञाधारक **नारो अनंत** कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी रुपये २०० दोन-सेची चिठी पाठविली आहे **तिमाजी** जासुदा बरोबर. ते घेणे. पावल्याची रसीद पाठवणें. वरकड लिहिले त्याप्रमाणें सनदा खामखाई पाठवणें. घडीची ढील न करणें. तर शेरत आहे कीं, तुमची त्यांची मेइत्री असोन काम ठीक नाहीं, हें अपुरव वाटलें. तर यैसें न करणें. जबरदस्ती करून काम ठीक लवकर करणें. या कामास ढील न करणें. नाहीं तर काम वावेल बरें, समजणें. विस्तार काय लिहिणें. **कानोजी भोसले** यांस सनदा जाल्या म्हणऊन आईकितों. तर आपलें काम त्याकडून ठीक करणें. न जाल्या असेल तर याच परगणेंत तो दंगा करणार आहेत. तर **राहाटगांवींच्या** विसी **रायाजी भोसलेचें** पत्र घेऊन, त्याचे **केरोजी भोसले** येथें आहेत, त्यांस पत्र पाठविणें कीं, गांवचे बाटेस न जाणे. बहुत काये लिहेणें हे विनंती.

Naro Anant Gadre writes to Vishwanathbhat to send orders सनदा without fail. He also writes the rumour that Kanoji Bhosale was given Sanads. If it be a fact, his letter should be secured. If not, Rayaji's letter to his Muktyar Mr. Keroji Bhosle not to trouble the village of Rahatgao should be obtained.

No. 25]

+
श्री शंकर

१६६२
१७४० ?

राजश्रिया विराजित राजश्री **बापूजी गणेश** स्वामी गोसावी ॥

पो **बालंभट** व **विस्वनाथ भट वैद्य** कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन केलें पाहिजे. विशेष **संगमेश्वरचे तांदूळ** येतात कीं नाहीं, हें **गडांत** जाऊन खबर घेऊन पाठविणें, व बंदुख व पिस्तुल लवकर पाठऊन देणें, व मौजे **कासारी** येथील लावणीसंचणीविसीं राजश्री **अंताजीपंत गद्रे** यांस सांगितलें आहे, ते लावणीसंचणी करतील; परंतु तेथील लावणीसंचणीचा विचार कैसा काय तो लिहून पाठवणें. येथील वर्तमान **अबदल पानरी** हे जबानी सांगतां
+
केलो येईल. वरकड लोकांकडेस रुपये येणें ते वसूल करणें. घरीं सावधपणें वर्तणूक करणें. हे विनंती. येथील वर्तमान येथास्थित आसे.

Vaidya brothers write to Bapuji Ganesh Jog, asking to send rice from Sangameshwar & to send the gun & Pistol repaired. Antaji pant Gadre will look to the cultivation. of Kasari.

No. 26] + १६६२

श्री शंकर १७४० ?

श्रीयासह चिरंजीव राजश्री **विश्वनाथ भट** यासी प्रति **बाळंभट वैद्य** कृतानेक आसीर्वाद उपरी सविस्तर वृत्त येथास्थित असे. तुम्हांकडील वर्तमान वरचेवर लिहोन पाठवीत जाणें. राजश्री **मानाजी पवार** व **दुर्गोजी भोइटे** व **नरसी सामराज** वगैरे कर्जदार लस्करांत आहेत, त्यांस तगादे करून रुा घेणें. कळलें पाहिजे. बहुत काये

+

लिहिणें. कृपा लोभ असो दीजे. हे आशीर्वाद.

सेवेसी **बाळाजी दादाजी** सां नमस्कार.

Balambhat asks Vishwanath bhat to realise money from messers Manaji Pawar, Durgoji Bhoite and Narsi Samraj who were in the Laskar. Pawar & Bhoite were Sardars of Peshwa.

No. 27] माघ शु. ११।१६६१

जाने. २१।१७४० ते

× × × × (मजकूर फाटला आहे) आषाढ शु. १५।१६६७

जुलै २।१७४५

रा बाळंभट व विश्वनाथभट वैद्य × × ×

ता आषाढ सु॥ १५ क्रोधन संवत्छरे येणें

कर्ज रुपये

शक १६६१ सिधार्थी संवछरे

३ **सूर्याजी** व **राधाई बेडके** पा मौजे **सावळगाऊ** माघ सुध येकादसी ११ व्याज दर ३

० लग

३

शक १६६२ रौद्रनाम संवत्छरे

१० **विठल भिकाजी सेणवी** जेष्ट वद ३ व्याज दरमहा २॥

६५ **केसो बाबाजी कानीटकर** श्रावण सुध ११ खत रुा ९०
पैकीं व्याज समेत वसूल गुा———
रुा २५ बाकी दरमाहा दरसदे व्याज रुा २

५० **जनार्दन देव** भाद्रपद सुध ५ व्याज दरसदे २ प्रो

६४॥ **नागोजी आंगरे**
५० खत आश्विन वद्य १ व्याज दरसदे २
१३ मशारु १
१॥ उचापत गुा मोरा × ×
———
६४॥

३६८ **धोंडो माहादेव कुंटे** कार्तिक सुध ९ व्याज दरमहा दरसदे रुा १॥

२ **संकराजी ढमाला** खत कार्किक सुा २ रुा ४ पैकीं वसूल रुा २ बाकी येणें.

१०० **सातापा मारुलकर** माघ वद्य १५ व्याज दरसदे रुा २॥ उसने ४ पुढें व्याज येणें

४०० **नागोजीराव पाटणकर** माघ सुध ५ सुा इहिदे **आर्बैन** छ ४ जिलकाद व्याज दरसदे २॥ प्राा खत रुा ५०० वजा वसूल गुा **राजजी गुजर** शके १६६५ मिा वैशाख सुा ७ रुा १०० बाकी येणें खुद निा

१०० **कृष्णाजी महादेव रानडे** खत फालगुन सुध १२ रुा ५००. पैकीं दिल्हें व्याज दरमहा दरसदे रुा २ प्रो. वर्षापुढें एक वर्ष उसने. पुढें व्याज.

३०० **विसाजीराम** व **मोरो रुद्र** दिा **संभाजी आंगरे** सन इहिदे छ २ जिलकाद फाल्गुन सुा १ व्याज पुढें दरसदे रु. १ प्रों

मसूदर शके १६६३ दुर्मतीनाम संवत्छरे.

१०० **सातापा मारुलकर** हस्ते **माहादू मारुलकर** मिती वैशाख वद्य ६ व्याज दरसदे रु. ३ प्रों **प्रतापराव देशमुख** ताा गुंजण मावळ.

७ खत **कान्होजीराव सिलिंबकर** आषाढ सुध ७ व्याज दरमाहे दर रुके ८४॥ प्रों.

१० खत मानिले आषाढ वद्य ७ सप्तमी व्याज दरमाहे रुके ८४॥- प्रमाणे.

२०० खत मानिले श्रावण सुध ९ व्याज दरमाहे रुा २ प्रों

२१७

५ **कासीराऊ सिलिंबकर** श्रावण सुध १ व्याज दरमाहे दर सदे रुके २॥ प्रों

१० **लक्ष्मण त्र्यंबक** श्रावण वद्य ६ व्याज दरमाहे दर सदे रुा २ दिा **सचीव.**

५० **बाळाजी विश्वनाथ चापेकर** भाद्रपद सुध ३ व्याज दर रुके ३ प्रों

४०९४ **माहादाजी कृष्ण** व **हरी कृष्ण काणे** मिती सुध ता वार

८६० सापे खत पेशजी पैकीं

४३० शके १६६३ दुर्मती पौष सुध १ पदा

४३० शके १६६४ दुदुंभी पौष सुा १ पदा

८६०

सदरहूस मुदतीपुढें व्याज दर माहे रुा २८

७६४ कार्तिक सुध १ दुर्मती व्याज दर सदे २॥ प्रों

२२७५० शके दुर्मती संवच्छरे

१५००० भाद्रपद सुा ११

७७५० पौष सुध ११

२२७५०

व्याज दरमाहे रुा २॥

८००० चैत्र सुध ११ दुदुंभी व्याज दरसदे रुा २॥ प्रों

३२३७४

पैकी वसूल बाा हिशेब ताा क्रोधन आषाढ वद्य १ वसूल रुपये २८८८० बाकी यैन ४०९४

२५ **मल्हारजी सावंत** कार्तिक सुध ४ व्याज दरमाहे रुपये × ×

४० **वाघोजी राऊत** पाटील नि × × ता **उत्रोली रोहिडखोरें** पौष सुध १५ व्याज दर रुा रुके ८४॥

४० **बाळोजी ढवळा** माघ वध्य १० व्याज दरमाहे दरसदे रु. ३

५० **गोपाळभट नवाथे** मिती आश्वीन सुध १३. व्याज नाहीं. यैन नक्त ४० तिवट १ येक १०

शके १६६४ दुंदुभीनाम सवत्छरे

१० **बावाखान गोरी कात्रजकर** मिती जेष्ठ सुध १३ व्याज दर रुा २

२०० **चिमणभट नवाथ्ये** श्रावण सुध १३ व्याज दर रुा २

१०० **केसो विस्वनाथ पनलीकर** श्रावण वद्य १० उसिणे येक वर्ष. पुढें व्याज दरसदे रुा २

१००० **जगजीवनराम परशराम** आश्वीन वद्य ४ व्याज दरमाहे रुा २

५० **बहिरो बिस्वनाथ मराठे** दिमत **माहादाजी गणेश** मिती पौष सुध १ प्रतिपदा व्याज दरसदे रुा २

५० **त्र्यंबक कृष्ण वैद्य** माघ वद्य ४ येक वर्ष उसणे. पुढें व्याज सवाईप्रमाणें (सदरहू खत क्रोधन आश्वीन बहुल ७ दिल्हें)

१०० **आनंदीबाई कोम माहादाजी काणे** मिती माघ वद्य १ व्याज + त्रा दरसदे रुा १। प्रमाणें

६७॥ **नारो आनंत गद्रे** सन सलास बदल हिसेब (बदल मुशाहिरा)

शके १६६५ रुधिरोद्गार संवछर

१८६॥= **केसो त्र्यंवक** दि। **तुळाजी आंगरे** मितीवार

१०० चैत्र सुध ६ खत २०० पैकीं नेले रुा १०० उसणे येक माहे. पुढें व्याज रुा सवाई.

१३६॥= कापड

२३६॥=

पैकीं वसूल बा। भोई रुा ७५ पैकीं भातास म्हणोन नेले २५ बाकी रुा। ५० वसूलांत मारा. बाकी

३० **गोविंद हरी भिडे** चैत्र सुध

५ चैत्र सुध ६ व्याज नाहीं उसणा येक महापुढें रुा २

२५ चैत्र वद्य ९ व्याज दर रुा २

३० (सदरहू खत दिल्हें क्रोधन आश्वीन बहुल ७)

५० **नारो आनंत तेरा** देवरुषी वैशाख वद्य ४ व्याज रुा २

३०० **गोविंद माहादेव फडणीस** दि मजमु जेष्ट सुध मितीवार
१०० जेष्ट सुध ३
२०० जेष्ट सुध ८
३०० (पैकीं पेस्तर खत घेतलें श्रोधन रुा २००)
व्याज दरमाहे दरसदे रुा २

५० **राजजी गुजर** हवाला **नागोजीराव पाटणकर** वैशाख सुा ७ व्याज दरसदे रुा २ येन खत रुपये १०० पैकीं वसूल रुपये ५० बाकी येणें

५० **मोरो माहादेऊ मेहेंदळे** मिती आषाढ बहुल ४ व्याज दर रुा २ (सदरहू खत दिल्हें)

२०० **बाळाजी कृष्ण** दि **महिपतराव सिंदे** आषाढ वद्य ५ व्याज दरमाहे दरसदे रुा २

२९३४ **हैबतराव सोमवंसी**
२१०० श्रावण वद्य ९
४३३४ कार्तिक सुध १
६४३४
व्याज दरमाहे दरसदे रुा। ३ पैकीं वसूल गुा **रत्नपारखी** मिती शके रुा ३५०० साडेतीन हजार. बाकी २९३४

१३९॥। **नरसी सामराज** आश्वीन सुा १ व्याज दर रुा १॥ येन रुा ६३९॥।' पैकीं वसूल ५०० शके मिती बाकी (सदरहू वसूल. खत दिल्हें)

३००० **विश्वनाथ जोसी चिपळुणकर** आश्वीन वद्य ४ व्याज दर रुा १॥।'

२५ **भगवंतराव सोमवंसी** मिती आश्वीन वद्य ७ खत रुा ५० पैकीं म्हैस रुा २५ बाकी व्याज दरसदे रुा २

६२२॥' **आनंदराव मोरे** कार्तिक सुध १ व्याज दरमाहे ३ खत १ येकूण रुा ६२२॥ ता।
३५० येन २७२॥ व्याज पेशजी. खत व्याज दरसदे रुा ३ प्रो (सदरहूपैकीं × × घेतले आणि खत दिल्हें.)

० **हरी रघुनाथ** जोग

० **आबाजी सखदेव** दि॥ **महादाजी गदाधर** आमात्य
मिती शके १६६६

० **मल्हार राम यैन** खत कार्तिक सुध ११ रु॥ ३०००० व भुगाव पैकीं रु॥ ५०० येकूण ३०५०० व्याज दरमाहे रु॥ २ प्रमाणें. पैकीं वसूल.

१४८८० हुंडिया——

(५६२०)——

१०००० माघ सुध १ शके १६६६ गु॥ **पुरुषोत्तमभट सेवडे**

बाकी

३०० **केसो नारायण गोडबोले** दि॥ **उदाजी पवार** मिती कार्तिक वद्य ११ व्याज दरमाहे रु॥ २॥ (सदरहू खत दिलें)

४००० **श्रीनिवास परशराम प्रतिनिधी** सन आर्बा (आर्बैन) छ २ साबान आश्वीन सुध ४ खत रु॥ १०००० व्याज दरसदे रु॥ २ प्रों पैकीं वसूल.

५००० शके १६६६ रक्ताक्षी

२००० आधिक आषाढ सुध १२

१००० आधिक आषाढ वद्य ८

१००० आधिक आषाढ वद्य १२ द्वादसी

१००० आश्वीन वद्य १

५०००

१००० शके १६६७ क्रोधन संवंत्सरे वैशाख सुध ५

६०००

बाकी ४००० (यैन वसूल व्याज पैकीं रु॥ १०००)

२० **रामजी चव्हाण** खत नाहीं. मिती कार्तिक वद्य ५

१०० **विसाजी कृष्ण आगीटकर** मार्गशीर्ष सुध ७ वस्ती **मीठगवणे कोकण** खत रु॥ १५० व्याज दर रु॥ १ पैकीं वसूल नाहीं. गैरादा रु॥ ५० बाकी.

१०० **त्र्यंबकजी गाईकवाड** लकडीवाला पौष वद्य ६ व्याज दर रु॥ २

१५२ **सिवराम तुकदेव करमरकर** खत नाहीं.

५२ बा। शालजोडी रुा। ६२ पैकीं वसूल रुा। १० बाकी.

१०० बा। **जाचक** ता। **बाजी विठ्ठल**

१५२ (सदरहू बक्षिस दिल्हे. सोड)

शके १६६५ रुधिरोद्गारी

४१३॥ **महिपतराव दत्तात्रय** दिमत **राणोजी भोसले**

५०० यैन खतें व्याज दरसदे रुा। २

२०० माघ सुध २

३०० माघ वद्य १४

५००

१६३॥ कापड माघ वद्य १३

६६३॥

पैकीं वसूल शके १६६६ रक्ताक्षी फालगुन वद्य ३०

गु॥ **राणोजी भोसले** रुा। २५० बाकी ४१३॥

५० **पाटील मौजे खोडद** ता। **तारगांव** खत फाल्गुन सुध १, व्याज दरसदे रुा। २.

५० **गणोजी पाटील**

५० **दत्ताजी पाटील**

२५ **बाळोजी पाटीळ**

१२५

पैकीं वसूल:—

२५ **बाळोजी पाटील**, व्याज समेत वसूल आला शके १६६७ क्रोधन जेष्ठ सुध १.

५० **गणोजी पाटील,** क्रोधन

२५ जेष्ठ सुध १

२५ आषाढ सुध १२

५०

७५

बाकी दताजी पाटील रुा। ५०

१०० **अंतोजी डावरा** फालगुन वद्य ९ व्याज दरमहा दरसदे रुा २

१० **दावलखान चाकर** खाा मार्गसीर सुध १५ खत नाहीं

शके १६६६ रक्ताक्षी नाम संवत्छरे.

० **गोविंदशेट वाइकोल**

९९ **जगनाथभट दामले** चैत्र सुद्ध १०, उसणे, व्याज नाहीं.
(धर्मादाव बक्षीस दिल्हा)

५०० **बहिरो रघुनाथ शेणवी,** दिाा **नारबावा** जेष्ट सुध ८
व्याज दरसदे रुा १॥
(सहरहू खत दिलें, आषाढ मासी दिलें.)

२५ **जोगोजी राणा बसणकर** उगवणी **रामजी चव्हाण** चाकर
मानिले मिती जेष्ट सुध २ व्याज दरमहा रुके ८४॥ प्रो व्याज.
पैकीं वसूल वैशाख सुध १ शके १६६७ क्रोधन रुा ४ बाकी.
यैन.

२५ **येसाजी चौगुला** खोडद जेष्ट वद्य दशमी व्याज दरमाहे रुा २

३५ **बाळोजी पाटील खोडदकर** जेष्ट वद्य दशमी व्याज दरमाहा
रुा २ रुा ५०, पैकीं वसूल गुाा **कोंडजी पाटील** मौजे माार
क्रोधन आषाढ सुध १२ रुा १५. बाकी

२० **फिरगोजी जाधव** चाकर सरकार आषाढ अधीक सुध १ व्याज
दर रुा रुके ८३ (वसूल बिनसूट क्षय संवत्सरीं वैशाख व. ८)

२००० **बाळाजी शंकर भिडे** आषाढ सुध १० व्याज दरमाहे रुा १।
प्रों (वसूल क्रोधन)

० **अमृतराव खोपडे** आषाढ सुध १ व्याज दरसदे रुा २ प्रमाणें
(आषाढ वद १ क्रोधन ताा आनंदरा (व) बाकी ०)

० **जीवनराव सिंदे** खत ४ रुजु मोघम × × कडे लिहिलें.

२००० **जयरामभट इंगला** श्रावण सुध दशमी १०, व्याज येका महिन्या-
पुढें दरमाहे दरसदे रुा १॥ प्रमाणें रुा ७०००. पैकीं वसूल
भाद्रपद सन माा वगैरे.

५००० रक्ताक्षी सवत्छरे

४००० भाद्रपद मास

२००० सुध ११

२००० वद्य १

४०००

१००० माघ वद्य ३ गुा **वैजनाथभट दामले सोमयाजी कासीकर**

५०००

५००० बाकी

७५ **सोमाजी तेली वलद मलसेट कोरेगांवकर** मिती श्रावण सुध १ व्याज दर रुा २

२५०० **रत्नाकर विठल,** आश्वीन सुध ८ व्याज दरमाहा दरसदे रुा १॥.

९५०० **पुरुषोत्तमभट शेवडे** मिती माघ सुध १ व्याज दरसदे रुा १॥ प्रों रुा १०००० पैकीं वसूल चैत्र सुध २ क्रोधन रुा ५०० बाकी.

० राजश्री **पंत सचीव** मोघमाकडे

१००० **काळो अनंत चोरकर,** आश्वीन सुध ११ व्याज दर रुा १॥

१०० **ळाडजी सिंदे** मौजे **सुकलोणी** ताा साड उगवणी **आमृतराव खोपडे** मिती आश्वीन वद्य ६ व्याज दरसदे रुा २ प्रमाणें (सदरहू वसूल खत दिल्हें)

४८८७ **आबाजी सखदेव** आषाढ वद्य १ बा **माहादाजी गदाधर आमात्य** उगवणी व्याज दरसदे रुा २॥

(पैकीं यैन वसूल खत घेतलें होतें तें दिल्हें. क्रोधन).

१५१३७ **शिवाजी नारायण भाव्ये** खत बीता

१५९३३ कार्तिक सुध १ व्याज दर रुा १॥

५४८५ दरमहा खत १ यो हस्ते ३

३५०० कार्तिक वद्य १३

१४५० मागसीर सुध १३

४९५०

५३५ कार्तिक सुध १३

५४८५

४००० मार्गशीर सुध ९

१६३ खताखेरीज

४८ कापड मार्गशीर सुध १

५ मार्गसीर सुध ११

३५ मार्गसीर वद्य १०

५० माघ सुध ८

२५ फाल्गुन वद्य ७

१६३

२५५८१ पैकीं वसूल बीताा

४००० कार्तिक

१००० सुध ३

२००० सुध ४

१००० सुध ७

४०००

९०० मार्गसीर मास

१०० सुध १०

८०० सुध १४

९००

५० माघ मास

५० सुध २

५४९४ जेष्टमास

३४९४ वद्य ३०

२००० वद्य ३०

५४९४

१०४४४

बाकी.................. १५१३७

५००० **आनंदराव रघुनाथ** मिती कार्तिक सुध १ व्याज दरमाहा दर-
सदे रुा २ (सदरहू वसूल खत दिल्हें)

२०० **हैबतराव धापटे,** मिती कार्तिक सुध २ व्याज दरसदे रुा ३
रुा राजश्रीबाा वारून घेतले. खतें दिल्हीं. श्रा वद्य १ गुा गोविंदपंत
क्रोधन संवत्सरे.

५०० **त्र्यंबक विस्वनाथ केतकर,** कार्तिक शुध ५ व्याज दरसदे
रुा २ खत रुा ३००० पैकीं वसूल क्रोधन शके १६६७

१००० वैशाख वद्य ४

१५०० आषाढ सुध ७

२५००

बाकी रुपये ५०० (वसूल यैन)

१०० **नरसीभट फडके,** कार्तिक सुध १० व्याज दरसदे दरमाहा रुा १
(क्रोधन श्रा वा वसूल सदरहू खत क्षय वैशाख सुध १२ दिल्हें)

८०५ **गोविंद नाईक आराध्ये,** खत माघ वद्य ५ रुा व्याज दरसदे
रुा १॥' रुा १०००. पैकीं वसूल फाल्गुन वद्य ७ रुा १९५
सन मार बाकी ८०५. यासि गाहाण कापड (सदरहू वसूल खत
दिल्हें. क्रोधन)

३०० **गोविंदसेट वायकल,** खतें ३

२०० मार्गशीर्ष वद्य २ व्याज दर २

१०० फाल्गुन सुध ११ व्याज दर रुा २

० मोहोरा ७, उसण्या येणें, फाल्गुन सुध ११

३००

व्याज दरसदे दरमाहा रुा २ प्रों (सदरहू यैन वसूल)

१००० **गोविंदराम खांडेकर,** मिती कार्तिक वद्य २ व्याज दरसदे
रुा १॥ खत शके १६६६ रुधिरोद्गारी म्हणौन आहे तें
रक्ताक्षी संवत्सरे करार (सदरहू यैन वसूल)

५० **सिद्राम तोडकर** कार्तिक सुध १३ व्याज दरसदे रुा २

१०० **बाबूराव हरी,** कार्तिक वद्य ३ व्याज दरमाहे दरसदे रुा १॥·

(यैन वसूल आश्विन वद २ क्रोधन खत दिल्हें)

२०० **आप्पाजी भिकाजी** दि रत्नशाला मार्गशीर्ष सुध २ व्याज दरसदे रुा २ (सदर खत वसूल, खत दिल्हें)

१५ **राघो हणमंत** कार्तिक वद्य १२ व्याज दरसदे रुा २ (यैन वसूल, क्रोधन खत दिल्हें.)

१०० **श्रीनिवास दिक्षित कुलाबकर** मार्गशीर्ष सुध १५ व्याज दरसदे रुा २ (सदरहू खत दिल्हें.)

६० **तान्हाजी** व **वाकोजी कोंढालकर** सरीक **बावधन** मिती माघ सुध ४

३० उसणे दोवर्षीनीं द्यावे.
३० व्याज दरसदे रुा १॥ प्रों
६०

१०० **बहिरजी करजवणे** देशमुख कर्यात मावळे मिती माघ सुध ८ व्याज दरमाहे दरसदे रुा २.
(सदरहू खत श्रावण क्रोधन दिल्हें)

१४०० **धोंडभट गाडगीळ** माघ वद्य ४ चतुर्थी ४ व्याज दरसदे रुा १ प्रों खत रुा २०००. पैकीं वसूल क्रोधन.

४३६॥ जेष्ट सुध ७ सप्तमी
६३॥ जेष्ट सुध ११ येकादशी
१०० जेष्ट वद्य १ प्रतिपदा
६००

बाकी रुा १४०० (सदरहू वसूल खत दिल्हें)

१०० **आपाजी आनंत कुलकर्णी** मौजे निवेढी मिती पौष वद्य ५ व्याज दरसाल दरसदे रुा १५ येाा सवा येकोत्रा.
माघ सुध ११ स रुा घेतले.

७९९ **राघोवा नाईक दरवे** पौष वद्य ७ व्याज दरसदे दरमाहा रुा १ प्रों.

१९९४ **अंताजी विश्वनाथ** व **शंकराजी विश्वनाथ घाणेकर** मिती माघ सुध ५ व्याज दरमाहे दरसदे रुा १॥ रुा ३००० यैन बा खत रुा १९४४

किता वसूल रुा १००० पैकीं ५०

बाकी हमी १९९४

२५ **रमाबाई गोसावीण, परली,** फाल्गुन शुध १ व्याज दरसदे दररुा रुके ८३. रुा ७५ पैकीं वसूल क्रोधन संवत्छरे जेष्ट वद्य ३० रुा ५०. बाकी. (सदर्हू वसूल. खत दिल्हें)

१०१ **बापूजी नारायेण बरवे,** माघ वद्य १० व्याज दरसदे रुा १ प्रा १००. पैकी वसूल नाहीं.

यैन बद्दल खत उसणारुपये जेष्ट सु १ ता **हरीपंत बरवे**

१०० १

१०१

३२५ **जयसिंग पाटील गोजेगांवकर,** मिती फालगुन सुध ७ व्याज दरसदे रुा ३ (सदरहू खत दिल्हें)

१०० **बापूभट वैद्य,** फालगुन सुध ८ व्याज दरसदे रुा १ प्रों २०० पैकीं वसूल चैत्र सुध १ क्रोधन संवत्छरे रुा १००. बाकी रुपये येणें १००. (सदरहू खत दिल्हें)

१००० **वनशीपुरी महंत,** फालगुन वद्य पंचमी ५ व्याज दरसदे रुा १।· (यैन वसूल भा क्रोधन)

० **कृष्णसेट सठ्या चिपळूणकर.**

शके १६६७ क्रोधन नाम संवत्छरे

१००० **कृष्णासेट सठ्या** मिती चैत्र सुध ५ पंचमी व्याज दरसदे रुा १॥·

२५० **जानापा मुजमला** मिती चैत्र सुध १ व्याज दरसदे रुा १॥· (सदरहू खत दिल्हें)

४० **मियन हलालखोर** मिती वैशाख शुध १ दर रुा रुके ८३॥· प्रों. (सदरहू वसूल)

२६०० **दुर्गोजी भोई**(टे) सनमा। व्याज दर
२००० वैशाख सुध १ व्याज दरसदे रु॥ १ प्रों.
(सदर्हू खत दिल्हें)
६०० वैशाख वद्य ११ दरसदे व्याज रु॥ १। प्रों.
(सदरहू खत क्रोधन भा॥ सु॥ ९ दिल्हें)

२६००

१०० **मल्हार त्र्यंबक** मु॥ **मसूर** वैशाख शुध नवमी व्याज दर रु॥२

८७५ **सिवाजी मोहिते** उगवणी **कृष्णाजी केशव जोसी** दि॥ **रघोजी भोसले,** मिती वैशाख शुध ९ खत रु॥ १००० व्याज दरसदे रु॥ २ प्रो पैकीं वसूल आदेसूद रुपये ८७५ बाकी गैरादा रु॥ १२५ बाकी.

५० **बुबाजी नाईक सिंदे,** वैशाख शुध ८ व्याज दरसदे रु॥ २.

१०० **विठल अनंत कुलकर्णी, अतीत** व **खोडद** मिती वैशाख वद्य ३ व्याज ० उसणें वर्ष १ (सदरहू खत दिल्हें)

२००० **मानाजी पवार,** मिती वैशाख वद्य ८ खत रु॥ ५००० व्याज दरसदे रु॥ २ पैकीं गैरादा रु॥ ३००० बाकी. (सदरहू वसूल आला असे)

५०० **कृष्णाजी माहादेव गडबोले,** जेष्ठ सुध ६ व्याज दर रु॥ १ (सदरहू वसूल खत दिल्हें)

२२७५ **गोविंद मल्हार** दि॥ **न्यायाधीश** जेष्ठ सुध ९ व्याज दरसदे रु॥ १॥। (सदरहू वसूल खत दिल्हें.)

१०० **माहादाजी कृष्ण काणे** बावधनकर मिती वैशाख वद्य ५ व्याज दरसदे १॥ प्रों. (सदरहू वसूल खत दिल्हें.)

३० **दादू सोनार,** वैशाख वद्य ११ व्याज दरसदे रु॥ १॥। (सदरहू आश्वीन वसूल, क्रोधन.)

१०० **सदासीव तांबट,** मिती वैशाख वद्य ७ व्याज दरसदे रु॥ २ (वसूल खत दिल्हें.)

१३०० **बाबुराव भोसले** ब्राम्हण वैशाख वद्य ७ व्याज दरसदे रु॥ २ (वसूल खत दिल्हें.)

३०० **बाबूराव विठल गडनीस,** सेणवी जेष्ठ सुध ७ व्याज दर रु॥ २ (सदरहू खत दिल्हें आषाढ वद्य ११ क्षय.)

४५० **लक्ष्मण नानाजी फडनीस** दिा **सचीव** मिती जेष्ठ शुध १३ व्याज दरसदे रुा २ (सदरहू वसूल भा. क्रोधन खतदारास खत दिल्हें गुा देव.)

२०० **येसाजी नरसी कुलकर्णी, वरियें** जेष्ट वद्य १३ व्याज दर रुा २ (पैकीं वसूल १४५)

६० **मलिकखान** व **कृष्णाजी तानदेव** दिा **रघोजी भोसले** जेष्ट वद्य ५ व्याज दर रुा २

२० **दताजी पाा** मोकदम, मौजे **खोडद**, जेष्ट वद्य ९ व्याज ० उसणे दोन महिने. पुढें व्याज दरसदे रुा २ प्रों.

१००० **बाबदे(व)भट आठल्ये**, मिती आषाढ शुध २ व्याज दर रुा १॥=.

२५ **शंकराजो कान्हो**, आषाढ सुध २ व्याज दरसदे रुा १.

५०० **मल्हार पुतळाजी,** आषाढ वद्य सप्तमी ७ व्याज दर रुा २ (यैन वसूल)

२५ **राघो बनाजी**, मिती आषाढ सुध १० व्याज दर रुा १॥· **सबनीस, परळीगड.**

३४३८॥ **बेंकटराव गंगाधर** मिती आषाढ शुध १० व्याज दर रुा २.

० **वेंकटराव गंगाधर,** गला बाजरी फसलीस, कैली ·॥·॥ द्यावें कतबा मिती आषाढ शुध १०.

१३०० **यशवंतराव सितोळे** उगवणी **कृष्णाजीराम काणे**, मिती आषाढ शुध १० व्याज दरसदे दरमाहा रुा २.
(सदर खत ताा **गोविंद जिवाजी** दिल्हें)

५०० **तुकोरामपंत डिंगणकर** आषाढ शुध १५ व्याज दरसदे रुा १॥ प्रों (श्रा सुा १४ व्याज सुधा वारून घेतलें, खत दिल्हें)

५००० राजश्री **पंतप्रधान** चिठी गुा **देबराव** पेशकर्साचे यैवजीं मुा माहे १६ मिती आषाढ सुध १३ सुा सीत सन माा पेस्तर साली सन सबा आर्बैन, क्षय संवत्छरीं कार्तिक सुध १ यावें.

१९ **कृष्णा माहार,** जेष्ट सुा ९ रुा १०० पै(कीं) (वसूल).

मोघम खतें शक येकंदर आसामी वार

२१९२॥ **कृष्णाजी वामन खरे**

१००० शके १६६५ रुधिरोदगारी संवत्छरे.

५०० खत आश्वीन सुध ३ (खत दिल्हें) रुपये ३०००
व्याज दर रुा १॥ पैकीं वसूल कार्तिक शुध १४
सन मजकूर रुा २५०० बाकी.

५०० कार्तिक सुध १४ व्याज दरसदे रुा २
रुपये १२५००. पैकीं वसूल.

१०००० सन मा फालगुन वद्य २.

२००० शके १६६६ रक्ताक्षी चैत्र शु. २

१२००० बाकी

१००० (सदरहू वसूल खतें दिल्हीं)

११९२॥ शके १६६६ रक्ताक्षी संवत्छरे.

१००० चैत्र सुध १२ खत रुपये ८५००
व्याज दर रुा १॥।· पैकीं वसूल सन मा

५००० चैत्र वद्य ७ **कृष्णाजी वामन खरे**

२५०० जेष्ट शुध ×

७५०० बाकी येणें रुा

१९२॥ जेष्ट वद्य ६ व्याज दरसदे रुा २ प्रा॓
२०००० पैकीं वसूल बा हिसेब
रुा १९८०७॥ बाकी

११९२॥ (सदरहू वसूल खतें दिल्हीं)

२१९२॥'

६४०० राजश्री **पंतसचीव**

११०० शके १६६६ रक्ताक्षी

१०० कार्तिक सुध ३ छ ५ (शै) वाल सनखम (स)चिठी

१००० पौष शुध ४ व्याज दर रुा १॥

११०० (सदरहू वसूल खत दिल्हें.)

५४०० शके १६६७ क्रोधन संवत्छर जेष्ठ वद्य ४ व्याज दर रु॥ १॥

६५००

पैकीं वसूल क्रोधन संवत्छरे जेष्ठ शुध गुा काराठीकर रुा ५०.

७०० **जखापा कोबडा** पेडीदार

५०० शके १६६६ रक्ताक्षी आश्वीन वद्य १० व्याज दर रुा १॥

२०० शके १६६७ क्रोधन संवत्छरे वैशाख वद्य ५ व्याज दर रुा १॥

७००

(वसूल बाकी ०)

१२५ **कृष्णाजी हरी कानिटकर**

२५ शके १६६५ रुधिरोद्गारी फालगुन वद्य ७ व्याज दरसदे रुा १

(सदरहू खत वसूल क्रोधन आषाढ अखेर खत दिल्हें)

१०० शके १६६६ रक्ताक्षी संवत्छर

५० कार्तिक वद्य ११

५० फालगुन सुध २

१०० व्याज दरसदे रुा १

१२५ (खत दिल्हें सदरहू रुा आले संवत्छर क्रोधन)

१५७७॥= **जीवराव सिंदे**

१४७७॥= शके १६६६ रक्ताक्षी

१२२७॥= आषाढ वद्य ८

१५० श्रावण सुध ४

१०० कार्तिक वद्य ३

१४७७॥=

(व्याज दरसदे रुा २ सदरहू खतें आषाढ वद्य १० दिलीं)

१७०० **गोविंद त्र्यंबक** कमाविसदार आमलेकडे वरात रुा **फत्तेसिंग भोसले पैकीं** श्रावण मासीं द्यावे म्हणोन शके १६६७ क्रोधन वैशाख शुद १० **राणोजी भोसले**, व्याज दरसदे रुा २

१११७८॥ शके १६६६ रक्ताक्षी

७५० आश्वीन सुध १०   ५०० कार्तिक वद्य ७

१००० मार्गसीर सुध १   १००० मार्गसीर सुध १३

४२२८॥ पौष वद्य १   १२०० माघ सुध ७

२५०० फालगुन सुध ११   १११७८॥

१५०० शके १६६७ क्रोधन संवत्छरे

७५० चैत्र वद्य १४   ७५० जेष्ट वद्य १२

१५००

१२६१८॥

पैकीं गैरादा

३५००० **रघोजी भोसले सेनासाहेब** सुभा

१०००० शके १६६३ दुर्मती मिती कार्तिक वद्य १४ व्याज दरमाहे दरसदे रुा २ प्रों

२५००० शके १६६६ रक्ताक्षी संवत्छरे वैशाख सुध ८ व्याज दरसदे रुा २. पेशजीचे रुपये २००० व हल्लीचे **चंदाखानाचे** यैवजीं **विठोबा ना।। वाकडे** रुा २००००० करार केले, पैकीं रुा २५०००

वरात वगैरे

७३० नांवे **खंडोजी गोगवले** यैवज दोन लक्ष पर्का.

१०००० **तिमाजी रघुनाथ वकील** चंदावर वरात छ १० जिलकाद सन इसने.

१०७३०

१७०० **बाळाजी दादाजी** याचे नांवें खत वैशाख सुध ४ रक्ताक्षी.

१२४३०

३५०००   १ सापेखत? खरेदीखत.   २ वरकड लोक.

पेशकसी—नजराणा, खंडणी

This is a list of persons to whom sums of money were advanced as debt by Balambhat & Vishwanathbhat during 1740 to 1745. This also includes a Sum of Rs. 350C0 paid to Raghoji Bhosle on account of Chandasaheb's release dated 9th April 1744. In the account of Raghuji is given· at the end of this list seperatly the details are given. Only one amount is given during Bajirao I' time to an insignificunt person in 1739 in this list.

श्री

[No. 28] जेष्ठ शु. १० शके १६६२ ते जे शु. ४ १६७६
मे २४ १७४० ते जून १४ १७५४ पर्यंत

ताळेबंद सोनें येकंदर खरेदी झा॥ सन इहिदे आर्बैन ता॥ सन आर्बाखमसैन अखेर वितों जमा सोनें तोळे.

	सोनेंवजन	रुपये
सन इहिदे आर्बैन	८८७८१८१।	×
इसने आर्बैन	८८३८२।-॥१	१११९।÷
सलास आर्बैन	८८७८१॥२।	२५०८॥-
आर्बा आर्बैन	८८३८४८।१	११५४
खमस आर्बैन	०	०
सीत आर्बैन	८८५॥४।१॥	१९९७॥
१४ मोहोरा		
ता॥ सोनें		
१२ गोप		
२ साकळी		
वजन		
सबा आर्बैन	८८४८॥२॥	१४०३॥≡
सन समान आर्बैन	८८६।१८१।	२२४४॥
१८ मोहरा		
ता॥ सोनें		
१६ बाबू		
२ लक्ष्मण		
वजन		
तिसा आर्बैन	८८१॥।-॥१	६३६॥-॥
५ मोहरा उमा (बा) ई बाकी		
सोनें		
खमसैन	८८५८१॥१॥।-॥-	२६११-
इहिदे खमसैन	८८३॥ ३।२।-	१३२७८-॥-
इसने खमसैन	८८॥-॥-८१	१९०॥-
सलास खमसैन	८८॥२८१॥-	३२१८-

८८॥२८१॥-

रुा. ३२१
मोहरा ४ व सोनें
पटा २ कुडक्या २

आर्वा खमसैन	४४१।।१।।१	४७८।।।-।-
	४१।-१।२४।।-	
	४१४९।।।-४।।	१८४५०।।।-
जाजती इहिदे आबैन	४४४१।।२।।-	२५।।=
	४१४९।।१।।।२।। ।।	१८४७६४=
किता कडी जमा	०	०

सर ४ पैकीं ता।
१ कडे मोडून मातुश्री
बाईस गोट सर ४ केले
१ कडे १ देणे सरसुभा
प्रा। वराड नावें रघो–
जी भो–किंमत रु।। ३००
१ कडे मोडून सरी सौ
उमाबाईस केली वजन
भार २०।।।२।।
१ कडे १ देणें तुळाजी
आंगरे नांवें दाजी
त्रिंबक रुपये ३५० यो

४

	४१४९।।१।।।-२।।-।।	१८४७६४=।।
कसर राणोजी		२४।=
भाव खत्रसर		
सोनें कसर	४४४४१	१।
	४१४९।।२।।।१।।-।।	१८५०१।।। ।

A detailed statement of gold bought by Vaidya brothers every year from 1740 to 1754 with its weight & price which amounts to Rs. 18501 annas twelve & pies three only. This also gives the knowledge of how the weights of Mana Shers, Tolas & Masas & Gunjas were written.

[No. 29] श्री ज्ये. शु. १०।१६६२ ते ज्ये. शु. ४।१६७६
मे २४, १७४० ते जून ४, १७५४ पर्यंत.

तेरीज खर्च सोनें येकंदर इा इहिदे आर्बैन ता आर्बा खमसैन मया भालफ ॥ अखेर साल.

	दागिने	मोहेरा	वजन तोळे	रुये
१				
सखूबाई	२	०	८८॥२॥१॥।	२१६८-
२				
सरस्वतीबाई	०		८८८।३।-॥	३३४०८॥
३				
सौ उमाबाई	०		८॥१।५८२८१	८००९॥।≡॥
विस्वनाथभट	०		८८८१८८१	१४॥।≡
बालंभटबाबा	०		८८८२॥१॥	४१।=
४				
बाबू बलाळ जोशी	०		८८८८२।	२॥।-
५				
सौ गोपिका	०	०	८८९॥४८२।१	२०४५।=॥
रामभट	०	०	८८१८३।९॥-॥	४०७॥-॥
बाबुराव	०		८८१॥२।-॥।१	५८४८≡
६				
सौ जानकी	०		८८१।५८१।	५२३॥-
७				
लक्ष्मीबाई	०		८८८१॥-॥।१	२३॥-॥
८				
जिऊबाई	०	०	८८८।१।	५
९				
गंगाराम ना। रास्ते	०		८८१॥२॥२॥	५६५॥=
१०				
सौ. अनूबाई	३		८८।-।१॥	९४॥।-
किरकोळी	०		८८।-॥।-॥	१०३।-॥
मोघम	४	०	८८८२८२॥।	८६
अनपूर्णा देव	१	०	८८।१॥१	११२॥।-

११

नि॰ **राघोबा नाा पट-**				
वर्धन सिलकेस कडें असे	१	०	८८२८४।।।१।।।	७८०८≡
भिकंभट	०	०	८८१।२।।।२।।।	५०१८-.
बक्षीस	१	०	८८।४।।१	१४४
विकरी	०	०	८८२८४८२।।१	७९९।।
			८१८९।।२८।।-।।	१८५०१।।।-
नि॰ **जानकीबाई**	०	०	८८१८२८२८१	

लग्नांत वस्ता केल्या त्या धरल्या नवत्या, त्या

१२

२४।= कडें **बालंभट** पै **जिवराव सिंदे** पै.

१।।।८१ कंठीचे मणी

२६८२८१

१ भास्करभटाची पहिली स्त्री— भास्करभटाचा मृत्यु ३०।३।१७३९. २ बाळंभटाची स्त्री— बाळंभटाचा मृत्यु १२।८।१७५३. ३ विश्वनाथभटाची स्त्री विश्वनाथ-भटाचा मृत्यु ३१।८।१७६०. ४ विनायक बल्लाळ जोशी— लक्ष्मण बल्लाळ जोशाचा भाऊ. ५ भिकंभटाची स्त्री— भिकंभटाचा मृत्यु १६।४।१७५९. ६ राम—

टीपः— पूर्वी सोनें रेघांत कसें लिहीत, हें आतां वजनें मापें कायद्यानें बदलल्यामुळें कळणें कठिण होणार आहे. म्हणून नंबर २८ व २९ हे कागद, समजण्याचा प्रयत्न करणारासाठीं, खालीं उदाहरण घेऊन, स्पष्टीकरण दिलें आहे, तें उपयोगी पडेल.

सोनें ८।२।-।।।=।।-।। याची किंमत दर तोळ्यास रु. १५ प्रमाणें रु. ४४२३।।= येते.

वजनाचें कोष्टकः— ८ गुंजा = १ मासा, १२ मासे = १ तोळा, २४ तोळे = १ शेर, ४० शेर = १ खंडी

८।	= $\frac{१}{४}$ मण= १० शेर	(मण एका आळ्यावर ८)
८८।	= २। शेर	(शेर दोन आळ्यावर ८८)
एकूण तोळे	= १२।×२४ = २९४	
८८८।।।	= पाऊण तोळा	(तोळे ३ आळ्यावर ८८८)
८८८८=	= दीड मासा	(मासे ४ आळ्यावर ८८८८)
८८८८८।।	= ३ गुंजा	(गुंजा ५ आळ्यावर ८८८८८)
८८८८८।।	= $\frac{३}{१६}$ गुंजा	($\frac{३}{३}$ गुंजा ६ आळ्यावर ८८८८८८)
८।२।-।।।=।।-।।		खंडीमागें आळे नसतें

सोन्याची किंमत

२९४ दर १५ प्रमाणें	किं. =	रु. ४४१०
तो. ।।। × १५	=	रु. ११।
दीड माश्याची किं.	=	रु. १।।।=
तीन गुंजा किं.	=	रु. ।≡।।
$\frac{३}{१६}$ गुंजा किं.	=	रु. ८८।।
		एकूण ४४२३।।=

भटाची स्त्री– रामभटाचा मृत्यु १०।१।१७६९.
७ भास्करभटाची दुसरी स्त्री. ८ बाबू व लक्ष्मण बल्लाळ यांची आई. ९ सौ. अनूबाईचा नवरा, भिकाजी ना॥ रास्त्यांचा पुत्र. १० बाळंभटाची मुलगी– गंगाधर भिकाजी रास्ते यांची स्त्री. ११ विश्वनाथभटाचा सासरा (माखजन).

ये॥ ८८१८२८२८१

This gives an account of gold spent for preparing ornaments for women & men & for other purposes such as repairing them & donation also, during fourteen years from 1740 to 1754. There are even accounts of each person in the Daftar, giving detaits of gold spent for him, of every year which are dropped.

हणमंते घराण्यासंबंधीं कागद

रा. श्रीधर शामराव हणमंते यांनीं या घराण्यासंबंधीं जमविलेल्या अस्सल कागदाबद्दल माहिती वै. द. पु. खंड १ मध्यें पान ७, ८, ९ वर सविस्तर दिली आहे. चिंचवडच्या देवांच्या दफतरांतील १४ कागदांपैकीं १० कागद सन १७४० पर्यंतचे आहेत. हे कागद महत्वाचे वाटल्यावरून रा. श्रीधर शामराव यांच्या परवानगीनें खालीं देण्यांत येत आहेत. त्यावरून पुढें दिलेल्या गोष्टी स्पष्ट होत आहेत. (१) शहाजी महाराजांनीं नारो त्रिमल दीक्षित यांस मौजे बाणेरे गांव इनाम दिला होता (२) हणमंते व चिंचवडचे श्री देव यांचा नात्याचा किंवा निकटचा संबंध होता (३) त्रिमल रघुनाथ यानें छत्रपतिराजारामाबरोबर चंदीस जाण्यापूर्वीं आपल्या इनाम गावची व्यवस्था, ठेवरेव व मुलेंमाणसें श्री देवांच्या स्वाधीन केली होती. (४) त्याच्या आईचें नांव सीताबाई ऊर्फ आमा असून तिला श्री देवांनीं त्यांच्या गैरहजिरींत बऱ्याच रकमा दिल्या होत्या (५) बाणेरे हा गांव श्री देवांकडून काढून मध्यंतरीं भुजबलराव सेनासप्तहजारी यांस सैन्यभरतीसाठीं छत्रपतींनीं दिला होता. पण रामचंद्रपंत अमात्य यांनीं तो पुन्हा त्यांजकडून काढून श्री देवाकडे चालविण्याबद्दल हुकूम दिला. त्याची अमलबजावणी धनाजी जाधवराव, चंद्रसेन जाधव व शंकराजी नारायण यांणीं योग्य ते हुकूम काढून केली. (६) श्री देवांनीं गांवचा मोकासा अन्नछत्राकडे लाविला होता. त्यांस मोबदला गांव छत्रपतींच्या हुकुमानें देऊन श्री देवाकडून बाणेरेगांव त्रिमल रघुनाथांनीं परत घेतला. (७) त्रिमळ रघुनाथ एका पत्रांत व गंगाधर रघुनाथ त्रिमल दोन पत्रांत श्री देवांना ' तीर्थरूप ' व स्वतःस 'अपत्ये' असें संबोधितात, याबरून त्यांचा नात्याचा संबंध असावा. (८) तिमाजी रघुनाथ यांनीं १७१३ मध्यें ठेवीपैकीं पैसे मागण्यास श्री देवाकडे विश्वनाथभटास पाठविले होते, हे विश्वनाथभट वैद्य असावेत. हा काल बाळाजी विश्वनाथ पेशवे पदाधिकारी होण्यापूर्वींचा आहे. (९) १७३४ मध्यें बाजिराव बलाळ यांनीं श्री देवांचे मुखत्यार उधोपंत व केसो बलाळ यांचे रुजवातीनें

कर्जाची रक्कम रु.२१००० ठरविली. (१०) सुबराव कोनेर, नरसो पदमाजी व बाबुराव शंकर हे रघुनाथ त्रिमलचे कारभारी होते. (११) कर्ज १७४४ साली फिटलें.

बाकीचे ४ कागद व वैद्य घराण्यांतील कागद नानासो, थोरले माधवराव व सवाई माधवराव यांच्या कारकीर्दीतील असल्यामुळें ते तारीखवार जेथल्या तेथें सालवार घातले आहेत.

No. 30] श्री मार्गशीर्ष वद्य २ शके १६२०
फेब्रुवारी ६, १६९९

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य
राजश्री **नरहरी आपदेव** सर सुभेदार
कारकून प्रां **पुणें** गोसावी यांसी.

सेवक **रामचंद्र नीलकंठ आमात्य** नमस्कार. सु॥ तिसा तिसैन आलफ मोजे **बाणेर** ता॥ **हवेली** प्रां मा॥र हा गाव राजश्री **तिमाजी रघुनाथ** याकडे इनाम आहे, तो मा॥रनिलेनीं **श्री देव चिंचवड** यासि दिला आहे. तेणेंप्रमाणें चालत असतां राजश्री **छत्रपति** स्वामीनें राजश्री **भुजबलराव सेना ह(स)प्तह**जारी याकडे जमावाचे बेगमीस दिला आहे, म्हणून हुजूर विदित जाहाले, त्यावरून त्याकडून दूर करून पेसजी राजश्री **तिमाजी रघुनाथ** यांसि इनाम देऊन **श्री** कडे चालवण्याची आज्ञा केली आहे. तरी तुम्ही त्याकडेस चालवणें दुसरियाकडे न देणें. छ १५ जमादिलाखर +निदेस समक्ष.

सुरूसुद पौ छ २५ जमादिलाखर

Ramchandrapant Amatya orders Narahari Apadeo, Sar Subhedar & clerk of Poona prant that the village Banere, the inam of Timaji Raghunath, though enjoyed by Bhujabalarao Senasaptahajari, being granted by Chhatrapati for the recruitment of soldiers, should be returned to Timaji Raghunath & be given in the possession of Shri Deo of Chinchwad.

+ या पुढील मजकूर निराळे वळणाचा पण रामचंद्रपंताचे हातचा नसावा.

[o. 31] श्री मार्गशीर्ष शुा १० शके १६२२
डिसेंबर १०, १७००

श्री
शिक्का राजाराम
अष्टकोनी चरणी दृढभा
दुहेरी व सेनापति ध
नाजी जाध
वराव

आज्ञापत्र समस्त सेनाधुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री [1]जयेसिंग जाधवराउ सेनापति ताा मोकदमानी मौजे बाणेरे ताा हवेली पाा पुणें सुाा इहीदे मया अलफ मौजे मजकूर पेशजीपासून श्री स्वामी चिंचवड यास इनाम होता, त्यास चंजीचे मसलते-करितां राा भुजबलरायाकडे दिल्हा त्यास हाली भुजबलरायाकडून दूर करून पेशजीप्राा श्री कडे करार केला असे. तर श्रीचे आज्ञेंत वर्तोन सालमजकुरीं आजि ताा जो वसूल जाला असेल तो जाहला. याजउपर आकारपैकीं जे बाकी राहिली असेल तेकडे देणें. श्रीखेरीज करून दुसरीकडे येक रुका न देणे. प्रतिवर्षी नूतन पत्राची आपेक्षा येकंदर न करणें जाणिजे. छ १० रजब + मोर्तब सुद

१ हें धनाजी जाधवाचें नांव आहे.

It is an order to Mokadam of Banere of Poona District, inam village issued by Dhanaji Jadhava to give effect to the order of Pant Amatya of 16th Feb. 1699 by giving the revenue, the village to Shri Deo. of Chinchwad.

No. 32] श्री मार्ग. वद्य १० शके १६२२
गुरुवार डिसेंबर. २६, १७००

राजमान्ये राजश्री गोविंद हरि दिा राजश्री जाधवराऊ यास शंकराजी नारायेण नमस्कार सुाा इहिदे मया अलफ मौजे बाणेर व मौजे माण हे [1]गां श्री चे इनामाचे त्यास मधें भुजबलरायाकडे होते. त्यास सांप्रत राजश्री जाधवरायांनीं भुजबलरायाकडून दूर

+ या पुढील मजकूर निराळे वळणाचा आहे. १ गांव.

करून श्रीचें श्रीस इनाम दिल्हें आहेत. त्यांचीं पत्रेंहि गावगना सादर जालीं आहेत, तर तुम्ही येकंदर त्या गावींचा उसूल न घेणें. सनदा जाधवरायाच्या जे तेरिखे पावेतो असतील, तोवर तुम्ही वसूल घेतला तो घेतला. हालीं रोखे केले आहेत ते मना करणें. या उपर श्री च्या गावास उपसर्ग येकंदर आपलेतर्फेनें लागो न देणें. छ २६ रजब

सुरूसुद ++++

Shankaraji Narayan Sachiv orders Govind Hari, the manager of Dhanaji Jadhavrao to collect the revenue of the inam village of Banere upto the date of the Sanad issued by Jadhavrao to Shri Deo of Chinchwad & to withdraw the orders of further collection which should go to Shri Deo without any difficulty.

No. 33] श्री मार्ग. व. ३० । १६३०
दिसेंबर १७०८

हिसेबू मातुश्री आमाकडे श्री कडून पावले सा

४५२९।≡ इा सके १६२७ ता सके १६२८

१५४२॥। सके १६२९

६०७२८≡

६४४।≂ हिसेबू सके १६३० ता मार्गेश्वरवदी आवस ६४४।≂

६७१६॥॰

The account of money paid by Shri Deo of Chinchwad to the mother of Trimal Raghunath Hanmante between 1700 & 1708, is given here.

No. 34] श्री पौष शु॥ ५ शके १६३०
डिसें. ६, १७०८

तीर्थस्वरूप महाराज श्री देव
स्वामीचे सेवेसी.

अपत्ये तिमाजी रघुनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार. विनंती उपरि महाराजांच्या

दर्शनास आलों. ठेवीचा हिसेबु मातुश्री **आमा** व तीर्थरूप **आबा** यांच्या विद्यमानें विल्हें लागला. शेष राहिले त्याचें पत्र आलाहिदें असें. मौजे **बाणेरे** हा गांव पूर्वीपासून आम्हा-कडे होता, मधें राजश्री **भुजबलरावु** यांजकडे मोकासा दिल्हा. त्या उपरि **स्वामीनीं** उपाये करून **श्रीं**च्या अनछत्राकडे करून घेतला. यैसीयासी आम्ही राजश्रींच्या दर्शनास जातो. **बाणेराचा** मुबदला गांव देऊन मग मौजे मजकूर **श्री** पासून घेऊन. पौष शुध पंचमी शके १६३० हे विनंति.

Timaji Raghunath informs Shri Deo of Chinchwad that the account of deposit has been settled after deducting the money advanced to the mother Ama & Aba & that he is going to see chhatrapati to exchange the revenue of Banere by offering the revenue of another village, before taking the possession of Banere as its revenue is being by his influence assigned for the expenses incurred for annasatra.

No. 35] श्री फाल्गुन शु॥ ११ शके १६३०
जानेवारी ३०, १७०९

राजश्री **म्हसाजी फडतरे**

गोसावी यांसी.

स्नेहांकित **चंद्रसेन जाधवराऊ** सेनापती रामराम. सुहूर सन तिसा मया आलफ. मौजे **बाणेरे** या गांवीं **श्री** स्वामीस इनाम जमायती पैकीं पहिलेपासून चालत आहे, त्याप्रमाणें बिलाकुसूर चालवणें. त्याचा बाभाट येऊं न देणें. सुरलीत पाहिलेप्रमाणें चालवणें. जाणिजे * छ २९ जिलकाद मोर्तब सुद

Chandrasen Jadhavrao informs Mhasaji Phadtare to pay the revenue of Banere as before without any difficulty.

* पुढील वळण स्वदस्तुरचें.

No. 36] श्री पौष शु॥ ७ शके १६३५
डिसेंबर १३, १७१३

शके १६३५ पौश वद्य दशमीस पत्र पावलें

श्रीमत् सकल गुणालंकरण राजश्री
चिंतामणी देव स्वामीचे सेवेसी.

पोष्य **तिमाजी रघुनाथ** नमस्कार विनाति. उपरी कुशल पौष शुध सप्तमी जाणौन स्वकीये लिहिलें पाहिजे. विशेष सांप्रत तीर्थरूप मातुश्री **आमाचा** वेचाखर्चाचा प्रसंग बहुत कठीण आहे, याकरितां आपणाकडे जें आहे, अवघेंही आणावयास, वेदमूर्ती **विश्वनाथभट** पाठविले आहेत, तरी या समागमें झाडियानसी सर्वही अशेष निर्वाह करून देऊन माघीयात्रेच्या समागमें येथें सुरक्षित-प्रविष्ट होये तें केलें पाहिजे. वरकड हांडेभांडें आपणाकडे व **श्री** कडे जें असेल तें अवघें, बैल कोठीचे अथवा भाडियाचे करून देऊन पाठविलें पाहिजे. **विश्वनाथभटा** समागमें. दोघीं मनुष्यें विश्वासू समागमें देणें या उपरि आपणाकडे जो विषये आहे तो पाठवायास अनमान केलियानें येथील स्थिति राहाणें कठिण. तरी **काशीचा** यैवज व मोघम यैवज आवघा झाडियानसी पाठवणें. रा **येसवंतराऊ** येथें आले होते त्यांणीं कागद मागीतला होता, तरी **विश्वनाथभटा** समागमें येथें प्रविष्ट जाहालियानंतर तें पत्रही पाठऊन देऊन. विशेष काय लिहिणें. लोभ असो देणें हे विनंति.

Timaji Raghunath requests Chintamani Deo that as it is difficult to meet the expenses of mother Ama; the whole amount, he owes, should be sent with Vishwanath Bhat Vaidya before magh and the remaining things vessels etc. that may be with him and Shri Deo should be sent on his or hired bullocks. On the arrival of Vishwanath bhat,the letter which Yeshwantrao wants will be sent.

No. 37] श्री

श्रीमत महाराज **श्री**
स्वामीचे सेवेसी.

पोष्य **रघुनाथ त्रिमल** कृतानेक सां नमस्कार विनंती, उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन केलें पाहिजे. पूर्व प्रतिज्ञांत आषाढातिक्रम होऊन दोन महिने जाले. राजश्री **नानाही** यावे तेही आले. याउपरी सर्वस्वी आलस न करितां द्रव्याच्या आशेष झाडा करून रा **बाबूरायास** रवाना केले पाहिजे. रिकामे रवाना केलिया स्नेहास अंतर पडेल. अखेर पैका तो द्यावा लागेलच, हा अर्थ चित्तांत आणून आधीं निकाल केला पाहिजे. येणेंकरून

परस्परें स्नेह चालून हरएक प्रसंगास उपयोग आहे. बहुत काये लिहिणें. कृपा वर्धमान केली पाहिजे हे विनंती

Raghunath Trimal requests Shri Deo to pay the whole amount with Baburao who is sent to receive the same, and to keep up the old friendly relations.

No. 38] श्रीशंकर फा. वा ५।१६५७

फेब्रु. २०,१७३६

नकल

सकल तीर्थरूप श्री

देव स्वामीचे सेवेसी.

अपत्ये **गंगाधर त्रिमल** व **रघुनाथ त्रिमल** सां नमस्कार. विनंती उपरी राक्षेससंवछर कार्तीक मास हप्ता रो ३००० तीन हजार पैकीं दीड हजार पावले. फाल्गुण वद्य पंचमी गुा रो **केसो बलाल** बहुत काये लिहीणें हे विनंती.

Gangadhar & Raghunath Trimal render a receipt of Rs. 1500 to Shr Deo, received out of the Kartik instalment of Rs. 3000.

No. 39] श्रीशंकर कार्तिक वद्य ३० शके १६२२

नोवेंबर, ८, १७४०

सकल तीर्थरूप राजश्री श्री

देव स्वामी वडिलांचे सेवेसी.

अपत्यें **गंगाधरें** व **रघुनाथें** कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी येथील वर्तमान तरी तीर्थरूप **स्वामींनीं** कार्तिक अमावास्या शनिवारीं दोनी घटिका रात्रीं वैकुंठवास केला. ईश्वरें बहुत अम्हावरी कहर केला हें काय म्हणोन लिहावें ? येथें आम्हांस दुसरा आधार किमपि नाहीं. आमच्या जिवावरी सृष्टिविपर्यास जाला तरी × × ना नव्हती त्यास ईश्वरें आमचें छत्र नेलें. बरें. या उपरी त्यांचे ठायीं आपण वडील आहेत. आमचें स्वरूप यथास्थित राहे आणि वडिलांचे कीर्तीस × × × तें वृद्धीस पावें ते गोष्टी केली पाहिजे. विशेष काय लिहिणें कृपा + निरंतर असो दिधली पाहिजे हे विनंती.

Gangadhar & Raghunath Trimal write to Shri Deo a condolatory letter for the death of his father, adviseing to live a life which would increase family's fame.

\+ निराळ्या वळणाचें अक्षर पुढें आहे.

No. 40] श्री माघ शुा ११।१६६०
जाने. २९,१७३९

यादी छ. २९ सवाल सुमा तिसा सलासीन मया आलफ
शुा गुरापा सोनार दागिने यो रुा सुरतीभार.

१४५। त्र्यंबु रयाल[1] सुमार ६३ यो रुा भार
४६॥ पंचपात्र रयाल २०
९४ ताट रयाल ४०॥
५३॥। संपुष्ट जोड १ यो रयाल २३
३३९॥ यो
१० रयाल सुमार
१२ मोहर १ यो
छ १ माघ सुध १ दागिने ताम्हने २

५८॥। किता रयाल २५ त्र मासे ·॥।- यो सुरती भार
६६॥। किता रयाल २८॥। यो सुरती भार
१२५॥
३३९॥ किता
४६५

१ चांदीचें नाणें (स्पेनमधील) किंमत अदमासें २८५

No. 41 ॥ श्री ॥ माघ शुा १। १६६०
जानें. २९, १७३९

यादी शु॥ गुरापा सोनार सुमा आर्बैन मया आलफ रयाल जमा ३००
वजनी वजन सुरती भार ६९।
तपसील दागिने.
४६५ मुक्काम म्हासाल दागिने
वजन सुरती भार
१४५। त्र्यंबू रयाल सुमार ६३ ये॥ भार
४६॥ पंचपात्र रयाल भार २० ये॥ सुरती
९४ ताट रयाल ४०॥
(पुढील फाटलें)
४६

बाकी येणें शाभार २८।१॥ किता

This is a list of articles got prepared by Bhaskarbhat from Gurappa, a goldsmith when he was with Shahu at Mhasal in the Miraj expedition. It mentions a coin Rayal (रयाळ) not mentioned properly in dictionary. From the accounts of these two letters, it seems, it has a value of about Rs. 2 annas 5 or so.

No. 42] इ. १६६२

(वरील भाग फाटला आहे) स. १७४०

पुढें आरोग्य जाल्यावरी तांदूळ करून लहून पाठवितों. प्रस्तुत अनुकूल पडत ना (हीं.) मागारिणी[1] आणावयासी तकाद नाहीं. वरकड खारीचें भात साल-मजकुरीं रा। **धोंडो विश्वनाथ** यांणीं पाहाणी केली आहे, त्यांप्रों उसूल घेतों. **कासारीचा** गला दोन वरसें कुळें आणून देत, त्यास सालमारची लाग (व) ड **आंताजी** गद्रे यांणीं केली होती त्यास आतां रा। **राघोबा नाईक दरवे** अर्धेल घेतात. कुळां-कडून गला येऊं देत नाहीं. याचें काये तें नाईकास लिा पाहिजे. बहुत काय लिा लोभ असो दीजे हे विनंति.

हो सेवक **गोविंद हरी जोग** साष्टांग नमस्कार. विनंति खारीचा गला सालमारीं रा। **धोंडोपंत** व आम्ही जाऊन पाहाणी केली आहे त्याप्रों **बापूजी गणेश** यांचे पदरीं उसूल करून घालवितों बहुत काय लिा लोभ असो दीजे हे विनंति.

हो चिरंजीव **महादेवास** आसीर्वाद. तुम्ही आजीचे ×××× पुढें फाटलें आहे.

---

[1] बायको

Crop estimate of the rice of Kasari was made by Dhondo Vishwanath & Govind Hari Jog. The revenue will be collected & paid to Bapuji Ganesh Jog. Raghoba Darve recovered one half of produce & obstructed the cultivators to pay the remaining. (see letter No. 25)

No. 43] श्री छ २६ जिल्हेज फा। वा। १२।१६६१
मार्च १४।१७४० ते छ. १९ रावल
जेष्ठ वा। ५।१६६२ जून ३१,१७४०

तेरीज जमाखर्च सणंग झाडा जामदारखाना दिा रा। **बाळंभट व विश्वनाथभट वैद्य** सुा इहिदे आर्बैन मया आलफ हा फाल्गून वद १२ ता। जेष्ठ वद ५ अखेर साल छ १९ रावल.

	सणगें	खर्च	बाकी सिलक
× × × ×	२७	१०	१७
८ सिलक पेसजी पै			
१९ बली[1]			
२७			
सार्डा सिलकी	१	०	१
वासी सिलकी	१२॥	०	१२॥
खसखसी सेले सिलकी	३	२	१
पलंगपोस सिलकी	१	-॥	-॥-
औरंगजेबी[2] नहाली	-॥-	०	॥
मशरू[3] थानें	३॥	२	१॥
३ सिलकी			
-॥- बली			
३॥			
छिटें	३	२	१
१ सिलकी बालापुरी			
२ × × नागपुरी			
× × सिलकी	२	१	१
× कुरडी बली	१	०	१
शालू बली	१	०	१
जाफरखानी बली	१	०	१
दुपटें सिलकी	२	०	२
ताडपत्री	९	०	९
६ सिलकी			
३ बली			
९			
अष्टगोली	४	२	२

४ सिलकी

३ अष्टगोली

४

१ शाहगडिया

४

तुकडी तापता सिलकी	२	०	२
५			
चकले सिलकी	२	०	२
६			
मपडिलें सिलकी	३	०	३
किता सणगें	१	०	१
जाजतीं व सिलकीं			
१ खडकी सिलकी			
खण सिलकी	५	४	१
४ सिलकी			
१ चकलापैकी			
बाकी सिलक			
५	८४॥	२३॥	६१
जाजती सणगें	३	०	३
× × × × × × } फाटलें			
३	८७॥	२३॥	६४

सदरहू जमा सन इसने आर्बैनांत

१ आठ लुगडीं काढल्यावर जें सूत सिलक राहतें तें रेशमाचे पट्टे, २ लहान गादी, ३ ठाणे, तुकडे, ४ एक पेठ आहे, ५ हलक्या सुताचे गर्भसुती कापड, ६ ?

This is a list of clothes of Vaidya brothers. The names of clothes are worth studying.

No. 44]

चैत्र शु. १०।१६६२
मार्च २६, १७४० जमाई

४	जामदारखाना दि॥			सु॥ इहिदे
१	रा॥ बाळंभट वैद्य			
	सणगें	ताडपत्री		
वाडियांतील पो[1] ताडपत्री का॥ वद ९	१	१	तिवट	
प्रतापजी सोमवंसी तिवट	१	०	१	खण
खरेदी गु॥ सचीवपंत आदा	४	०	१	३
आहेर राघोपंत राजवाड्या				घासी
वाजगस्त[2] घासी	१२	०	०	१२
गु॥ सचीवपंत चैत्र				
सुध १०	१८	१	२	१२

१ रेशमी लुगडे २ परत दिलेले.

This is a fourth page of the list of articles received by Balambhat from wellknown persons. The clothes ताडपत्री & घासी have a peculiar meaning.

No. 45]

चैत्र १६६२
मार्च १७४०

श्री + शंकर

वडिलाच संत्रेसी. अपत्ये विश्वनाथानें चरणावर मस्त (क) (ठे) ऊन साष्टांग नमस्कार विनंति उपर तुमचा निरोप घेऊन स्वार जालों ते माखजनास आलों. येथून जैगडास चिटी पाठविली, तेथून माहागिरी आली. त्यास जैगडास गेलों. पुढें विजेदुर्गास जाऊं. त्या आज येथें खबर आली कीं, महाड केसोपंतानें घेतलें, म्हणून खबर आली. तेंही सत्यामिथ्य न कळे. खालीं गेलियावर सविस्तर वर्तमान लिहितों. सरखेलाचे यावयाचा विचार दिसत नाहीं. राजपुरीस जाणार. गुराबा गेला आहे. तर माहाड घेतलें नसिलें तर खबरदारी करविणें. आम्हांस विजेदुर्गाहून गलबत आळ म्हण (जे) जाऊं. वरकड सामान येथून रवाना बाईसाहेबाकडेस

सरखेलांनी केलें आहे. मिरारखान व गोंदजी कावरा घेऊन गेला आहे. हें वर्तमान सविस्तर सांगणें. भेटीनंतर सविस्तर लिहिलें जाईल. दरबारचें सविस्तर
ी. हे विनंति.

Vishwanathbhat writes from Konkan to Balambhat the details of his movements, & those of Angres Keso Trymbak, it is remoured, captured. He wished to communicate this informations& the proper persons in order to protect Mahad.

No. 46]

श्री

१६६२ ?
१७४०

विनंति उपरी आपण बोलाविलें त्यास येतों; परंतु माणूस आपलें. पोरगा फार जड आहे. प्राथकालींच तुम्हाकडे येऊन. आपाजी बावाही तापीवर आले. भोयेटे यांच्ये जासूद आले. पेशवे देखीलही आले. कलले पाहिजे. प्राथकाळीं भेटीअंतीं साकल्यार्थ कलेल. बहुत काय लिहिणें लोभ आसो दीजे हे विनंति.

This letter probably refers to the return of Appaji Somavansi from the North. Bhoite mentioned by surname is likely Durgoji.

No. 48]

श्री

जेष्ट शु. १।१६६२
१५।५।१७४०

झडती खर्च इा जेष्ठ शुद्ध प्रतीपदा ता। श्रावण अखेर सा।

८४०	सिवाजी नारायण भाव्ये	१००	गोविंद नरहरी सावणे
१६००	विश्वनाथ जोशी	२५०	लक्षुमण ना। केसकर
३०००	कृष्णाजी ना। जोशी	५००	आपाजी बाबुराव
८४३२८८-	रा। पंत सचीव	१५००	कृष्णाजी अनंत गोडबोल
	१७०५ क	३७५॥	मिरकासीम
	५३७८८- क		३२५॥ ५०
	१३४९ क		३७५॥
	८४३२८८-	१४१६।	खरेदी
६३५०	पुरषोत्तमभट सेवडे	११०००	रदकर्जी
४२७३	गणेशपंत दामले	२००	जईरामपंत

५०००	अपाभट नि बाबुराव
७०.०	आपाजी सोमवंसी
२५	बाबुराव गोपाळ कोरगांवकर
७२१३	गोसावी ना। अनगल
२२२५	बालाजी घोंडदेव
३८१	माणकोजी ना। पाठक
	१४० २४१ यो
	३८१

२०००	रामाजीना। अनगल
४९५०	कृष्णाजी वामन खेर
४०९१॥	लिगापा ना। तांबवेकर
४०६४॥	
४०९१॥	

२८००	शामजी ना। उमदी
४४००	विष्णोबा ना। पारकर
१००	माधवराव गोविंद
२५००	तिकमसेट गुजर
२००	गुलाबराव
६५०	वेंकटराव गंगाधर
२००	मलसेट तेलो सोमवार
१४६५	हैबतराव सोमवंसी
७	वाडियात
५०	कृष्णाजी विठल सेणवी
५२४१	विठोबा ना। रत्नपारखी

१००	दाजीपंत
२५५५	दुकानखातें
२४५०	१०५
रा। २५५५	
३४८	विसोबा नाईक कानडे
२७	कोंडजी चौगुला
२००	बाबुराव नि। सोमवंसी
२५	रंगराव उद्धव
१५०	जगोबा ना। गोडसे
८७४४०।-	

All the persons mentioned in this list had Money dealings with Vaidyas. Some names are fully known & the date fixed from the Bot Khat of the accounts e. q.

शिवाजी नारायण भाव्ये, विश्वनाथ जोशी चिपळूणकर, बाळाजी धोंडदेव खांडे-कर, माधवराव गोविंद दि सिवाजी नारायण, दाजीपंत of सोमवंशी, जयरामपंत, बालाजीपंत

Malashet Teli lived in Somawar peth of Satara. He is a Hindu as opposed to Telis of Shanawar. Shaniwar Telis are Jews-Israsl. But it is not known whether there were Jew Telis in Shanwar peth of Satara.

No. 49] श्रीकरहाटेश्वर जेष्ट शु ३।१६६२
मे १७, १७४०

वेदमूर्ति राजमान्यराजश्री **बालंभट व तथा**
राजश्री विश्वनाथभट वैद्य स्वामी गोसावी याशि.

आश्रित **कृष्णंभट काळे** कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी वर्तमान तरी, जेष्ठ शुद्ध तृतीया पावेतो सुखरूप असो. यानंतर **श्रीचे** देवालया संमुखसाले[1] देखील ईट होऊन कलश चढला. कळावें म्हणून लिहिलें आहे. बहुत काय लिहिणें. तीर्थरूपी कागद लिहिला आहे यावरून सकल्य वर्तमान विदित होईल. **रामा** गेला आहे, यास लौकर पाठविला पाहिजे. पत्रद्वारा परामर्ष करित अशिले पाहिजे; बहुत काय लिहिणें. कृपालोभ असो दीजे. हे नमस्कार.

हेच वेदमूर्ति राजश्री **सदाशिव भटास** नमस्कार. राजश्री **रामचंद्रपंतास** आशिर्वाद. **सदाशिव भटाचे** घरचीं माणसें समस्त सुखरूप आहेत. वरचेवर कागदपत्र पाठविला पाहिजे. कृपालोभ असो दीजे. हे नमस्कार सौभाग्यवती वज्रचुडेमंडित **गंगाबाई** व **उमास** आशिर्वाद.

Krishnambhat Kale writes to Vaidya brothers how far the building of the temple of Kashateshwar has been finished. There are two letters Nos, 50 & 51 of the same date, one of Raghunathbhat Vaidya, the father of Vaidya brothers & the other of Naro Raghunath Thorat, which contain the same matter.

१ बायकास देवालयांत बसण्याची जागा.

No 50] श्री जेष्ट शु. ३।१६६२
मे १७,५ १७४०

बंधुवर्ग शिरोमणी राजमान्य राजश्री
बालंभट व ता। **विस्वनाथभट** वैद्य
स्वामी गो

सेवक **नारो रघुनाथ थोरात** सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ता। जेष्ठ सुध ३ पावेतों स्वामीचे कृपावलोकनें करून वर्तमान यथास्थित असे. विशेष **श्रीकरहाटेस्वराचे** देवालयाचें काम स्वामीनें आरंभापासून आमचे हातून करून घेतलें, कांहीं शेष राहेलें होतें तेंही स्वामीचे पुन्येकरून देखील कांब[1] व ईट मुखसाल, देखील मुस्तेद[2] (झाले) जो श्रम करावा लागला त्याचा बयाज[3] पत्रीं लिहावा तरी आपण अनुभवी आहेत. यैसें असोन दिवस अखेरीचे मुनशास, तरी x भरज्याजती द्यावा लागला

१ गजाचें काम. २ तयार. ३ सविस्तर हकीगत.

परंतु काम कलसास नेलें, परंतु आमचे संसारी याची फिकीर स्वामीस नाहीं. यंदाही दिवसाची माहामुरी[४] जाली आहे. आम्ही दोघे तैसेच, आम्हांस तिसरे यैसें बोलिला; त्याप्रमाणें तैसेंच चालेसें केलें तरच उत्तम आहे. कोणे येके गोशटीविसीं स्वामीचे जागा क्रिया कैसी आहे. दरबारीं जाऊन येऊन सलाम होते. त्याच्यानेंच आहों, तें रा **रामचंद्रपंती** पाहिलें. निवेदन केलेंच असल. आम्हांस काये देतात न देतात हें फूट पडो न देतां येक निष्टनें आहों. घर शाकारलें. दाढ भाजायाची ते भाजिली. शाकार थोडा बहुत दिवाणांतून[५] पंचवीस परडी[६] दिला. कोणेक पदार्थें परभारा घर शाकारून घेतलें. कललें पाहिजे. **रामा** घरास निरोप घेऊन गेला आहे, यास लौकर पाठवणें. आम्ही दोन माणसें आमचे चालवावयास स्वामी अशक्य काय आहे? वेदमूर्ती कृष्णंभटजी काळे या बराबरी आमची बेगमी × × होईल ते केली पाहिजे. **लावगनचे देवालयाचे** काम राहिलें आहे. त्याची गोष्ट थोडीच आहे. स्वामी ज्याची नावनीस करितील त्याचे हातून होईल. 'हत्तीचें ओझें अणीक कोण उठवील' हें ठावकेंच आहे. तेंही सिद्धीस नेऊं. फार अकल लिहिला म्हणून कोप न कीजे. पासोडी देऊन बहुत वर्षे जालीं. पाठविणार समर्थ आहा. सुज्ञाप्रती बहुत काय लिहिणें. कृपा लोभ कीजे हे विनंती.

हो वेदमूर्त **सदासिव भट**, रा **केसोपंत**, रा **रामचंद्रपंत** स्वामीस सां नमस्कार.

Naro Raghunath Thorat writes to Vaidya brothers the same account as that written by Raghunath bhat on the samce date about the Lawagan & the Karhateshwar temple & the servanr Rama of Lawagan. (vide No. 51)

No. 51] श्री जेष्ठ शु. ३।१६६२ शनिवार
मे १७।१८४०

श्री यासह चिरंजीव रा **बालंभट** व **विश्वनाथभट** वैद्य या प्रति **रघुनाथ भट वैद्य** आसिर्वाद. उपरी येथील क्षेम ताा जेष्ट सुध त्रितीया मंदवार पावेतों समस्त सुखरूप असो विशेष. **श्रीचे** देवालयाची कांब व ईट देखील मुखसालेस संपूर्ण जाली. रा **नारोपंती** व वेदमूर्ती रा **कृष्णंभटजी** यांणीं श्रम करून केली. खर्चवेच, अखेरीचे दिवस याकरितां, कमज्याजती × × × चा बयाज बीतपसील.

---

४ महागाई. ५ सरकारातून. ६ टोपली.

१ ईट व कोने कलस यो. ५॥। ईट ७००० दर हजारी रुये २।	किरकोळ × + सुतार व मजुरी लोक व ईट न्यावयास रुपये
१ कोने १७५	
॥ कलस २	१२
१७।	१७॥।-
॥- पोस्त कुंभार	२९॥।-
१७॥।-	२॥ अडिसरी तांदूळ दाभोळी ८२॥

येणेंप्रों रुये खर्च जाला. कळावें म्हणून लि॥ असे. यानंतर **रामा** चाकर **कुलाबियाहून** घरचे काम राजाबद्दल पाठविला तो येथें पावला. परंतु येथें आम्हापासून निरोप मागोन आपल्या घरास जाऊन सत्वरच फिरोन येतो, म्हणून आण शपत करून गेला आहे, तरी तुम्ही फिरून तेथें पावतांच दोन दिवसीं सत्वर रा॥ करणें. कामाचे दिवस. निरोप देत नवतो; परंतु गळीं पडिला. याकरितां पाठविला असे. तुम्हाकारणें जिनस पाठविला असे

फणस पोळी	नारळ	सुपारी ओली	पानें	पोहे पायली,
१४	२	९५	१५००	

कोकंबसालें.

येणेंप्रों पा॥ असे. पात्रलियाचें उतर पा॥. याखेरीज मागल खेपेस **रामा**जवल रुये २॥ अडीच पाठविले, लागसर[1] होते व हालीं **गद्रे** यांचे रुय पंचवीस पा॥, त्यांपैकीं खोटे रुये २ दोन, या॥ साडेचार रुये खरे करून **रामा**जवळ पाठविणें, न पाठविले तरी पात्रलियाचें उतर पाठविणें. **गोपालास** फडकी येक पा॥. राजश्री **रामचंद्रपंता**जवल सगनें लिहिलीं आहेत. त्याप्रों पाठवणें. बहुत काय लिहिणें. हे आसीरवाद. वेदमूर्ती रा॥ **बापदेभट काले** यासी जप मांगितला होता. त्यांणीं केला. त्यास कांहीं पावलें नाहीं. बहुत दिवस जाले. काय द्यावें तें लिहून पाठविणें. हे आसीरवाद

Raghunathbhat Vaidya wrote this letter to his sons abcut the building of Karhateshwar temple The letter is in the hand of Naro Raghunath Thorat (vide letter No 50)

---

१. जवळ.

रबिलावल

No. 52] श्री जेष्ठ शु. ५ १६६२

मे १८।१७४० सुा आर्बैन

६ जामदारखाना दि रो **बालंभट वैद्य**
(रावल) ऊर्फ जेष्ठ मास शा पंचमी ता—
जमाई सणर्णे सुमार

३ रा **भगवंतराव रामचंद्र** दि राजश्री पैकीं जेष्ठ ५
१ दुपटा पैठणी १ तिवट १ मशरू

३

४ मेजमानी **चिटनीस** पैकीं
२ तिवटें १ खसखसी सेला १ अष्टगोली साडे रंगी

४

३ मेजमानी **केदारजी केसरकर** छ. रावल
२ तिवटें:— १ बना(र)सी १ कुसंबी.
१ जाफरखानी सेला

३

२ **धोंडोबा ना** छ. १२ रावल पेसजी लुगडीं ३ पैकीं:—
२८= रुमाली १ २॥= कालें मुगें

४॥

२ छ १६ रावल जेष्ठवद ३ दि **रामदास स्वामी परली** पैकीं तिवटें.

१४

४ मेजमानी **येसवंतराव पोतनिवीस** तिवटें व सेले
२ तिवटें १ खसखसी १ जाफरखानी

१८ ४

ता

१ दुपेटा उंच	२ खसखसी सेले
९ तिवटें:—१ उंच ८ किता=९	१ अष्टगोली बरडे पालणी
१ मशरू	२ जाफरखानी
११	२ लुगडीं
	७

१८

येकंदर सणगें सुमार बेतालेइस

२२ तिवटें:—१ उंच २१ कि।

२२

४ मशरू

६ खसखशी सेले
१ अष्ट गोली बरडे रंगी
२ जाफरखानीं
३१

२ पो पासोडी
१ छीटजाडीवम
१ औरंजेबी
१ दुपटा उंच
२ लुगडीं
११

४२

७ जामदारखाना ।दा रा। **विस्वनाथ भट** जेष्ट उर्फ

रावल सु॥ आर्बैन

खर्च सणगें

१ राजश्री **सिवाजी पंत,** रा। **आपा प्रतिनिधीचे पुत्र**
तिवट छ ४ रोज जेष्ट ५

१ त्रिकरा गु॥ **संकराजी कान्हो** तिवट जमा दुकान
सा ५॥ छ ५ रावल जेष्ट ६

१ सेला खसखसी बा। **जिवबा** आदा **बालंभट** बावा.
पो मुकदला पो पासोडी हिरवी.

३ छ ११ रावल जेष्ट १४ रा। घरास गा। **रामजी चवा(ण)**
१ तिवट कुसुंबी २ लुगडें धोंडो ना। पैकीं

३

१ छ ५ सावळ रा। आपाजव(ल) ठेवलेले जेष्ट ७ तिवट

७

॥ मशरू इजार बालंभट बावास

७॥

ता।

१ सेला खसखसी, २ लुगडीं, ४ तिवटें, ॥. मशरू

७॥.

बाकी ता। जेष्ट वद ४ सणगें सुमार ३४॥

ता।

१८ तिवटें, ५ सेले खसखसी, १ अष्टगोलीकंदी,
२ जाफरखानी सेले, ३॥ मशरू, २ फौटणी पासोडी,
१ छीट जोडी धमपैकीं, १ औरंगजेबी, १ दुपेटा उंच.

३४॥

This letter consists of 5lh & 7lh pages of the ledger and gives the names of various kinds of cloth & clothes, used two hundred years ago by men of noble families. Some names are not in use at present. The letter also gives the names of persons who were then in authority & who gave & received clothes from Vaidyas with whom they had intimate relations. It is also found from other papers of this kind that such lists were every now and then made for the knowledge of the owner. The manner of giving the account in details is worth studying.

पै॥ छ ५ रबिलावल
जेष्ठ शु ६। १६६२
मे २०, १७४०

No. 53] ॥ श्री ॥

राजश्री **विश्वनाथभट वइद्य** गोसावी यासी—

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य श्रो **तुलोजी आंगरे** राम राम विनंति उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकिये कुशल लेखन केलें पाहिजे. वि० आम्हीं सोनाराचे घरीं तुमचे गुजारतीनें २ सेर गुजऱ्या करावयासी रुपें दिल्हे होतें, आणि पाठवून द्यावें म्हणून आपणांस सांगितलें होतें. त्यास अद्याप आपण पाठविलें नाहीं. हालीं **अलीखान** पाठविला आहे, तरी सोनारापासून वजन २ सेर रुपयाच्या **गुजऱ्या**[1] घेऊन पाठवून देणें. सोनार गो **केसो हरी** यांचे घराजवळ घर वाटेवरी आहे. खूण आपणांस सोनाराची लिा आहे स्मरण धरून पत्र दर्शनीं सोनारास आणून वस्त **अलीखाना**बराबरी पाठविली पाहिजे. लोभ असो दीजे हे विनंति

वजन मि जेष्ट शुध ९, ता। अलिखानी दि। मार वजन ८८२

[1] गुजऱ्या = पायांतील दागिना.

८१॥२॥। गुजरी
८८३।२॥। रुपें

८८१ तोटा
८।२।२॥ येनरूपें

८८२ ८।३।२॥

सदरहू प्रमणें खालें रा। केलें, गुा गणोबा ना। कोलटकर छ ७ रबिलावल सन इहिदे आर्बैन मया आलफ.

Tulaji Angre requests VishvanathBhat to prepare a silver ornament.

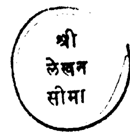
No. 54] श्री १० रावल जेष्ठ शु १०।१६६२
मे २५ १७४०

राजश्री विश्वनाथ भट वैद्य गोसावी यासि.

सो। चिमणाजी नारायेण सचीव नमस्कार. सुा इहिदे आर्बैन मया आलफ देणें रोजमरा.

५) कान्होजी राउ सिलंबकर.
२) नारायेणजी कोकाटे
७

एकून सात रुा देणें छ १० रावल

Pant Sachiv asks Vishwanathbhat Vaidya to pay Rs. 5 & 2 respectively to Kanoji Shilimkar & Narayanji Kokate his servants.

टीप:— हें पत्र चिमणाजी नारायण सचिवांच्या समाप्तिमुद्रांची माहिती देण्यासाठीं दिलें आहे. सचिवांनीं विश्वनाथभटास निरनिराळ्या लोकांस पैसे देण्यासंबंधीं जीं पत्रें दिलीं आहेत त्यांस एक प्रकारच्या चिठ्या किंवा वराती म्हणले आहे. या बहुतेक चिटयांच्या शेवटची मुद्रा एकाच प्रकारची नाहीं. या पत्रांतील मुद्रेंतील मजकूर वर दिला आहे. कांहीं पत्रांची समाप्तिमुद्रा ' लेखनावधिरयम् ' अशी आहे, कांहींवर शिक्का व समाप्तिमुद्रा दोन्हीं आहेत.

No. 55] श्री १० रावळ
जेष्ठ शु॥ १०।२६६२
मे २५ १७४०

वेदमूर्ती राजश्री **विश्वनाथबावा**

स्वामीचे सेवेसी.

श्रे॥ **कान्होजीराव सिलिंबकर** देशमुख ता॥ गुंजाणमावळ. आपल्यास व रा॥ **नारायेणजी कोकाटे** यांस राजश्री पंती देविले ते पावलों रुपये दोण २ **नारायेणजी कोकाटे** व आपण रुपये ५, एकूण सात पावले. छ १० रबिलावळ.

This is a receipt to Vishwanath bhat Vaidya for Rs. 7 given by Silmbakar and Kokate:— The Rupees were paid at the request of Pant-sachiv. This letter supporrs the preceding one.

No. 56] श्रीशंकर जेष्ठ शु. १२
मे २७-५-१७४०

श्रीमंत राजश्री **विश्वनाथ भट वैद्यबावा**

स्वामीचे सेवेसी.

विनंति सेवक **महादाजी अनंत गोडबोले** सां॥ नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल ता॥ जेष्ठ सुध द्वादशी जाणोन स्वकीये कुशल ल्याहावयासी आज्ञा केली पाहिजे. विशेष अह्मी येथें आलों, तो आगोधर गाहाणाचा रुये १००० दोन दिवस जमा जाहाले होते. त्यास आह्मी येथें आलिया नंतर त्या प्रहस्तानें गहाणाविसीं बहुत निकड केली त्याजवरून राजश्री **महादेव नाईक दामले** यांजकडे मुदल रुये १००० व व्याज रुये ३६॥ येकूण येक हजार साडेछात्तिस जेष्ठ सुध अष्टमीस रुये देऊन गाहाण ज्याचें त्यास दिल्हे. आपणास कलावें ह्मणोन लि॥ आसे. बहुत काये लिहिणें, कृपा लोभ असो दीजे, हे विनंति.

हे॥ राजश्री रामचंद्रपंत दाजीस स्वामीचे सेवेसी सां॥ नमस्कार. लि॥ परिसिजे हे विनति.

Mahadaji Anant Godbole writes to Vishwanath bhat that Mahadeo Naik Damale paid Rs 1000 with interest & the mortgaged property who returned to the mortgagor.

No. 57] श्री आषाढ शु. ५। १६६२
जून १८,१७४०

राजश्री गणोबा नाईक कोलटकर

गोसावी यासिः—

प्रति पुरुषोत्तमभट सेवडे आसिर्वाद उपरी फा[1] सोनें गुा आपाजी सोनार रुपये २०० दोनसे बा ऐवज रामभट माटे देणें मिति आषाढ सुध ५, हे आसीर्वाद.

Purushottambhat Shewade asks Ganoba Naik Kolatkar to pay Rs. 200 to Rambhat Mate.

१ फाजील

No. 58] आषाढ बा १० १६६२
जुलै ७,१७४०

श्रीआईआदिपुरुष

राजश्री गणोबा नाईक कोलटकर

गोसावी यांसिः—

सेवक जगजीवन परशराम नमस्कार उपरी सुा इहिदे आरबैन मया अलफ. तुम्हांकडील पैवजी राजश्री कृष्णाजी नाईक जोशी यांसि रुपये ३००० तीन हजार देविले असेत. देणें. मिति आषा (ढ) वद्य १० दशमी छ २३ माहे राखर हे विनंतिपर.

Jagjivana Pratinidhi requests Ganoba Naik Kolatkar to pay Rs. 3000 to Krishnaji Naik Joshi, a relative of Babuji Naik Baramatikar.

No. 59] श्री श्रा. शु. ७। १६६२
जुलै १९,१७४०

श्रीमंत राजश्री बाळंभटबावा

स्वामीचे शेवेसी.

सेवक रामचद्र गोपाळ, कृतानेक सां नमस्कार. विनंति उपरी येथील क्षेम ता। श्रावण सुध ७ जाणोन स्वकीये कुशल लेखन करावयासी आज्ञा केली पाहिजे. यानंतर राजेश्री नारोबा ना। रत्नपारखी यांचें गाहाण आहे, त्यास त्याकडे ऐवज देणें. त्या

कडील साडेसा हजार रुये घेतले आणि **माहादाजी अनंत गोडबोले** यांजकडे जमा केले आहेत. त्यांचें गाहाण आहे तें द्यावें आणि हिसेब करून घ्यावा. त्यास गाहाण आहे तें **वाईस** आणावें, येथें आणून द्यावें, आणि काजिया वारून द्यावा ऐसें आहे. पेशजी राजश्री **बाबुराव कोनेर** यांचा मार लिहिला होता, त्यास आणखी आपण पत्र पाठविलें परंतु रुा तूर्त हातास येत नाहीं, राजश्री **नानाजी ना जोशी** यास दाहा हजार रुये बोलीप्रों द्यावयास करावे म्हणोन आज्ञा केली होतीत; त्यास तेव्हां ते मान्य करीत नव्हते. हालीं साडेसाहजार रुा **रत्नपारखी** या कडील आले आहेत, त्यास ते द्या म्हणतात. त्यास द्यावे कीं न द्यावे हें लिहावें राजश्री **विसाजीपंत जोग** यांची हुंडी पेशजी आठ हजार रुायाची **नागपूराहून** आली होती त्यास दोन हजार रुा **फुणीयासी** देविलेत. बाकी साहजार त्या हुंडीपैकीं देणें राहिले. व हालीं हुंडी सात हजारांची आली ती बजिनस व पत्रें पाठविलीं आहेत, एकून तेरा हजार रुा त्यास द्यावे लागतात, ते **फुणियांस** घेणार, येथें घेत नाहींत, बहुतप्रकारें त्यांस सांगत होतों, परंतु न आइकत. **नारो विष्णू** कडे संततीस रुपये येणें. तें खत पाठविलेंत, त्यास त्यापासून मुदल रुपये घेऊन खत दिल्हें. आम्ही यावें, त्यास **दामले** या कडे कामकाज आहे, त्याचा जिमा लागावा लागतो. या करितां तटोन राहिलों आहों. त्याजकडील रुायाचा जिमा लाऊन येतों. **विसाजीपंत जोग** म्हणतात कीं, रुा राहिले, याचें व्याज रुाप्रो घेऊं. तरी सत्वर रुा त्यांचे **फुणियास** दिलीयानें उत्तम आहे. सकलद ४ व चोळयास लुगडें १ ऐसें पाठविलें आहे. दोतीरोजा कोणी माणस पाठवावा म्हणजे येतों. बहुत काय लिहिणें हें विनंति. राजश्री **कृष्णाजी वामन** खरे येथें आहेत रुायाचा तगादा करीत आहों. परंतु येव्हां रुा येतां दिसत नाहीं **कासिबा ना बरडे** याचा भाऊ येथें आला होता, त्यास भाद्रपद मासीं वारून देतों म्हणून करार केला आहे. **बापूभट पैठणकराकडे** रुा येणें, त्यास ही तगादा करतों; परंतु रुा येईल तेव्हां खरें. विदित जालें पा हे विनंति.

रुये = रुपये

Ramchandra Gopal Karkare writes from Wai to Balambhat an account of the money realised from and paid to, debtors & crediters of fame, such as Naroba Naik Ratnaparkhi, Mahadaji Anant Godbole, Baburao Koner, Nanaji Naik Joshi, Visaji Ballal Jog of Nagpur, Naro Vishnu, Krishnaji Waman Khare, Mahadeo Naik Damle Kasiba Naik Barade, and Bapubhat Paithankar.

No. 60]

८ जावल इहिदे आर्बैन
शु १०।५।१६६२
जुलै २२,१७४०

+
श्री रामचंद्र

राजश्री **बाळंभट वैद्य** गोसावी यासि.

सेवक **चिमणाजी नारायण** सचीव, नमस्कार सुा इहिदे आर्बैन मया अलफ. देणें रद कर्ज गुा **विश्वनाथ जोशी** माा **यादव गिरमाजी** ताा राजश्री **त्र्यंबकराव माणकेश्वर** यांस तुम्हांकडून रुपये ९९० नवसेंनवद देविले असेत, तरी देणें. मिती श्रावण शुध दशमी छ ८ जमादिलोवल सुा इहिदे आर्बैन मया अलफ.

× ×
लेखना
वधि

स.मा।सिमुद्रा चतुर्दल दुहेरी

Chimnaji Narayan Sachiv asks Balambhat Vaidya to pay Rs. 990 to Vishwanath Joshi in payment of debt of Tryambakrao Manakeshwar who paid the money through Yadav Girmaji.

No. 61]

२९ जावल
भाद्रपद शु ।१।१६६२
आगष्ट १२, १७४०

६ सिलक जामदारखाना दिा राा **विस्वनाथभट** सुा इहिदे.
जमाई सणगे.

१ छ २९ जावल सरकार जामदारखानापैकीं बाा **माधव राऊ** सणगे २
वजा तिवट १ बाकी सेला खसखसी

१ **गोविंद सामराज** छ ६ जावल भाद्रपद सु ६ तिवट

१ **आनंदराव दिा सोमवंसी** भा. सु ७ तिवट

१ जामदारखाना **हुजूर** पैकीं पासोडी पैठणी जरी मिा भाद्रपद सु १

२ छ १० जाखर **कडू दिा सोमवंसी**
१ खसखसी १ तिवट हिरवे.

६ २

१०१ तेरीज

१०७

१ तलीबाा राजश्री **सचीवपंत** पातळ सुसी १
त्याली २ पैकीं सिलीं (क) १ बाकी १

१ तली = तोरडी (लहान मुलाची)

२ छ ६ रजब मोंईन सरकार पैकीं

१ ताडपत्री पासोडी १ तिवट हिरवें

२

० बालाफुरी तिवट साड्या ३ दामले फिरोन दिली.

६ छ ८ रजब दसरा

४ आपाजी सोमवंसी

२ तिवटें

२ सेले खसखसी

४

२ **महादाजी कमलाकर** तिवटें बालाफुरी

६

४ छ १० रजब दि **पंतसचीव** पैकीं

२ तिवटें कुसंबी १ पासोडी पौठाणी १ ताडपत्री पासोडी

४

३॥ छ १६ रजब

२॥ गु॥ **अंतोबा ना॥ भिडे**

१ दोरवा १ तिवट कुसंबी ॥ मशरूकामभावी

२॥

१ **सिवाजी नारायण** धोत्रजोडा १ कि ३॥

३॥

२ छ रजब मोंईन सरकार राजश्री **स्वामीकडील**

१ तिवट कुसुंबी १ सेला खसखसी

२

२ छ २८ रजब गु॥ **गणेशपंत दामले** आ॥ वद १४ तिवटें कुसंबी

१२७॥

This is a list of articles received by Vishwanathbhat from important persons. It contains those which are inexplieable and known to few persons

No 62] श्री भाद्रपद शु ४

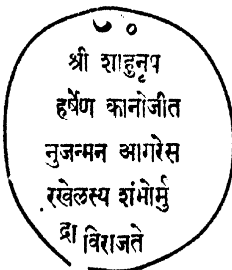
पुष्पदलसम एकेरी शिक्का १६६२

आगष्ट १५ १७४० शुक्रवार

श्रीमंत महाराज राजश्री **छत्रपति**

स्वामीचे सेवेसी.

सेवक **संभाजी आंगरे**, सरखेल, सेवेसी. विज्ञापना येथील कुशल ता॥ भाद्रपद सुध चतुर्थी भृगुवार पावेतों स्वामीचे कृपावलोकनें करून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विनंति. **महाराजांनीं** आज्ञापत्र पाठविलें, तें प्रविष्ट होऊन मस्तकीं वंदून सनाथ जालों. रा। **विसाजीराम** स्वामीचे सेवेसी पाठविले आहेत. सेवकाचे हातें अर्ज करितील तो आईकोन रा। **मानाजी आंगरे** यासी हुजूर आणावें, म्हणजे सेवक महाराजांचे पायाजवळीं जलदीनें येतों. सेवकाचा महाराजांचे पायाजवळीं कायेवागमनसा दुसरा अर्थ नाहीं. स्वामीची सेवा करून कृपेस पात्र व्हावे हाच सेवकाचा निश्चय आहे. दुसरा विचार नाहीं. **मानाजी आंगरे** यासी महाराजांनीं हुजरे पाठवून आणिलें. घाट चढले यैसी खबर सेवकास **विसाजीराम** यांणीं लेहून पाठविली, म्हणजे सेवक तेंचक्षणीं महाराजांचे पायाजवळीं येतों. सेवक येईल, न ये हा अर्थ स्वामीचे चितांत येक प्रकारें[1] येईल, तरी **विसाजीराम** यासी महाराजांनीं ठेवून घ्यावें. सेवक खाइनखाई येतों. विसाजीराम विनंति सेवकाची करितील. सेवकाचीं वचनें आईकोन उर्जीत करणार स्वामी आजि आहेत, सेवेसी विदित जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

१ खात्रीनें.

No. 63]

छ १५ जाखर
भाद्र. व. ११।१६६२
आगष्ट २७, १७४०

१ श्री

नकल बा। बार

राजश्री खंडो आपाजी सुभेदार
प्रां। सुपें बारामती गोसावी.

अखंडितलक्ष्मी आलंकृत राजमान्य.

रा। आपाजी सोमवंशी सरलस्कर दंडवत. सु॥ इहिदे आर्बैन मया आलफ मौजे मेडत् कर्यात बारामती हा गांव पेसजीच्या मुकासियाकडून दूर करून हाली सालमारी दरोबस्त राजश्री बालंभट व विस्वनाथभट वैद्य यांजकडे मुकासा दिल्हा आसे, तरी मौजे मजकुरास ताकीद करून कुलबाब वसूल दरोबस्त साल दरसाल मारनिलेकडे सुरलीत देणें. नूतन पत्राचा आक्षेप न करणें. जाणीजे. छ. १५ जमादिलाखर बहुत काये लिहिणे. १ बमोजिब– बरहुकूम

Appaji Somavansi writes to Khando Appaji Subhedar to arrange to pay to Vaidya brothers the Mokasa Amal of Medat, Taluka Baramati.

No. 64]

२७ जाखर इहिदे आर्बैन
भाद्र. व. १३।१६६२
सपटंबर ८९॥१७४०
नकल

श्री

वेदशास्त्र संपन्न राजश्री बाळंभट व विश्वनाथभट बिन रघुनाथभट, उपनाम वैद्य गोत्र गार्ग्य सूत्र आश्वलायन–

गोसावी यांसी–

सेवक चिमणाजी नारायेण सचीव नमस्कार. सुमा इहिदे आर्बैन मया आलफ. तुम्ही हुजूर येऊन विदित केलें कीं, मौजे महुरी बुदरुक ता। गुंजणमावळ

टीपः– मौजे महुरी सं. भोरच्या इनामाची वैद्य बंधूच्या नांवची ही सनद चिमणाजी नारायण सचिवांनीं दिलेली आहे. यांतील मजकुरावरून वैद्य बंधूंचे वडील बंधू भास्करभट यास पूर्वी सनद दिली होती ती पाहूनच ही दिलेली आहे व ही सनद हुजुरचे म्हणजे छत्रपतींचे हुकुमानें दिलेली आहे, म्हणून हें इनाम कदिम आहे. असें दिसून येतें. अशाच मजकुराचीं मोकदम व नामजाद कारकून, वर्तमान व भावी यांच्या नांवचीं ताकीदपत्रें दफतरांत आहेत.

हा गांव स्वराज्य व मोगलाई, हालीपटी, पेस्तर पटी, खेरीज हकदार व इनामदार करून तीर्थस्वरूप राजश्री **भास्करभट वैद्य** याजकडे इनाम दिल्हा आहे, त्यास ते मृत्य पावले, त्यांचे धाकटे बंधू आपण आहों तरी पूर्वीचीं पत्रें त्यांच्या नांवाचीं आहेत तीं मनास आणून नवीन पत्रें करून देवावीं, म्हणोन विदित केलें. त्यास तुम्हीही या राज्यांत श्रमसाहास करून येकनिष्ठतेनें शेवा करितात, तुमचे चालवणें आगत्य जाणोन मौजे मजकूरचा स्वराज्य व मोगलाई व हालीपटी व पेस्तरपटी खेरीज हकदार व इनामदार करून कुलबाब, कुलकानु, इनाम तिजाई सुद्धां मोकासा इनाम दिल्हा असे, तरी तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें अनभवून सुखरूप राहणें. छ २७ जाखर पा हुजूर मोर्तब असे.

An inam sanad of Mahuri budruk granted to Vaidya brothers as ordered by Shahu Chhatrapati, by Pant Sachiv

No. 65]

२७ जमाखर

नकल श्री

भाद्र. ब. १३।१६६२

सपटंबर ८, १७४०

राजश्री **गोविंद शामराज नामजाद**[1] व कारकून[2]

वर्तमानभावी प्रांत **मावळे** गोसावी यासि.

छ अखंडितलक्ष्मी अलंकृत राजमान्य सेवक **चिमणाजी नारायण सचीव,** नमस्कार सुा इहिदे अर्बैन मया आलफ. राजश्री **बाळंभट व विश्वनाथभट बिन** रघुनाथभट, उपनाम **वेद्य,** गोत्र गार्ग्य, सूत्र आश्वलायन, यांनीं हुजूर विदित केलें कीं, मौजे **मोहरी** बुा ता गुंजणमावळ हा गांव तुम्हास कुलबाब, कुलकानु इनाम या सरकारांतून आपले वडील बंधु ती रा **भास्करभट वैद्य** होते, त्यास दिल्हा आहे, त्यांच्या नांवाचीं पत्रें आहेत, तीं मनास आणून ते मृत्य पावले, त्यांचे आम्ही धाकटे बंधू आहों. कृपा करून तो गांव पूर्ववत् प्रो आमच्या नांवें इनाम करार करून देऊन नवीन पत्रें भोगवट्यास करून दिल्हीं पाहिजेत, म्हणोन कळाविलें, त्यावरून मनास आणितां, उभयतांही या राज्यांत श्रमसाहास करून निष्ठेनें सेवा करितात, यांचे चालविणें आगत्य जाणोन मौजे मजकूर हा गांव पूर्ववत् प्रो स्वराज्य व मोगलाई दुतर्फा कुळबाब कुलकानू हालीपटी व पेस्तरपटी इनामतिजाई सुधां,

[1] अधिकारी [2] लेखक

खेरीज हकदार व इनामदार करून, मोकासा इनाम दिल्हा आसे, तरी तुम्ही मौजे मारास ताकीद करून यांस व यांच्या पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें यांजकडे इनाम चालवणें. या पत्राची नकल करून घेऊन हें पत्र भोगवट्यास त्यांस परतोन देणें; जाणीजे. छ २७ जमादिलाखर पा। हुजूर मोर्तब असे.

This is an order by Chimnaji Narayan Sachiv to his officer Govind Samraj & present and future clerks to continue the inam of Mohori to Vaidya brothers. It was also enjoyed by their elder brother, Bhaskarbhat, by the order of Shahu Chhatrapati. A similar order is issued to Deshmukh & Deshpande of Prant Maval in another order wich is not printed being of the same contents.

No. 66]

श्री

२७ जाखर
भाद्र. व. १३।१६६२
सपटेंबर ८।१७४०

राजश्री **गोविंद शामराज** नामजाद व कारकून, वर्तमान
व भावी प्रां **मावळे** गोसावी यांसी.

छ आखंडितलक्ष्मी आलंकृत राजमान्य शेवक **चिमणाजी नारायण सचीव** नमस्कार. सुा इहिदे आर्बैन मया व आलफ. राजश्री **बाळंभट** व **विश्वनाथभट** बिं **रघुनाथभट** उपनाम वैद्य गोत्र गार्ग्य सूत्र आश्वलायन यांणीं हुजूर **सातारियाचे** मुकामीं वर्तमान विदित केलें कीं मौजे **जांबली** ता। **गुंजणमावळ** हा गांव इनाम आपले वडील बंधु तीर्थस्वरूप राजश्री **भास्कर वैद्य** होते, त्यांस कुलबाब दिल्हा आहे, येविसीं राजश्री .... पंत वैकुंठवासी यांचीं पत्रें त्यांच्या नांवचीं आहेत. त्यांस देव आज्ञा जाली. त्यांचे धाकटे बंधु आपण आहों; तरी मौजे मार पूर्ववतप्रमाणें आम्हांकडे इनाम करार करून भोगवठ्यास पत्रें दिल्हीं पाहिजेत, म्हणून विदित केलें, त्यावरून मनास आणितां, उभयतांही या राज्यांत श्रमसाहस करून येकनिष्टेनें शेवा कारतात, यांचें चालवणें आगत्य जाणोन मौजे मजकुरीं पेशजीप्रों कुलबाब कुलकानू देखील हालीपटी, पेस्तरपटी, खेरीज हकदार व इनामदार करून, हें पत्र तुम्हांस सादर केलें असे. तरी तुम्ही मौजे मजकुरास ताकीद करून बाळंभट व विश्वनाथभट यांजकडे व यांच्या पुत्रपौत्रादिवंशपरंपरेनें चालविणें. प्रति-

वर्षी नूतन पत्राचा आक्षेप न करणें. या पत्राची प्रत लिहून घेऊन असल पत्र भोगवटियास याजवळ परतोन देणें जाणिजे छ २७ जमादिलाखर पा। हुजूर.

This is an order by Chimnaji Narayan Sachiv to his officers Govind Samraj and present and future clerks of Prant Maval informing that the Vaidya brotheas were given an inam, the village of Jambli by Raja Shahu. There is also another letter issued by Pant Shchiv of the same contenta fo Deshmukh & Deshpande of Prant Maval.

No. 67]

इहिदे आर्बैन
श्री
छ. २७ जाखर
भाद्रपद व. १३।१६६२
सपटंबर ८, १७४०

वेदशास्त्र संपन्न राजश्री बाळंभट व
विश्वनाथ भट बिन रघुनाथ भट, उप
नाम वैद्य, गोत्र गारग्य, सूत्र आश्वलान,
गोसावी यासि.

सेवक चिमणाजी नारायेण सचीव, नमस्कार. सु॥ इहिदे आर्बैन मया व आलफ. तुम्ही हुजूर येऊन विदित केलें कीं, मौजे जांबली ता। गुंजणमावळ हा गांव कुलबाब, कुलकानू, स्वराज्य व मोंगलाई, हलीपटी व पेस्तरपटी, खेरीज हकदार व इनामदार करून तीर्थस्वरुप राजश्री भास्करभट वैद्य यांजकडे इनाम दिल्हा आहे, त्यास ते मृत्यु पावले, व त्यांचे धाकटे बंधु आपण आहों; तरी पूर्वीचीं पत्रें त्यांच्या नांवचीं आहेत, तीं मनास आणून नवीं पत्रें करून देवावीं म्हणून विदित केलें, त्यास तुम्हीही या राज्यांत श्रमसाहास करून एकनिष्टेनें सेवाकरितां तुमचें चालवणें आगत्य जाणोन मौजे मजकूरचा स्वराज्य व मोगलाई व हालीपटी व पेस्तरपटी खेरीज हकदार व इनामदार करून कुलबाब, कुलकानू तुम्हांस इ(ना)म दिल्हा असे. येविशई आलाहिदा पत्रें सादर केलीं आसतीं तरीं मौजे मजकूरचा इनाम तुम्ही व तुमच्या पुत्रपौत्रा वंशपरंपरेनें आनभऊन सुखरूप राहणें छ २७ आखर पा। हुजूर.

सुरु सुद बार

An inam Sanad of village Jambali in Bhor State granted by Chimanaji Narayan to Vaidya brothers, as ordered by Shahu Chhatrapati like the one granted to their elder brother Bhaskar Bhat. on 7-9-1933.

No. 71] श्री आश्विन व. ८।१६६२
आक्टोबर ४, १७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री **गोपाळपंत लघाटे** स्वामींचे सेवेसी.

पोष्य **केसो कृष्ण सेंबेकर** कृतानेक सां नमस्कार. विनंती उपरी येथील वर्तमान ता। आश्विन वद्य ८ आष्ठमी मु॥ **लस्कर**. लस्करचें कामकाज येकादों रोजा होईल. यानंतरी स्वामीस राजश्री **विस्वनाथ भट** वैद्य याजकरितां विनंति केली आहे. त्या प्रो कार्तिक अखेर रुपे ३००० तीन हजार **पुणियांत** देणें. जे विनंति करणें ती केलीच आहे, त्याप्रा देणें. मिति आश्विन वद्य ८ हे विनंति.

Keso Krishna Shembekar writes to Gopal Pant Laghate to pay Rs. 3000 to Vishwanathbhat at Poona towards the end of Kartik.

No. 72] आश्विन वद्य ९ शके १६६२
आक्टो. ३, १७४०
वैशाख १६६३
एप्रिल १७४१

खासगत रा॥ **बाळंभट** सु॥ इहिदे
विश्वनाथभट वैद्य
इा आा साल ता॥ अखेर **तोरापा ना॥**
अनगळ कर्ज
खर्च रुपये
३००० अश्विन माहे.
 ३००० वद्य ९
 १६७५ उमदी पै॥
 १२५० कारजकर सखाराम पै॥
 १७६ रामाजी ना॥ पुरंधरे पै॥
 ३०००
 ० लंग
 ३०००
२००० कार्तिक मास
 २००० गु॥ **कृष्णाजी ना॥ जोसी** मि मार्गसीर्ष सुध १
 ० लंग
 २०००

No. 69] श्री पा भाद्रपद वद्य २, १६६२
सपटंबर १५।१७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री **बाळंभट बावा वैद्य**
व राजश्री **विश्वनाथभट बावा वैद्य** स्वामींचे सेवेसी.

पो **गोविंद सामराज** व **रामचंद्र सामराज** कृतानेक विनंति. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखन करावयासी आज्ञा केली पाहिजे. विशेष आपण पत्र पा तें **भोर**च्या मुक्कामीं पावलें. त्यावरून राजश्री **रामचंद्र यादव** पा आहेत. आम्हांस तिसा पर्यंत गरज आहे. यांत स्वामी जेथवर यैवज देवितील तो द्यावा यैवज चिटीनें उत्तरोन. पावती ज्यास देवऊ, त्याकडील ये,ते गोष्टी केली पाहिजे. खत त्याप्रा पाठऊन देऊन. येकोतरीयाची मिती प्रों खत पाठवून देऊं. **पुणियांत** कोणाकडे ते चिटी पाठवून यैवज उत्तरे तो अर्थ केला पाहिजे. महार प्रजिन्यास्तव राहिले. महार दोघे रवाना करितों. तेथें आमचे प्रहस्त पुणियांत तटले आहेत, या (स) सत्वर करारी करून उत्तर चिटी आजच पाठाविली पाहिजे, कृपा असो दिली पाहिजे, हे विनंति.

Govind Samraj writes to Vaidya btothers that money to the Amount of 30 thousands is required and may be arranged to pay the amount in Poona to om clerk. The conveyance deed will be sent afterwards.

No 70] श्री अश्विन वद्य ७।१६६२
नकल आक्टोबर १।७।१७४०

अज्ञापत्र समस्त सेना धुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजश्री **आपाजी सोमवंसी सरलस्कर** ता मोकदमांनी मौजे **ब्रऱ्हानपुर प्रा** सुपे बारामती सुहूरसन इहिदे आर्बैन मया व अलफ. मौजे मजकूर पेशजीचे मुकासी[1] दूर करून हलीं सालमजकुरीं राजश्री **विश्वनाथभट वैद्य** याजकडे मुकासा दिल्हा आहे तरी तुम्हीं यासी रुजू होऊन मुकासबाब देखील निमचौथाई व सुभा मार दरोबस्त ऐवज मारनिलेकडे पावता करणें जाणिजे, छ २० रजब मोर्तबसुद

Appaji Somawanshi orders the Makadam of Barhanpur of Pargana Supe Baramati to pay Vishwanath Bhat Vaidya the Mokasa, Nim chouthai and Subha amals henceforth.

---

१ इनामदार

No. 71] श्री आश्विन व. ८।१६६२
आक्टोबर ४, १७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री **गोपाळपंत लघाटे** स्वामींचे सेवेसी.

पोष्य **केसो कृष्ण सेंबेकर** कृतानेक सां नमस्कार. विनंती उपरी येथील वर्तमान ता। आश्विन वद्य ८ आष्ठमी मु॥ **लस्कर**. लस्करचें कामकाज येकादों रोजा होईल. यानंतरी स्वामीस राजश्री **विस्वनाथ भट** वैद्य याजकरितां विनंति केली आहे. त्या प्रो कार्तिक अखेर रुपे ३००० तीन हजार **पुणियांत** देणें. जे विनंति करणें ती केलीच आहे, त्याप्रा देणें. मिति आश्विन वद्य ८ हे विनंति.

Keso Krishna Shembekar writes to Gopal Pant Laghate to pay Rs. 3000 to Vishwanathbhat at Poona towards the end of Kartik.

No. 72] आश्विन वद्य ९ शके १६६२
आक्टो. ३, १७४०
वैशाख १६६३
एप्रिल १७४१

खासगत रा॥ **बाळंभट** सु॥ इहिदे
विश्वनाथभट वैद्य
इा आा साल ता॥ अखेर **तोरापा ना॥**
अनगळ कर्ज
खर्च रुपये
३००० अश्वीन माहे.
 ३००० वद्य ९
 १६७५ उमदी पै॥
 १२५० कारजकर सखाराम पै॥
 १७६ रामाजी ना॥ पुरंधरे पै॥
 ३०००
 ० लंग
 ३०००
२००० कार्तिक मास
 २००० गु॥ **कृष्णाजी ना॥** जोसी मि॥ मार्गसीर्ष सुध १
 ० लंग
 २०००

१०००० फाल्गून मास.

३००० सुध १ गुा गणोबा नाा चिठी नांवें संकरापा नाा अनगळ

७००० वद्य ७ चिठी संकरापा नाा अनगळ

१००००

३००० वैशाख मास सुध १४

१५०० पाठक

६२५ संकरापा अनगळ

८७५ त्रिविक्रम सेट

३०००

Private account of Vaidya brothers with money lenders i. e. capitalists of that time, whose names often occur in correspondence and accounts

---

No. 73] श्री का. शु. २ ।१६६२ आक्टो. ११।१७४०

रा. कृष्णाजीपंत साठे

जमा	रुपे	खर्च	रुपे
३०० कार्तिक शु. २ बापूभट माटे		७४६२॥ जनार्दन तुकदेव मार्गसीर ४	
१०० अटींचे		४००० आरकट	
२०० अरकट		३३६२॥ फुलचरी	
३००		७४६२॥	
३०० सदाशिवभट ढवळीकर कार्तिक शु. १३ आरकट		२००० माहादेव ना दामले आटींचे मार्गसीर शु. १४	
४००० परभू गुजर आरकट		२३० नारो सिवदेव मार्गसीर वद्य २ आरकट	
५०० कार्तिक वद्य ११		४८०॥ सेटी वलका मार्गसर वद ५	
१५०० मार्गसीर शु. ११		२४० आरकट	
२००० मार्गसीर वद ५		२४०॥ फुलचरी	
४०००		४८०॥	
३०० मोरो नारायण मार्गसीर			

वद १३ आरकट

२९६ बालाजी धोंडदेव खांडेकर

१७५७७

७१५॥। सिन्नापा ना। भुरे आटींचे
मार्गसीर वद ६

१५९२। माहादेव ना। दामले दि
राजु कारजकर मि। मार्गसीर
वद ६

५९२। फुलचरी
१००० आरकट

१५९५।

खर्च रुये

१२००० माहादाजी गोविंद गु।
रास्ते मि।

१००० नाइकजी भोइटे
कार्तिक वद १०

१३०००

Krishnajipant Sathe received nearly Rs. 17000 from moneyed men and paid Rs. 13000 to Raste and Bhoite.

No. 74] श्री कार्तिक शु। ११।१६६२
आक्टोबर २०।१७४

राजश्रियाविराजित राजमान्य **राजश्री विश्वनाथभट वैद्य** स्वामीचे सेवेशी.

पोष्य **पुंडलिक नाईक रास्ते** कृतानेक साष्टांग नमस्कार. विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे. विशेष आपण **परभुणे** याची चिठी आम्हावर केली रुपये १०००० दहाहजार आरकटी देणें. त्याजवरून त्यांणीं रविवारीं दोनप्रहरीं चिटी आणून दाखविली. त्यास सांगितलें जे, साईकालीं तुह्मी येणें अैवजाचा करार करून सांगू. त्यांणी साईकालीं यावें, ते ढाले नाहींत ह्मणोन दुसरे दिवसीं त्यांजकडे माणूस पाठविले. त्यास ते बोलिले, आमचा अैवज यावयाचा होता तो आला, आतां आम्हांस गरज नाहीं. आमचें कार्य जाहालें. पेसजी आपलें पत्र आलें होतें कीं, राजश्री **कृष्णाजी हरी साठे** यांजकडे अैवज देणें; व राजश्री

रामचंद्र पंत यांनींही सांगितलें होतें कीं, त्याजकडेच देणें; त्याजवरून राजश्री कृष्णाजी हरी साठे यांचे दुकानीं रुपये १०००० दाहा हजार आरकटी सराफी तोडे देऊन तुमचे जमा करविले. कार्तिक सुध ११ एकादशीचे मितीनें जमा केलें. वरकड कोराटीचा मजकूर लिहिला होता, त्यास चिरंजीव राजश्री बाळासही सांगितलें अहे. आम्ही लष्करास जाऊं. प्रसंगानसार घडोन येईल. करून घेऊ वरकड वर्तमान जबानी सखोजी माने सांगता कळो येईल, बहुत काय लिहिणें, लोभ असो दीजे हे विनंती.

Pundalik Naik Raste writes to Vishwanathbhat that he paid Rs. 10 thousands to Krishnaji Hari Sathe as Prabhune did not turn up to reeeive the same to whom you asked to pay.

No. 75] श्री साबान १५
कार्तिक वद्य ३।१६६२
आक्टोबर २६, १७४०

यादी सणगें नि॥ संभाजी आंगरे
गु॥ घोंड ठाकूर छ १५ शाबान कार्तिक
सुध २ सुमा इहिदे आर्बैन मया आलफ सणगें सुमार

१ तागा सकलादी लाल

१६ इलाचे दर ७॥ प्रो हिरवा पिवळा

× × × × ×

१ घासी[1] चौकडी हिरवा ११

१ कद आसमानी ११

१ दोरवा ६

४ मशारू

१ काळा १५

३ लाल २०

४

१ सकलाद पेशमावी[2] काली

२५

० सकलाद पश सुलतानी
१ पेसजी पैका ता॥ नारंजी[३]

२६

ता॥ केसोबानाा मि कार्तिक वद १०

५२॥ इलाचे[४] ७ दर ७॥
११ कद आसमानी १
८ मशरू लाल १
११ धासी चौकडीदार

८२॥ १

१०

० हरी बलाळ दामले
इलाचा ०
७ मोरो बलाळ दामले
दि॥ राणोजी मते
इलाचा १
५ दोरवा नि॥ गोविंद बाबाजी दि॥
कुवरजी सिर्के प्रा॥ रु॥ ५

९४॥ १२

चकला

१२ किता दोरवा सफेत १ किंमत
खासा कुवरजी सिर्के हस्ते
गोविंद बाबाजी मार्गसीर्ष
वद्य १३

१३

तागे खर्च

९० मलाषा तारळेकर
तागा बनारजी १
७२॥ मलापा तारळेकर
तागा तांबडा सुलतानी पौष शु. ९
कि॥ रु. ९० पैकी वजा पौ येक
घेतली किंमत रु॥ १७॥ बाकी

८० माहाद सेट तारळेकर
तागा काळा १ येकून पो शुध ७

३८

३

श्री २

खर्च सणगें

ता॥ येसवंतराव पोतनीस हस्ते
शिवाजी रघुनाथ माघ सुध ४
मशरू काळा आख १५

नि॥ अंताजी विस्वनाथ घाणेकर
माल दई माघ सुध ६।१ येकून किमत

इलाचे[४] महमुधा ३ दर ७॥ रु. प्रा

४

बाकी सिलक सणगें ५ माघ सुध ६

ता।

२ मशरू

३ चकले[५]:–१ महमदी १ थोर १ ला (हान)

५

This is a list of clothes bought and distributed on behalf of Sambhaji Angre. This contains many names of clothes unknown at present.

१ कापडाचा प्रकार २ रेशमी ३ नारिंगी ४ गर्भ रेशमी ५ गर्भ सुती कापड.

No 76] श्रीशंकर १९ शाबान
कार्तिक वद्य ७।१६६२
आक्टो. ३०।१७४०

राजश्री राणोजी भोसले गोसावी यांसी

दा सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री बालंभट व विश्वनाथभट वैद्य आसिर्वाद. विनंति उपरी येथील क्षेम जाणून स्वकीये कुशल लेखन करीत गेले पाहिजे. राजश्री रघुजी भोसले सेनासाहेब–सुभा यांणीं तुमचा मामला वराड प्रांतीचा केला आहे. त्यापैकीं बाकीचे रुपये २५००० पंचवीस हजार आम्हांकडून त्यांणीं तुम्हांस देविले आहेत, हे येणेंप्रमाणें देऊं. बी॥ ता॥ माघ मास अखेर १२५०० हप्ता, जेष्ट मास अखेर हप्ता १२५००, येकूण पंचवीस हजार. सदरहू मुदती प्रों ज्यास देवाल त्यास देऊं, अंतर होणार नाहीं. छ १२ शाबान सुहूर सन इहिदे अर्बैन मया अलफ शके १६६२ रौद्रनाम संवत्सरे. कार्तिक वद सप्तमी बहुत काये लिहीणें. हे आशिर्वाद.

Vishvanathbhat agrees to pay to Ranoji Bhosale Rs. 25000 on behalf of Raghuji Bhosale as the remaining revenue of Berar Prant which belonged to him.

No. 77] श्री का. व. ७।११६२
आक्टो. ३०।१७४०

वेदमूर्ति राजेश्री बालभट व राजेश्री विश्वनाथभट वैद्य
स्वामी गोसावी

विद्यार्थी रत्नाकर विठ्ठल नमस्कार. विनंति सुा इहिदे आर्बैन मया व अलफ राजेश्री राणोजी बावा भोसले याचा मामला तुह्मी व आह्मीं मिळोन गाहाण घेतला. यासी खर्चास रुा १२००० बारा हजार द्यावे. पेस्तर मामला जो करील तो त्याकडून पैका मुद्दल व व्याज उगवेल ते तुह्मी व आह्मीं पैका बाा द्यावा. यैवज उगवेल तोही बराबरी निमानिम घ्यावा याप्राा सरकत केली असे. सदरहू प्राा तुह्मी व आह्मी चालावें हें लिहिलें खत सही. मामला गहाण घेऊन मामालियाची सरसनद आह्मांपासीं असे. बहुत काय लिा हे विनंति. सदरहू तुह्मी सरकतनामा लिहिलात त्या प्रमाणें कबूल असो हे सही.

Ratnakar Vithal contracts to execute the mortgage of Ranoji Bhosle's territories in partnership.

No. 78] श्री २९ साबान
तालिक कार्तिक वद्य ७।११६२
आक्टो ३०, १७४०

राजेश्री धोंडो कमाविसदार दिा रा
बालभट गोसावी यांसी

दा अखंडितलक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री आपाजी सोमवंसी सरलस्कर दंडवत सुा इहिदे आर्बैन मया आलफ मौजे मेडद पा सुपे हा गांव पेशजी राजश्री बालंभट वैद्याकडे दिल्हा होता, तो अलीकडे दूर करून त्याचा मोबदला येथें वैद्यास गाव दिला असतां, तुह्मी मौजे माारास तगादा करिता ह्मणोन विदित जालें, तरी ही गोष्ट कार्याची नाहीं. मौजे मजकुरची सनदपत्र पाहिलें दिल्हें असेल तें रद असे. तुह्मी याजवरी तेथें तालुका[1] न करणें. तो गांव सुभा ठेविला असे. मौजे मजकुराचा वसूल सुभा[2] राजश्री खंडो आपाजी सुभेदार घेतील. जाणिजे छ १० साबान बहुत काये लिहींगे.

Appaji Somavanshi Sarlaskar writes to Dhondo Anant Jog of Balambhat Vaidya that the Sanad of Medad granted to Balambhat is cancelled and a Sanad of other village is given instead. So he should not press the villagers of Medad to pay him the revenue which Khando Appaji Subhedar is authorised to receive.

---

१ संबंध २ कमाविस.

No 79]

+
श्री रामचंद्र

कार्तिक वद्य ७।१६६२
आक्टो. ३०, १७४०

राजश्री **बाळंभट वैद्य** व **विश्वनाथभट वैद्य** गोसावी यासि

सेवक चिमणाजी नारायेण सचीव, नमस्कार सुा इहिदे अर्बैन मया अलफ. देणें. पोत्याकडे दरमाहे श्रावण मास पैकीं रुपये २००० दोन हजार देविले असेत, मारफात **केसोजी** जामदार, देणें. छ १९ साबान

× × समाप्ति मुद्रा
लेखना चतुर्दल
वधि

Chimnaji Narayan Sachiv asks Vaidya brothers to pay Rs. 2000 to Kesoji Jamadar out of the instalment of Shravan from the revenue collection of Beed.

No 80]

श्री

मार्गसीर्ष १६६२
नोव्हें. १७४०

राजश्री **स्वामीच्या सरकारांतून येसवंतराव पोतनिविस**
येणें रु (प) ये.

७३० बा। लोक **संभाजी आंगरे** चिटी रघुनाथभट पटवर्धन
७५ मोहरा अकबरी ५ दर १५

८०५
२०० घर बांधावयासी देविले छ रमजान मार्गसीर्ष मास सन इहिदे अर्बैन मया व आऌफ.

१८० यैन
२० वजा दस्तुरी

२००

१००५

जमे

२७५ पौ शुध ३ पोता पैकीं जमे,
७५ मोहरा ५ पैकीं,
१८० घराबद्दल रुपये २००, वजा दस्तुरी रु. २० बाकी.

२५५
२० दस्तुरी सा। २०० पैकीं

२७५

७३० चिटी नि॥ रघोजी भोसले सु॥ इसने छ २१ रावल.
१००५
बाकी

Money to be received by Yeshwantrao Potnis who paid money for different purposes on behalf of Chhatrapati, is given in this letter. Raghunatbhat Patwardhan alias Zimpre was a man of importance at the court of Raghuji Bhosale.

No. 81] श्री मार्गशीर्ष शुद्ध ४।१६६२ मंगळवार
नोव्हेंबर ११।१७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

बाळंभट व विश्वनाथभट वैद्य स्वामी गोसावी यांसी

पो **सिवाराम तुकदेव** व **धोंडो अनंत**, कृतानेक साष्टांग नमस्कार, विनंति उपरी येथील कुशल ता॥ मार्गशीर्ष शुद्ध चतुर्थी भोमवासर जाणून स्वकीये कुशल लेखन करीत गेलें पाहिजे. यानंतर राजश्री **आपाजी सोमवंशी**, सरलस्कर याणीं दोन गांव तुम्हांस मोकासा दिल्हा. त्याच्या सनदा तुम्हीं आम्हांजवळी दिल्ह्या. त्याप्रमाणें सनदा **मौजे बराणपूर पा॥** सुपें व मौजे **मेडद कर्यात** बारामती या गांवास दाखल करून, दिलभरी[1] पाटिलाची करून आमल दाखल झाला. यैसें असतां त्यांणीं रा॥ **खंडोजी आपाजी अमलदार सुपे बारामती** यासी पत्र लिहिलें कीं, **मेडद** दूर केलें आहे व राजश्री धोंडोपंत व गांवास पत्रें दिल्हीं त्यांच्या नकला पाठविल्या आहेत. त्या आपण मन:पूर्वक वाचून पाहाणें व बराणपूर येथील ही सनद मनाईची येणार, यैसें वर्तमान जालें. आम्ही तेथें असतां तुम्हीं आम्हांस पुसिलें कीं, सरलस्कर दोन गांव देतात ते कोणते घ्यावे ? त्यावरून मौजे **देऊळगांव** व मौजे **काराटी** व **मौजे जळगांव** तीन गांव सांगितले. ते तुम्ही त्यांस सांगून सनदा मागावयासी रा॥ **रामचंद्रपंत** पाठविलें. त्यांणीं त्या तिन्ही गांवांस पर्यायें लाऊन **बराणपूर** व **मेडद** करार करून सनदा दिल्ह्या. गांवास सनदा दाखल होऊन दीड दोन महिने होत आले, गांवचे अगत्य लागलें. नवीं मुकासीं, यांचे नि पांचसात नवीं कुळें मेळवून

नांगर धरिले. तुम्हांकडे गांव दोन्ही जाले. कुणबी खुशाल जाले. दोन्ही महालांत तुमचा लौकिक उत्तम जाला कीं, गांव त्याकडे होतांच नवीं कुळें लावून लावणी चांगली जाली. यैसें जालें. ते या लौकिकानें फटकल म्हणो लागले. त्यास तुम्ही राजसंनिध मिनतीनें तुम्हांस त्यांणीं गांव दिल्हे. सर्वस्वें वकिली तुमची, उभारणी तुम्ही केली, आणि त्यांणीं गांव दिल्हे त्यास सिक्कियाची शाई वाळली नाहीं, तवदूर केलें. आम्हांस असें कळतें कीं, तुमची भीड सरलस्करास नाहीं, शोभार्थ गांव दिल्हे आहेत यैसें आम्हांस कळतें, तरी आम्हीं सनदा आपणांजवळी घेतल्या नसत्या. कुणबियांसी दिलभरी केली नसती. नवीं कुळें मेळविलीं नसतीं. तुमचा वइमा गांवकरी यांसी सांगितला नसतां. बरें असो, होणार तें होतें अत:पर तुमची भीड सरलस्कराकडे असिली आणि तुम्हांस इरे असिली तरी जळगांव देवजी खोमणा यांजकडे आहे तो दूर करून मोबदला देऊळगाव घ्यावें.विनंती उपरी जे गांव करार करून घ्याल त्या सनदा मुकासबाब देखील निमचौथाई दरोबस्त मुकासा घेणें. त्या गांवांसी सरलस्कराकडील कमाविसदारानें रोखा न करावा, खंडणी तुम्ही करावी, यैसें सद्रक करून घेणें. मेडद गांवीं कुळभरण तूर्त नाहीं; परंतु गांव चांगला आहे; घोडीं चारणीस ठेवावया जोगा आहे; उंटास ठाण बरें आहे. बराणपूर टाकून काराटी, जलगांव, देऊळगांव यांपैकीं येक गांव अगत्यरूप घेणें. या तीनही गांवांतून दोन गांव दिल्हे तरी बराणपूर मेडद टाकणें. पहिल्यानें निलजेची सनद घेऊन आम्हांकडे पाठविली होती, ते सनद तुम्हांकडे पा आहे; घेणें. इरेनें काम केलें पाहिजे. येथें शर्त आम्हीं केली आहे कीं, बराणपूर मेडद दूर केलें तरी जाजती यैवजाचें गांव वैद्य घेतील; सरलस्कर देतील; यैसें कितेक भाषण तुमच्या भरोसियावरी केलें आहे. नफा तुमचा आहे, लौकिक तुमचा आहे, आगत्य असलें तरी करावें. चित्तांस न ये, तरी न करावें. उत्तर लवकर पाठविणें. बहुत काये लिहिणें, कृपा लोभ असो दीजे हे विनंती.

Shivaram Tukadeo & Dhondo Anant Jog write to Balambhat & Vishwanath Bhat, describing how Appaji Somavanshi has cancelled the sanads of Barahapur & medath, when we secured the new Cultivators to till the soils. If you have any influence you should try to get, in exchange, Jalgaon, Deulgaon or Karahati. Any two of these should be secured

---

१ समाधान, खात्री.

No. 82] श्री छ. ५ रमजान इहिदे आर्बैन
मार्गशीर्ष शु. ६।१६६२
नोवें १४,१७४०

राजश्री बिस्वनाथभट स्वामी गोसावी
यासि.

श्रो॥ मदनासिंग भोसले रामराम तुम्हांकडून रा॥ पंतसचीव यांनीं रुा ३०॥। पावण्ययेकतीस देविल. भरून पावलो. सु॥ इहिदे आर्बेन मया आलफ छ ५ रमजान

Reeeipt of Madansing Bhosle to Vishwanath Bhat Vaidya of Rs. 30-12 paid at the request of Pant Sachiv.

No 83] श्री १४ रमजान
मार्ग. वद्य १, १६६२
नोव्हेंबर २१, १७४०

राजश्री बालंभट व विश्वनाभट वैद्य
गोसावी यासि,

सेवक चिमणाजी नारायेण सचीव, नमस्कार, सु॥इहिदे आर्बैन मया अलफ प्रा॥ बीडचे निशेच यैवजी देणें. सनवाद[1] रदकर्ज गु॥ त्रिकमसेट रुपये २००० दोन हजर देविले असेत. प्रा॥ मजकूरचे मामलेदाराकडून चैत्र मासीच्या हत्पापैकीं पावते करणें छ. १४ माहे रमजान × ×

लेखना चतुर्दल दुहेरी चौकोनी समाप्तिमुद्रा
वधि

Pant Sachiv asks Vaidya brothers to pay Trikam Shet Rs. 2000 in payment of his old debt out of the revenue of Beed Prant.

---

१ सालवार, अनेक वर्षे थकलेले

No. 84]

+

श्री रामोजयति

१५ रमजान
मार्ग. व. २।१६६२
नोव्हेंबर २४,१७४०

मा। मलहारजी कुरणे, कुरण मौजे वेलंग यासि येशवन्तराव माहादेव खासनवीस सुा इहिदे आर्बैन मया आलफ. राजश्री विश्वनाथ भट वैद्य यासि अष्टी कुरण पैकीं गवत सुमार ३००० तीन हजार देविलें आसे. माणसें पा। त्यांस काढूं देणे.

+

छ. १५ रमजान मोर्तब सुद

मोर्तब
सुद

Yashwanatrao Mahadeo Khasnis orders Malharji Kurne of Velang to allow men of Vishwanathbhat to reap grass from the forest of Asti to the extent of 3000 bundles.

No 85]

मार्ग. ।१६६२
डिसेंबर १७४०

श्री करहाटेश्वर

वेदमूर्ती राजमान्य राजश्री बाळंभट वैद्य तथा वेदमूर्ती
विश्वनाथभट वैद्य गोसावी याशी

आश्रित कृष्णंभट काळे कृतानेक नमस्कार. विनंति उपरी वेदमूर्ती सदाशिव भट व रा। रामचंद्रपंत श्रीचे उद्यापनाविशीं पाठविलेत, त्याबरोबर पत्र पाठविलेत तें पावोन बहुत समाधान जाहलें. अनुष्ठान आपण लिखण केल्याप्रमाणें उत्तम यथासांग अंनशांति व दक्षिणा उत्तम जाहाली. इटेचें काम चालीस लाविलें आहे. तेंही ईश्वरी, दयेनें होईल. तुम्ही बहुत उभयतां येक चित्तीं असोन बहुत स्वामींची कृपा संपादून आशिले पाहिजे. तेथें आवघे मित्र तेथें आहेत, हें आपणास विदीतच आहे. यैसें मनीं समजोन बहुत विवेकें वर्तणूक केली पाहिजे. श्री ची दया तुम्हांवरी आहे. म्हणून स्वामींनीं अंगिकार केला, तें यश बहुत प्रकारें संपादिलें पाहिजे. बहुत ल्याहावें तरी वो मुखवचनी सांगतां कळो(न) येईल. लोभ असो दीजे हे आशीर्वाद. सौभाग्यवती वज्रचुडे मंडित गंगाबाईस आशीर्वाद, बहुत तजविजेनें वर्तणूक करीत आशिली पाहिजे, हे आशीर्वाद.

Krishnambhat Kale writes to Vaidya brothers how satisfactorily Sadashivbhat & Ramchandra pant performed the religions ceremoney for the opening of the Lawagan temple, the feeding of bramhins and giving Dakshna to them. He arranged to get unfinished brickwork done. He gave certain hints as to how both should secure the favour of the king Shahu.

श्री

No 86]

मार्गशीर्ष वद्य ९। १६६२
डिसेंबर १, १७४०

हिसेब राजश्री **सदाशीव गोविंद बाळ**

सुा ईहिदे आर्बैन मया आलफ जमा येणें रुपये.

२००० मिती मार्गसीर्ष वद ९ गुा गणोबा नाा रोद्र संवछरे

३५।= व्याज दरसदे रूा २ प्रो ड्राा ताा पैा वद७ मुा रोज २८ रुाा

३८॥- वजा बारोत्रा रुा ३८ॾ बाकी ३९।=.

२०३५।=

पैा वद ७ जमा गुा **कृष्णाजी नाा जोसी** रुपये २०००

बाकी येणें ३५।= रु.

फाल्गुन वद्य ३ जमा दुकान खातें रुा। ३५।=

बाकी ०

An account of Sadashiv Govind Bal.

No. 87]

श्री

छ २२ रमजान
मार्ग. व. ९,१६६२
डिसेंबर १।१७४०

हिसेब दिा राजश्री **राणोजी भोा** सुहुरसन इहिदे आर्बैन मया आलफ

हप्ता माघ मास रुा

	येनें	व्याज
प्रचितगीर गोसावी	३००	१२
विश्वनाथ भट वैद्य	२५०	०

गणोबा नाा पैठणकर छ २२ रमजान मार्गशीर्ष वद नवमी ताा माघ अखेर मुाा माहे २। व्याज दर-माहा दरसदे २ प्रों २२॥ वजा १॥।= बाकी २०॥=	५००	२०॥=
निर्मलगीर गोसावी चिटी छ १२ रमजान पोा छ २२ रमजान मार्गशीर्ष वद ९ ताा माघ अखेर मुाा माहे २। दर सदे दरमाहा रुा २ प्रों दरमाहा ४० प्रों ९०, वजा बारोत्रा ७॥ बाकी ८२॥	२०००	८२॥
बिबाजी पालकर छ २७ शाबान	१००	
	३१५०	११५८=
	३२६५८=	

गुाा **अंताजी विस्वनाथ घाणेकर** चिटी **संक्रापा अनगल** मि। फाा सुध १ रुा ३१५० व्याज येणें.

हप्ता जेष्ठ मास

	यैन	व्याज
देवसेट जेधा चिटी छ २ रमजान	७५	०
रामपुरी दिा **बनसीपुरी** छ २४ रमजान	१००	०
विश्वनाथ भट वैद्य छ २४ रमजान	२५०	०
गणोबा नाा पैठणकर छ २२ रमजान मार्गसीर्ष वद नवमी देणें **गोसावी नाा**	१०००	०

अनगल श्रावण सुध १

छ १२ रमजान चिटी पो	२०००	०
छ २२ रान निर्मलगीर		
	३४२५	०

तेरीज बा। खत अंताजी विस्वनाथ

३२६५८=	माघ मास अखेर
३४२५	जेष्ठ अखेर
६६९०८=	

This account is important as it contains new names of Gosavi's & permanent bankers who had dealings of money with Vaidya & Ranoji Bhosle.

No. 88] मार्ग. व. १०।१६६२

श्री करटेश्वर डिसेंबर २,१७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

बाळंभट तथा राजश्री विस्वनाथभट

दाजी वैद्य स्वामी गोसावी यासी—

सेवक राघोबा दरवे, कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति. येथील क्षेम मार्गसीर-वदी दशमी जाणून स्वकीये क्षेम लेखन आज्ञा केली पाहिजे. या नंतर बहुत दिवस जाहाले, परंतु पत्र पाठऊन सांभाळ केला नाहीं; यैसें न कीजे. सेदैव पत्रीं परामर्ष करीत असिले पाहिजे. या नंतर कांहीं धंदेयामुळें प्रयोजन आहे, याजकरितां हें पत्र आपणास लिहिलें आहे. तरी सा महिनेयाचे बोलें रुपये २००० दोन हजार यांवे सा महिनेया आलीकडेस व्याजसुधा रुपये देऊं कळलें पाहिजे. या पत्राचें उत्तर आलें म्हणजे पत्र पाठवून माणूस पाठविलें जाईल. अनमान न करितां रुपये दिले पाहिजेत. जरूर समजून आपणास विनंती लिहिली आहे. बहुत काय लिहिणें कृपा लोभ करीत असिले पाहिजे, हे विनंती लक्ष.

Raghoba Darve, an inhabitant of Nandiwade requests, Vaidya brothers to pay him Rs. 2000 for some business.

No. 89]

मार्ग व. १२।१६६२
डिसेंबर ४।१९४०

श्री
शाहु राजप
दांभोज संवर्धि
त मनोरथः रा
णोजी भोसल स्यै
षा मुद्रा सिं हो
रि नाशना

शिक्का मोर्तब अष्टकोनी दुहेरी

श्री

राजश्री **रत्नाकर विठल** ता। राजश्री **विश्वनाथभट वैद्य गोसावी** यासी.

अखंडीत लक्षुमी आलंकृत राजमान्ये स्नो। **राणोजी भोसले** दंडवत. सुरु इहिदे आर्बैन मया अलफ. राजश्री **विठोबा नाईक वाकडे** याजकडून चिरंजीव **रघोजी भोसले** यांणीं व राजश्री **कोनेरराम** यांणीं रुपये **निर्मलगीर** व **सिवरामगीर** यांसी रुपये ३३७५, तेतीससे पंचाहत्तर, देऊन त्यापासीं आमचीं खतें देविलीं आहेत. त्यांस ते रुपये तेतीससे पंच्याहात्तर, तुम्हांकडून कर्ज घेतलें आहे, याचे यैवजीं देविले आहेत. आपणाकडे खतें आणून मग रुपये देणें, आणि पावालियाचें कबज व खतें आम्हांस द्यावीं. सदरहु खतें आम्हाकडे आलीं म्हणजे याचें खत तुम्हास करून देऊं. छ २५ माहे रमजान बहुत काये लिहिणें. मोर्तब सुद

Ranoji requests Ratnakar Vithal & Vishwanathbhat to pay Nirmalgir Gosavi & Shivaramgir Gosavi Rs 3375 & get back the bonds given to them by Vithoba Vakade & Konerram for the debt of Raghoji Bhosle.

NO. 90]

श्री कराटस्वर

पौष शुद्ध ८।१६६२
डिसेंबर १५।१७४०

बंधुवर्य सिरोमणी राज्यमान्यता राजश्री बाळंभट ता। राजश्री
विस्वनाथभट वैद्य दाजी स्वामी गोसावी यासी—

सेवक **राघोबा दरवे**, कृतानेक साष्टांग नमस्कार. विनंती येथील क्षेम पौष सुध आष्टमी जाणून स्वकीये क्षेम लेखनाज्ञा केली पाहिजे. बहुत दिवस आपणा कडील कुशल वर्तमान कळत नाहीं तरी ऐसें न कीजे. सर्वदा पत्रीं सांभाळ करीत असिले पाहिजे.

यानंतर येंदा घरीं लग्नकार्य आहे, याजकरितां कापडखर्चास असावें, याजकरितां राजश्री **राघोबा ना** व **बालाजी थोरात** यांजवळ कापडखरीदीबद्दल रुपये देऊन कापड खरीदी करून आणावयासी सांगितलें आहे, तरी आपण चित्तावरी घेऊन मारनिले दोन बैल खरीदी करील. हें, कापड खर्च न पडतां मला घाटपावेतों सुरक्षित पावें ते गोष्ट करणार आपण आहेत. कार्य आपले घरीचें आहे. तेथें बहुत लिहिणें नलगे. लग्नकार्य जाहालेवरी आपले भेटीस येतों. कळले पाहिजे. बहुत काय लिहिणें. कृपा निरंतर करीत असिलें पाहिजे. वचन दिलें आहे, त्यास अंतर न कीजे. सर्व भरवसा स्वामीचा आहे. आम्ही आपले पदरींचे आहों. हे विनंती लक्ष. दोन सिपाई आपले देऊन **कोळिसरे** पावेतों पाऊन दीजे. अनमान सहसा न कीजे. हे विनंती.

Raghoba Darve requests Vaidya brothers to pay money to Raghoba Naik & Balaji Thorat to buy cloth.

No. 91] श्रीकराटेश्वर पौष १८८२

डिसेंबर १७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री **बालंभट** व राजश्री

विस्वनाथभट वैद्य स्वामी गोसावी यासि

सेवक **राघोबा दरवे**, कृतानेक सास्टांग नमस्कार. विनंति येथील क्षेम जाणून स्वकीये क्षेम लेखनाज्ञा केली पाहिजे. या नंतर राजश्री **रामचंद्रपंता** बराबरी पत्र पाठविलें. पावलें येसी यासी गांवचा दुसाला हिसेब गला व नकद मारनिलेपासीं हिसेब वारून देणें म्हणून लिहिलें, त्यास गुदस्ताचा वसूल झाडियानिसी सरकारांत पावला. साल मजकूरचा हिसेब यावा, त्यास यंदा भात जमीन, अगदीं भात जमीन बुडाली. सनदकरी खेरीज करून भात पावणेतीन खंडी घ्यावें, त्यास पांच मणास ठाव नाहीं. येसी यासी गांवची विले सोडसांड जालियास पेस्तरची उगवणी होईल. नाहींतर **हरी माहाकाल** दोन खंडीचा कुणबी तो निघोन जातो व किरकोळ कुळें पांचा मणाची आहेत. विलेजालियास राहतील. नाहींतरी जातील. येसा पदार्थ आहे. याजकरितां याची विले करून पाठवावी. त्याप्रमाणें विले होईल, वरकड नकदी रुपये बा हिसेबा प्रा विले होईल त्यापैकीं येक च्यार रुपयाची विनंति आहे. त्याची यादी आहे तें चितांत आणून काय ते आज्ञा करावी. यानंतर कर्जाचा हिसेब करून

मारनिलेपासीं विले करून देणें म्हणून लिहिलें. यैसी यासी आम्ही महिन्याभरानें आपले भेटीस येतो. भेटीनंतर आज्ञा कराल त्याप्रमाणें वर्तणूक करून प्रस्तुत हुंडीपाडी न करावी. आम्ही सर्व प्रकारें आपले पदरीं पडलों आहों. आमच्या कुटुंबाचें पोषण आपणास करावें लागेल. यंदाचा काल परस्पर आपणास कललाच असेल. सर्वाविसीं रा रामचंद्रपंत विनंति करतील. त्यापासीं सविस्तर निवेदन केलें आहे चितांत आणून कृपा करणार आपण आहेत बहुत काये लिहिणें कृपा करी (त) असिले पाहिजे; हे विनंति लक्ष.

Raghoba Darave writes to Vaidya brothers how it is difficult to recover the dues from the cultivators of Kasari on account of famine. He expects remission.

No. 92]

श्री रामचंद्र ९. सवाल

पौष शु. ११।१६६२

डिसेंबर २०।१७४०

राजश्री बालंभट व विस्वनाथभट वैद्य

स्वामी गोसावी यासी.

सेवक चिमणाजी नारायेण सचीव, नमस्कार विनंती उपरी रा अंतोबा नाईक भिडे यास रद कर्जाचे यैवजी तुम्हकडून रुा १२०० बारासे देविले असेत; तर सदरहू बारासे रुा वेदमूर्ती रा सदासिवभट दिक्षित यांजकडे पा बीड येथील निशाआहे त्यापैकीं हप्ता चैत्रीपूर्णें पैकीं भारनिलेस चैत्र सुध प्रतीपदेस यैवज देणें. छ ९ सवाल सुा इहिदे आर्बैन मया आलफ बहुत काये लिहिणें.

पत्रा

समाप्तिमुद्रा अष्टदल चौकोनी वधिरयं

भाति

Chimnaji Narayan Sachiv asks Vaidya brothers to pay on Varshapratipada Rs. 1200 to Sadashivbhat Dixit, in payment of his debt to Antoba Naik Bhide, out of the instalment of Chaitra Paurnima, from the revenue of Paragana Beed.

No. 93] श्री १६६१
१७४०

वेदमूर्ती राजश्री **विश्वनाथ भट**

वैद्य, स्वामीचे सेवेसी.

पोष्य **दिनकर महादेव** सां नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करीत आसिलें पाहिजे विशेष. रा. **महादाजी नाईक निंबाळकर** यांजकडे तुमचें कर्ज येणें, त्या पैकीं मशारनिले ही राजश्री **विसाजी बलाळ जोग** यांजकडून रुा २००० दोन हजार देविले, ते त्याही **सातारीयासी** रा **सदाशिव बलाळ जोग** यांजकडून देविले आहेत; तरी **सातारीयासीं** मशारनुलेकडून घेऊन पावलियाचें उत्तर लिहून पाठवावें. बहुत काये लिहिणें. लोभ असों दीजे. हे विनंति

Dinkar Mahadeo writes to Vishwanathbhat that Mahadaji Naik Nimbalkar has arranged to pay Rs. 2000 through Visaji Ballal Jog. The money should be received at Satara from Sadashiv Ballal Jog.

No. 94] श्री कराटेस्वर पौष व. ५।१६६२
डिसेंबर २६,१७४०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री **बालंभट व विस्वनाथ भट** स्वामी

गोसावी यांसी

सेवक **राघोबा दरवे** कृतानेक साष्टांग नमस्कार. विनंती येथील क्षेम पौष वदी पंचमी जाणून स्वाकिये क्षेम लेखानाज्ञा केली पाहिजे. यानन्तर पत्र पाठविलें, पावलें. सविस्तर कललें. यैशी यासी आम्ही आपणापाशीं प्रसंग केला; यांनें प्रसंगीं आमची उवडीक न करा म्हणून केला. यैशी यासी तुमच्या रुपयाची आमांस बहुतसी निकड लागली आहे. ईश्वरी इच्छेनें थोडकेच दिवशीं भाग वारेल. कांहीं चिंता न करावी. सर्व प्रकारें लौकिक होये तें न करावे. गतवर्षापासून आमचा प्रसंग कसा जाला तो आपणांस कललाच असेल. तुमच्या देणेयाकारितां तीर्थरूप **हरिपंताचे** गलीं पडलों. थोडकेच दिवशीं रुपये येतील. हरयेकाविसीं कृपा करावी. आम्ही तुमचे असो, हे विनंती लक्ष. वेदमूर्ती **कृष्णंभट** सांगतां कलेल. हे विनंती.

Raghoba Darve arranged to pay money to Vaidyas through his father Haripant.

No. 48

+
श्री शंकर

२३ सफर
वै. व. १०।१६९२
एप्रिल ४, १७४०

राजश्री प्रतापजी सोमवंशी
गोसावी यांसि.

छ अखंडितलक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री बालंभट व विस्वनाथभट वैद्य आसीर्वाद. उपर सुभा आर्बैन मया आलफ. कारणें कबज लेहून दिल्हें यैसाजें, प्रां बीड आंबेड याचे बाबतीचे निशा आम्हांकडून राजश्री पंत सचीव यांजकडे तुह्मी आपणांकडून बारा हजाराची करविली होती, तो यैवज आह्मांकडेस आहे. तो तुमचा तुह्मांस देऊन आपला कागद फिराऊन घेऊं, सदरहू निशा रा चौवीस हजाराची आहे. ग्रा

१२००० रा सदाशिव दीक्षित
१२००० रा खुद
२४०००

येकून चौवीस हजाराचें निशापत्र तुमचे तुह्मांस देऊं व राजश्री पंत मारनिले यांची पावतीचा कबज ही तुह्मास घेऊन देऊं. हे कबज छ २३ माहे सफर हे सही.

This is a statement given by Vaidya brothers to Pratapji Somavansi for having received Rs. 12000 which were paid to Pant Sachiv to whom a surety had been given for the same.

व्यक्तिसूचि

व्यक्तीचे नांव पत्राचा क्रमांक

व्यक्तीचे नांव पत्राचा क्रमांक

स्थळसूची